

LC 880
JAUNAIS ZINĀTNIĒKS Nr. 20

Edvins Mednis

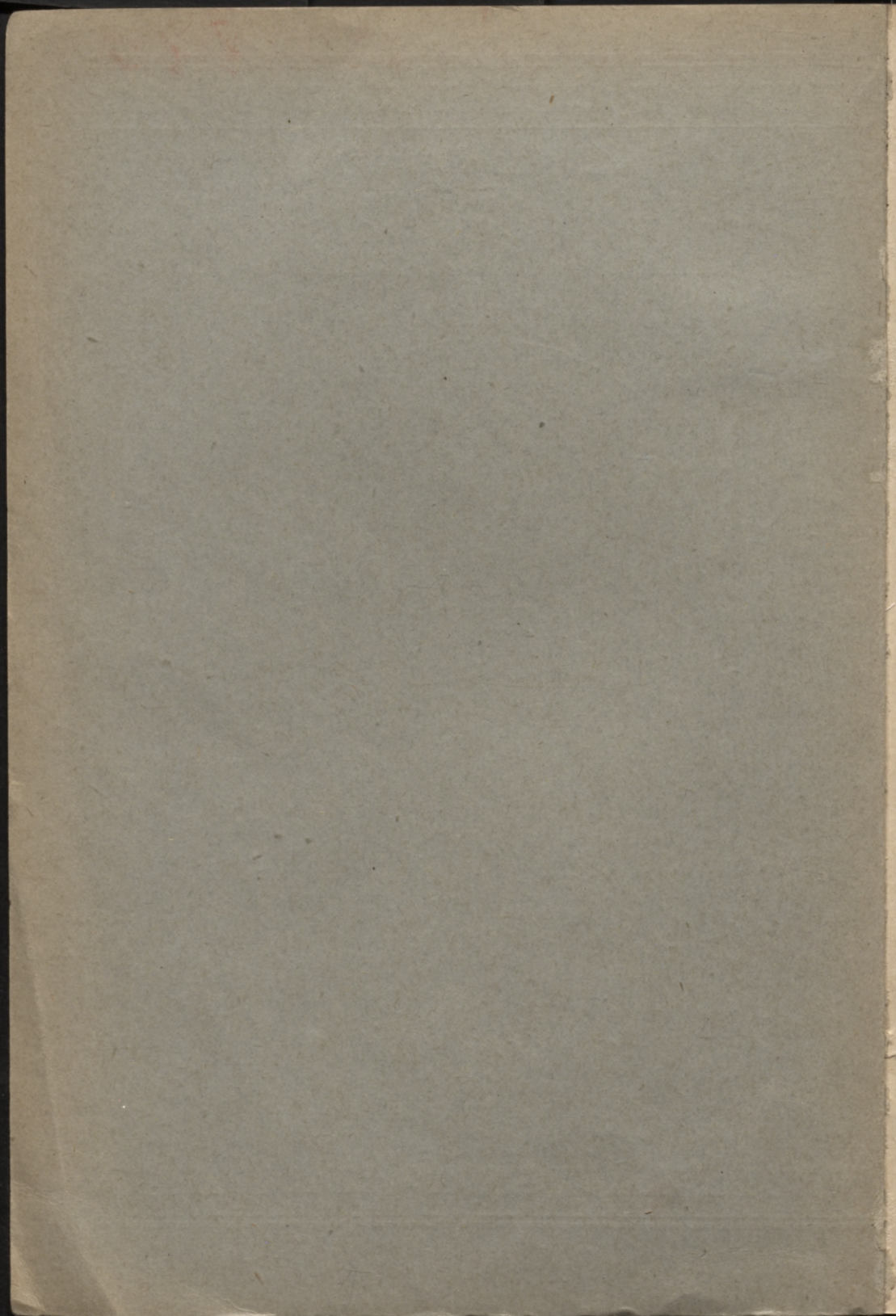
Pulkvedis Briedis

Ar 42 illūstrācijām

L 89-4
420

VALTERA UN RAPAS A/S APG.

89-4
420

Le. 880 ⁰⁴⁶¹ L
9

„Jaunais Zinātnieks“ № 20

Edvins Mednis

Pulkvedis Briedis

Ar 42 illūstrācijām

Otrais, papildinātais izdevums

RĪGĀ, 1936

VALTERA UN RAPAS AKC. SAB. APGĀDS

L—
B—

digitāli zēta

~~2/51.140k~~ ✓

Latv.
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~90-707~~

0307041663

VALTERA un RAPAS
akc. sab. grāmatspiestuve
Rīgā, Brīvības ielā 129/133

1. Pulkveža Brieža loma strēlnieku cīņās.

Liels laiks rada varoņus. Bet arī varoņi veido lielus laikus. Tās bija strēlnieku un nacionālās armijas cīņas, kas mūsu tautai lika pārdzīvot lielu laikmetu. Ja latvjiem būtu trūcis dižu vīru, lielie laiki būtu pagājuši bez īsta lieluma.

Pulkveža Brieža izvirzīšanos ir sekmējis nevien laikmets, bet arī viņš pats. Viņš pieder latvju pirmo karotāju saimei, kas kauju ugunos rūdīja savus cīnītājus un arī pats vadoniski rūdījās viņiem līdz. Tā viņš parādīja, ko spēj latvju karavīri, kad dzimtene tiem liek mesties grūtākos pārbaudījumos.

Brieža pirmie panākumi meta spožu atblāzmu uz daudzu citu latvju karotāju takām, kuŗas visas saplūda kopēja ceļā, lai panāktu dzimtenes atbrīvošanu no naidnieku pārspēka.

Tie bija drūmi laiki, kad strēlnieki devās pirmās cīņās pret mūsu zemē iebrukušiem vāciem. Krievu pulki atkāpās gandrīz līdz pašai Rīgai, neizrādot vāciem sevišķu pretestību. Tik ļoti krievus bija iespaidojusi vācu šķietamā nepārvaramība.

Tad pirmie, kas pārvarēja šīs iedomas par vācu spēku visvarenību, bija latvju strēlnieku vadoņi. Vēl vairāk, — viņi drīz vien iedvesa pretiniekam cieņu pret sevi. Viņi — to starpā arī Briedis — uzsauca saviem karavīriem: „Latvji, pierādisim, kā pavisam neesam bijuši 700 gadīgi vaidētāji! Parādisim, kā mūsu zobeni nav ierūsejuši! Un mūsu kaujas spars nav izplēnējis pagātnes dumbbrājos!“

Tas nebija viss. Strēlnieku jaunajiem bataljoniem bija jāpierāda arī, ka tie var būt labāki par krievu veciem pulkiem. Tas strēlniekiem grūtās un varonīgās cīņās arī izdevās.

Misa, Sloka, Ķemeŗi, Nāves sala, Ložmetēju kalns kļuva latvju atjaunotās drosmes liecinieki. Šīs kaujas apliecināja, ka latvji, kad pienāks īstais brīdis, trauksies cauri visiem dzeloņiem un ugunszogiem, kas kavēs valsts tapšanu. Tamdēļ arī Latvijas brīves cīņu vadoņi varēja droši un nešaubīgi uzņemties grūto cīņu vadību. Viņi nevien ticēja, bet arī ziņāja, ka latvju karavīri veiks un pārvarēs visu.

To cīnītāju starpā, kas bija atjaunojuši latvju vienības un stipruma leģendu, izcēlās pulkveža Brieža tēls. Tautas pateicība un atzinība viņu pacēlusi uz nacionālā varoņa piedestala.

Viņa seju apstaro tautas apbrīnošana un aplāzmo lielā cīņu laikmeta uguņi. Tā viņa tēls arvien atrodās šai divkāršā apmirdzējumā.

Ar katru tālāku gadu mēs aizvien mazāk saskatīsim tā īstos, cilvēciskos vaibstus. Tas ir liktenis, kas veltījas ikvienam patiesam varonim.

Tagad gan vēl varam runāt par mūsu nacionālā varoņa divām sejām, bet tās arvien vairāk sakūst kopā vienā — leģendas gleznojumā.

Pirmā seja vēl visvairāk uzglabājusies pulkveža cīņas biedru atmiņā. Tanī pārsvarā stingri, lietišķi kareiviski vaibsti, pie kam lūpas rotā nevien nopietnība, bet arī smaids. Šo seju visvairāk mēģināšu attēlot šai atmiņai un vērojumam krājumā jo tās raksturīgākie vilcieni pamazām izzūd un izbāl.

Brieža otrā seja, kas sāk izcelties aizvien spilgtāk, ir kareiviskas leģendas veidojums (arī to centīšos cienīgi atspoguļot šeit). Drūmākos ciešanu brīžos tautas pašas rada leģendu. Tikai jārodas kādam, kas jaundzimušās teikas tērpu prot cienīgi apmest ap pleciem.

1915. g. rudenī, kad ienaidnieka karapulki bija samīnuši Kurzemi un daudzījās pie Rīgas vārtiem, kad lieli bēgļu pulki plūda uz Krievzemi un vēl lielāki taisījās tiem pievienoties, tautas ciešanu mērs bija tik pilns, ka izmociņās lūpas varēja veldzēt tikai liela brīnuma kauss.

Vajadzēja nākt lielas uzvaras brīnumam. Tāpat kā negaisa naktī gaida, lai ausmu drīzāk parāda žilbinoši zibeņi! Tad arī šinī bezcerību naktī iezibējās strēlnieku pirmās uzvaras. Tas bija pirmais cerības stars dzimtenes atbrīvošanai.

Tas, kas pirmais uzdāvāja šo cerības brīnumu, bija jau izraudzīts par tautas varoni. Viņa nākošiem panākumiem vajadzēja tikai tālāk piepildīt nacionālo misiju. To pulkvedis Briedis arī, patiešām, spēja un piepildīja.

Viņš ātri un droši kāpa pretim nevien kareiviskiem panākumiem, bet arī visas tautas apbrīvošanai.

Pasekosim jo uzmanīgi šai kāpšanai augšup — slavas augstumos. Bet ar skumju izpratni pakavēsimies arī pie viņa traģiskās noslīdēšanas lejup, — lai pēc tam paceltos vēl... augstāk!

Patiesi, Napolēons bez sv. Helēnas salas nebūtu iegājis kā traģiska likteņa milzenis vēsturē. Tāpat ja pulkveža Brieža

dzīves pavediens nebūtu pārgriezts čekas pagrabos, nebūtu saaudies traģiskais fons visas tautas varoņa tēlam.

Tā pāri viņa nezināmā iekāpa vietai ir pacēlies visai tautai zināmās leģendas piemineklis. Tas pauž nevien liela cīnītāja, bet arī cietēja un mocekļa slavu.

Nevien varoņa dzīvei, bet arī nāvei jābūt tādai, lai tam veltītos nemirstība. Lai kļūtu nemirstīgs, nepietiek ar ieiešanu vēsturē. Ir jāsaug arī ar tautas radītām varoņleģendām, kurās paliek aizvien krāšņākas jaunu laiku maiņas.

Mūsu tautas varonis ir piederējis tiem likteņa izvēlētiem, kas iedvesmojis varoņa teikas nevien ar savu dzīvi, bet arī — nāvi.

*

Lai aizvien no jauna atšķiram viņa dzīves stāsta lap-puses!

Tais daudz aizrautīgas priekšzīmes atradīs jaunatne, cē-las veldzes — latvju patrioti, kvēlu atmiņu — mūsu ka-ŗavīri. Man lielākais gandarījums būtu, ja šo ieskatu un at-skatu (sevišķi cīņu un pārbaudījumu laikmetā) kaut mazākā mērā sekmētu šis atceru tēlojums.

2. Brieža ierašanās strēlnieku bataljonos.

Vai vasarā saule var būt salta? Tāda tā bija 1915. gada vasarā. Pāri Kurzemes laukiem zeltojās saule, bet tā nesil-dīja. Laužu prātus stindzināja siltas ziņas: vācu kaŗapulki vēlās neatturami uz priekšu.

Ja saule kādam mirdzēja, tad vācu kaŗavīriem, kuŗiem tā apspīdēja iebrukuma ceļu. Kurzemniekiem pat saulainās takas izlikās tumšas un drūmas, kā rudenī, jo tās veda uz svešumu.

Trešā daļa no mūsu tautas bija atstājuši savas mājas un ietraucies bēgļu skumjās gaitās. Bēgļu vilnis drīz aizvēlās līdz Rīgai un aizrāva sev līdzī arī daļu rīdzinieku.

Jau kopš jūlija Rīgai tuvojās dižgabalu dimdoņa. Tā atgādināja likteņa kapu zvanus. Tie, kas baidījās pieredzēt skaistās lielpilsētas bēres, devās svešumā. Rīgas ielās ap-klusā parasto gājēju soļi. Simtu un desmitu pretimnācēju vietā varēja sastapt tikai nedaudzus. Ielās parādījās daudzi krievu kaŗavīru stāvi, kas nebija laba zīme, jo liecināja, ka pretinieks pienācis pavisam tuvu.

Dziestošā dzīvē ietraucās mākslīgs, pasvītrots skaļums. Daudzi krievu kaŗavīri centās apreibināties, lai aizmirstu ne-

veiksmes, vai lai „spēcinātos“ nākošām cīņām. Bet tas neatdzīvināja apklusušo pilsētu. Izzīves smieklī skanēja kā plīstošs stikls, un tā atbalsis ātri sadrupa tuvējos mūros.

Rīgā dzīve pamira aizvien vairāk un skumjā miglā ietīnās namu un gatvu rindas. Likās, tā jau samierinājusies ar likteni un gaida neizbēgamo bojāeju.

Te pāri pilsētai un visai zemei atskanēja sauciens: „Latvji — atmetiet paļaušanos uz citiem! Pulcējieties zem latviešu karogiem!“

Tas bija aicinājums dibināt pirmos strēlnieku bataljonus. Tas brāzmaini pārlidoja visai zemei un atbalsojās arī daudzos Krievzemes stūros, kur bija aizklīduši bēgļi. Šis aicinājums ieskanējās arī dažādos kaņaulukos un, lai gan krievu štābi centās iečukstēt ausīs palikšanas vilinājumus, daudzi latvji devās uz saviem bataljoniem. Te viņiem pievienojās pilsētnieku, zemnieku, strādnieku un bēgļu jaunieši, kurus visus bija saviļņojis lielais aicinājums:

„Latvji, pulcējieties zem saviem karogiem! Stājieties paši dzimtenes sargvietās!“

Drīz Rīgas ielās parādījās pirmie brīvprātīgie pušķotām cepurēm. Tautas masas plūda uz Daugavmalu, kur šie jaunie cīnītāji sēdās greznotās liellaivās. Latvju dziesmām skanot tie devās uz apmācības vietām.

Tā nebija parastā drūmā izvadišana. Tā atgādināja tautas svētkus, manifestāciju, jo šie jaunieši devās gatavoties lielai cīņai. Tieši par savu tautu un tēvzemi!

Priecīga noskaņa valdīja strēlnieku organizācijas komitejā, kur ieradās pēc reģistrēšanās Daugavgrīvas cietokšņa komandantūrā arī latvju virsnieki.

Te komitejas un citi sabiedrības pārstāvji priecīgi sagaidīja un saņēma latvju karavīru pirmos vadītājus un vadoņus. Pirmā Daugavgrīvas bataljona formēšanu jau bija uzsācis piedzīvojis karavīrs kapteinis Rūdolfs Bangerskis.

Pirms viņa bataljonu kopš 16. (3.) augustā bija pagaidām komandējis kapt. K. Baltiņš (Daugavgrīvas cietokšņa komandanta adjutants). Viņa komandēšanas laikā bataljonā, kā pirmais virsnieks bija ieradies poručiks Briedis. 24. (11.) augustā, kad Rīgā ieradās kapt. R. Bangerskis, lai uzņemtos 1. Daugavgrīvas b-na vadību, viņam ziņoja, ka bataljonā kareivju un instruktoru skaits jau sasniedz 2000, bet virsnieku pagaidam nav vairāk par... vienu. Mēneša laikā pienāca klāt tikai 5 virsnieki: podporučiks Ilziņš, poručiks Būriņš, prap. Lācis, Ķikulis un kapt. Lubānietis. Pārejīe 12 virsnieki ieradās b-nā starp 27. septembri un 21. ok-

tōbri, — t. i. pēdējās 3 nedēļās pirms iziešanas uz fronti. Šo virsnieku starpā bija praporščiki Šepko, Šnuke, Maizītis, Opmanis, Menska, Dardzāns, Bolšteins, Briedis, Pīrags, Ezergailis, Lukss.

Brieža raksturīgs uzņēmums.

Virsnieku ierašanos bija aizkavējuši daudzi iemesli. Galvenais no tiem bija: labus virsniekus labprāt negribēja izlaist no krievu daļām.

Daugavgrīviešu virsnieku un instruktoru saime bija palikusi iespējami kupla. Strēlnieku b-nu organizācijas komitejā jaunus virsniekus nesagaidīja tik sausi un oficiāli kā krievu daļās. Šeit par tiem priecājās kā par jauniem ģimenes locekļiem, kā par vienas saimes piederīgiem, kas ieradušies

no svešuma, lai ķertos pie kopēja darba. Jaunie virsnieki sirsnīgi izrunājās ar priekšniecību, saviem kollēgām, organizācijas komitejas locekļiem, preses pārstāvjiem, citiem latvju sabiedrības piederīgiem.

Nereti šo virsnieku dzīves stāsti, cīņas panākumi drīz vien gāja no mutēs mutē. Jo daudz pārrunāja kāda jauna poručika (virsleitnanta) ierašanos. Viņa krūtis greznoja baltais Jura krusts un tā roka atspiedās uz zelta zobena. Tas bija divkāršs pierādījums, ka šis latvju karavīrs ir mācējies droši cīnīties. Augstāku kaujas ordeņu vairs nebija.

Tas norādīja, ka šis karavīrs, kas saucās Briedis, bija ieradies karot, nevis dzīties pēc jauniem godiem. Viņš varēja stāties arī kādā štāba dienestā, bet viņš bij gatavs apmierināties ar jebkuŗu amatu ierindā.

Kad bataljona komandieris viņam paziņoja: „Esmu iecēlis jūs par 1. rotas komandieri,“ — viņš noteikti, kareiviski atbildēja:

„Klausos! Centīšos jūsu uzmanību attaisnot!“

Drīz vien jaunais virsleitnants stājās darbā, tikpat rosiģi, uzcītīgi kā citi. Viņš strādāja tāpat kā citi, necenšoties pēc jebkādiem izņēmumiem, vai dienesta atvieglinājumiem.

Drīz gadījās ar Briedi iepazīties arī man. Daži aktieŗi bija sarīkojuši Rīgā „Pūt, vējiņi!“ izrādi. Tanī jo kuplā skaitā bija ieradušies strēlnieki. Tie, kas cerēja kļūt pirmie kara laukos, nevarēja būt pēdējie tautas mākslas laukos.

Kad zālē tuvojos savai vietai, redzēju: tai blakus sēž poručiks ar Jura lentu pie krūtīm un ap zobenu. Cita tāda virsnieka mums nebija. Skaidrs, tas bija Briedis. Bet viņu varētu pazīt bez visām ordeņu lentām.

Tā sejā un stāvā bija kaut kas, kas viņam lika izcelties kaimiņu starpā. Tas nebija ārējs spilgtums vai pasvītrotā elegance. Nē, — viņš izcēlās tieši ar kareivisku vienkāršību, ar kaujas vilka bravūras trūkumu. Tā bija citāda, — militārās iznesības un noteiktības neuzkrītošā elegance, kas tam ļāva izcelties citu starpā.

Pirms atsēšanās stādijos viņam priekšā. Viņš kareiviski piecēlās un vienkārši, bez mazākā uzsvēruma, pateica:

„Poručiks Brede... Esmu ļoti priecīģs...“

Pamaniju, ka viņš bija mazliet atradis no mātes valodas. Viņu traucēja tā augšzemnieku izloksne. Viņš jau bija uzaudzis Vitebskas gubernā. Tieši kautrēšanās par izrunas nepilnībām lika Briedim sākumā biežāk griezties pie krievu valodas. Tomēr viņš cītīgi atjaunoja latvju valodas zināšanas, gūdam tanī aizvien lielākas sekmes.

Ložmetēju kalns (pēc Rozena gleznas).

Apmainījām iespaidus par izrādi. Pārrunājām bataljonu formēšanās gaitu, jaunākos notikumus. Briedis sākumā bija atturīgi kluss. Vēlāk ierunājās, kļuva valodīgs.

Turpināju uzmanīgi novērot sarunu biedru. Viņš nebija skaists parastā nozīmē. Bet viņa seju apgaroja īpatnējs iekšējs skaistums. Viņa pelēkais skats te vēsi raudzījās tālumā, te spēji iegailējās, izstarojot asu domu kvēli. Tad tas atkal spēji apdzisa un it kā raudzījās iekšējos pārdomu atvaros.

Uzmanību saistīja arī viņa vijīgais kustīgums. Briedis sasveicinoties vairākkārt atsperīgi piecēlās. Šis kustības atgādināja labi ietrenētu vingrotāju. (Šis treniņš viņam stipri atvieglāja vēlākās izlūku gaitas.)

Šinī možā, nosvērti kustīgā ķermenī mājāja možs un kustīgs gars. Mani ātri vien saistīja tā izpausmes, atjautīgu pārdomu veidā. Viņš, ja vēlējās, spēja būt dzīvs, saistošs sarunu biedrs.

Šis karavīrs prata vēsi, pētījoši apskatīt kādu lietu un tad piepeši uzsviest tai dzīvas intereses starus. Tā viņš apvienoja lietīškas pārdomu spējas ar fantazijas kvēli.

Pastaigājoties kādā starpbrīdī viņš teica:

„Mūsu bataljoni vēl formējas. Mēs vēl dzīvojam kauju priekšvakarā. Kādi tām būs panākumi, rādis nākotne. Bet viens ir skaidrs: mēs karosim citādi nekā krievi. Viņi neko nevar gūt bez lieliem zaudējumiem. Mums jāpanāk viss ar mazākiem zaudējumiem. Mēs tā nedrīkstam upurēt karotājus kā lielas tautas.

Vāci un krievi met savus karavīrus kaujā pa dienu, kad tos bez žēlastības plauj šrapneli un ložmetēji. Mēs saviem uzbrukumiem ņemsim palīgā naktis. Ja gribam pārsteigt pretinieku, mums par sabiedroto jāpadara — n a k t s !“

Ar prieku klausījās šinīs uzsvērumos. Tie rādīja, kā Briedis pareizi izpratis pašreizējos pozīciju kara apstākļus. Arī mēs jaunie kauju virsnieki bijām novērojuši, ka nav pareizi skriet virsū dzeloņžogiem gaišākās dienas stundās, sevišķi ja nelieliem spēkiem jāveic kāds ierobežots uzdevums.

Bet pret šādiem uzskatiem bija nostājusies ierūsējusi rutīna dogma. Tā pa vecam uzsyēra: mēs nedarām nekādas kauna darbus, ka mums jāslēpjas pa tumsu. Zaudējumi dienā gan ir lielāki, bet vai mums karotāju trūkst?

Briedis bija noteikti nostājies pret šo rutīnu. Viņš apzinājās, ka mums vajaga pašiem atrast un radīt izeju no pašreizējā stāvokļa. Veciem kauju likumiem bija jāiedevš jauns gars un saturs. Viņa apsvērumos izpaudās noteikts kareivisks saprāts, īpatnēja gudrība. Viņam piemita nevienanalizes, bet arī sintezes un uz to pamatotas drošas improvizācijas spējas. Šo spēju pulsējumu varēja sajust pat gadījuma sarunas laikā. Tā centās izlauzties uz āru kareiviskā psīhē uzkrātie spēki.

Bija jānāk pie atzinuma, ka šis virsnieks prot nevien domāt, bet arī panākt iedomāto. Ka tas spēj nevien gribēt, bet arī iegūt nodomāto. Nebija šaubu: viņš bija dzimis cīnītājs.

Šo vērojumu drīz apstiprināja Brieža uzvaras cīņu laukos. To pastiprināja arī tālākās sastapšanās un viņa darbības apvērtējumi no citiem karavīriem.

3. Briedis līdz kara gaitām.

Bērnība.

Kā Briedis bija kļuvis par karavīru? Kā viņš bija uzsācis kareiviskos ceļus? Kā un kad viņa sirdsbalss tam bija izpāudusi viņa dzīves aicinājumu?

Par šiem jautājumiem daudzi interesējās toreiz, turpina interesēties arī tagad. Nav viegli rast uz tiem atbildi. Jo galvenā atbildētāja nav mūsu starpā.

Mēs viltotu viņa dzīves stāstu, ja teiktu, ka zobens bija pakārts jau virs viņa šūpuļa.

Viņš piedzima klusā, vienkāršā zemnieka mājā, un tikai beidzoties mūža otram gadu desmitam, liktenis viņu aizveda karavīru gaitās.

Ja liktenis pats nebūtu parūpējies sagatavot pirms asinainajām cīņām vienu no dižākiem latvju cīnītājiem, nez vai to būtu paspējis izdarīt kāds instinkts, vai iekšēja kareiviska dziņa. Varbūt, ka tāda jaunajam Briedim ir bijusi, tikai tā labu laiku pārāk klusi snaudusi viņa asinīs, tā ka šo kareivisko aicinājumu labu laiku nav pamanījis ne viņš, ne tā tuvinieki.

Tam trūka arī labvēlīgu ārējo apstākļu. Kāds tad bija viņa jaunās dzīves stāsts?

Brieža vecāki jaunības dienās bija rentējuši Šķirstiņu Vecdzelves māju Katrīnas draudzē, Valmieras apriņķī. Bet grūtā darba guvumi iznāca mazāki nekā prasīja muiža. Tad Brieži 1882. gadā devās projām no dzimtenes, lai atrastu pietiekošāku maizes riecieni svēšumā.

Viņu laulība *) jau bija svētīta ar dēlu Kārli (tas, slimojot ar šarlaku, zaudēja dzirdi), meitu Jūli un vēl dēliem Voldemāru un Jāni, kad viņi devās ceļā.

Arī svešumā tiem sākumā neuzsmaidīja laime. Beidzot tie apmetās Polockas apriņķa Lovšas pagastā, kur ieguva par īpašumu 100 pūrvietas nekultivētas zemes. Ar jaunu sparū lidumnieki ķērās pie darba, tomēr zeme nebija tik auglīga, lai pilnos apmēros atalgotu viņu pūles. Labi, ka tēvs (Andrejs) prata arī galdnieka amatu (to vēlāk iemācījās arī daži dēli). Tas padarīja labāku ģimenes iztiku.

Te Kļenoviķos vēl piedzima dēls Augusts 1884. gadā. Jaunākais dēls Frīdrichs (Fricis) ieradās šai lidumnieku būdā tieši Jāņu vakarā 1888. gadā. (Vēlāk viņš savu dzimšanas dienu gan svētīja 24. jūnijā.) Briežu mājokļa tuvumā gāzās koki, pāri tam vēlās liduma dūmi. Tas bija pirmais salūts nākošajam karavīram.

Pēc dažiem gadiem ģimene pārgāja ērtākā un gaišākā jauceltā dzīvojamā ēkā. Fricītis bija uzaudzis par vingru

*) Andrejs Briedis, dzim. 1848. g. 25. maijā, salaulājās 1870. g. ar Jūli Gertneri. Viņš nodzīvoja laulībā 47 gadus un mira 1917. g. 11. maijā.

un vērīgu zēnu. Vasaru viņš pārvaldīja ganāmpulkus, bet ziemu (sākot ar 7—8 mūža gadu) jau sāka apmeklēt vietējo pagasta skolu. Bet arī vasarās, ganos ejot, viņš stipri nodevās lasīšanai, kuŗa nereti traucēja viņa tiešos pienākumus. Vecāki tomēr par to nedusmojās. Jo kas gan piktojas par pastarīti, sevišķi vēl, ja tas liels grāmatnieks? „Lai zēns palasās,“ — tie sprieda: „Varbūt ko iegūs tālākai dzīvei. Tā līdumnieka dēlam nebūs viegla!“

Vecāki labprāt atbalstīja mazā Frīdrīcha dziņas pēc izglītības. 1900. gadā Lovšas pagasta skolas kurss bija pabeigts. Tālākais ceļš veda uz ev.-luterisko draudzes skolu, kas atradās Vitebskā. Šī skola bija ievērojama tai ziņā, ka tanī mācīja arī latviešu valodu. Pie skolas bija ierīkots arī internāts, pie kam aizaidu gatavoja paši skolnieki no vecāku piegādātiem produktiem.

Frīdrīcha materialie apstākļi nebija spīdoši un tapēc varbūt vēl vairāk izcēlās viņa iedzimtā kautrība un noslēgtība. Viņš necentās draudzēties ne ar vienu, tomēr ar dažiem skolas biedriem viņš satika tīri labi. Gluži labi viņš satika ar Mauriņu Emīli (tagadejo operdziedoni).

Kad abu zēnu ricībā pagadijās viens slidu pāris, tie katrs apmierinājās ar vienu slidu un stumās uz priekšu tā, ka ledus vien brīkšķēja... Vēlāk zēni lietoja savu kopīpašumu pārmaiņus.

Guļamistabas sānos atradās aizmūretas ejas. Vieni stāstīja, ka šīs ejas beidzoties zem Daugavas, kuŗ apglabāti poļu karā kritušie. Citi stāstīja, ka ejas vedot uz kādu slepenu, Napoleona atstātu ieroču noliktavu. Tanī esot aprakta arī zeltu nauda. Daži atkal zināja pavēstīt, ka šais ejās kļīstot veco karotāju ēnas.

Tās dažu nakti iezogoties pat guļistabā. Tas nekas, ka ieeja aizmūrēta: spokiem viss iespējams. Spoku nostāsti pie skolas zēniem vispār bija lielā cieņā. Trešklasnieki ar spokiem nereti baidīja pirmklasniekus. Kad guļistabā bija izdzēstas ugunis un bija jauzsāk gulēšana, trešklasnieki dažreiz uzsāka „spoku gaitas“: rāva mazajiem nost guļtas segas un vaidēja nelabā balsī.

Sākumā ar šādiem spokiem dabuja iepazīties arī mazais Fricis. Viņš drīz vien nolēma pats pārvērsties „spokā“: uzbrukt jau bija ērtaki, kā atgāināties. Kad kāds uzdedza uguni, Fricis jo veikli paslēpās zem segas. Tā viņš iemācījās nevien „uzbrukt“, bet arī veikli „maskoties“.

Nerātības viņu tomēr valdzināja mazāk, kā nopietnais skolas darbs. Skolas pārzinis Ed. Ginters nereti teica: „Labi būtu, ja daudziem būtu tāda galva, kā Fricitim.“

Skolotāji centīgajam zēnam ieteica mācīties tālāk. Bet kā tas bija iespējams, jo vecāku rocība bija ļoti šaura?

Atrada izeju: Frīdrīchs, apmeklējot Daugavpils pilsētas skolu, šo to piepelnīs uzturam klāt pasniedzot stundas. Bez

tam Daugavpilī dzīvoja viņa māsa Jūle, kas bija jau apprecējusies. Viņa piesolīja brālim atbalstu. Tomēr tas nebija pārāk liels, jo māsa pati kļuva vairāku bērnu māte...

Tā jaunais skolnieks jau agri dabūja iepazīties ar eksistences cīņu. Tā viņa kaulus nesalauza, bet dažā ziņā tos nostiprināja. 17 gadu vecumā pilsētas skola bija pabeigta. Daudz strādāts, vēl vairāk sapņots. Ko nu?

Pirmā romantika un lūzums jūtu dzīvē.

Patī dzīve noteica viņa tālākos ceļus. Viņš to vasaru aizbrauca pie brāļa Jāņa uz Smolenskas guberņu. Tas tur bija dzirnavnieks. Fricis palīdzēja brālim dažos darbos, bet vēl vairāk sapņoja, klausoties dzirnu ūdeņu šalkoņā.

Drīz radās otra līdzsapņotāja. Tā bija pagasta rakstveža Petrova meita. Vai viņa bija skaista? Tas viņu neinteresēja, jo viņam patika raudzīties viņas lielajās acīs, klausīties tas balss sanoņā.

— „Cik labi te būtu palikt aizvien... Visu mūžu... Vai tu arī to gribētu, Oļa?“ — viņš jautāja, raugoties ūdeņu skrējienā.

— „Jā,“ — nāca klusa atbilde no meičas lūpām: „Ja vien to atļautu mans tēvs.“

— „Mēs viņam neko neprasīsim,“ — droši atteica zēns: „Darīsim, kā gribēsim paši.“

Tomēr iznāca citādi. Petrovs uzzināja, ka pēc viņa meitas tīko zaļš zēns, kas tikko pabeidzis pilsētas skolu. Kā lai viņš, ticīgs vecticībnieks un pie tam turīgs vīrs, atdod meitu šim svešniekam? Drīz daiļo Olgu bildināja pietiekoši bagāts muižnieks.

... Oļa sēdēja dīķa malā, un dažā klusa asara ieslīdēja ūdenī. „Mēs te gribējām sēdēt aizvien. Nu esam pēdējo reizi, —“ viņa nopūtās.

— Cik nejēdzīga ir dzīve!“ — asi noteica jauneklis: „Ir tikai viena izeja.“

— „Kāda?“

„Mēģināt pacelties pāri tai.“

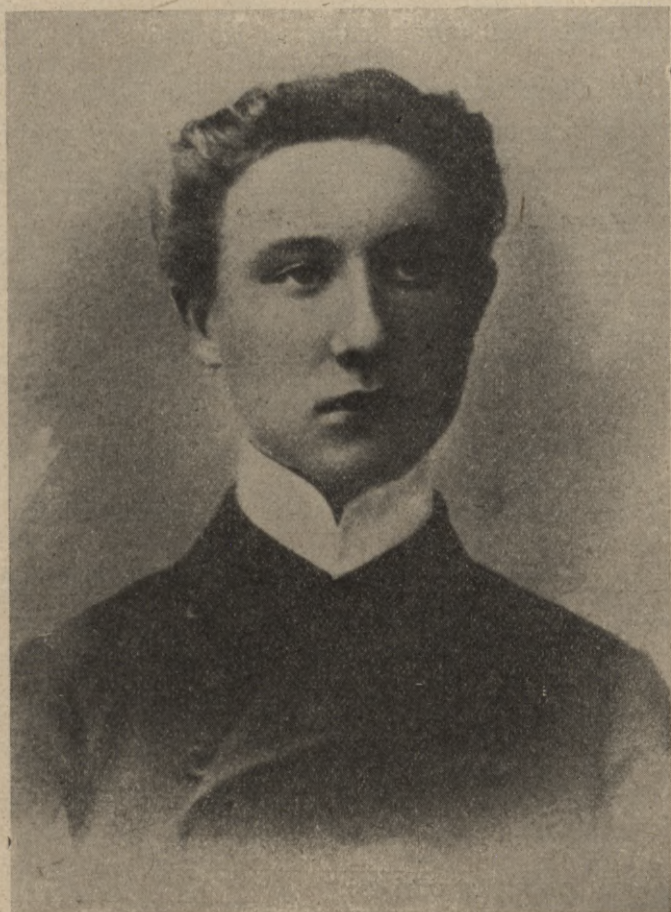
— „Kā tev iekvēlojas acis! Cik dīvains tu izskaties! Ko gribi darīt? Saki, pasaki!“

Frīdrichs piecēlās. Viņa acīs dega sveša, līdz tam nepazīstama kvēle:

„Neprasi. Gan uzzināsi... kādreiz. Nu iešu. Man jāiet. Sveika! Ardievu... uz mūžu!..“

Jaunais Frīdrichs bija nodomājis pagriezt muguru tai dzīvei, kas tik bargi sadragāja jaunās cerības, un pievērsties jaunai dzīvei. Tai, kas pastaigājas baltā tērpā aiz parastās pasaules, — aiz... klostera mūriem.

Kamdēļ viņš devās tieši uz klosteri? Vai tā bija jau-

Briedis — skolnieks.

neklīga iespītēšanās par satriektām cerībām. Vai viņa dvēselē snauda kādi garīgi spēki, kas mēģināja atrāties šādā ceļā? Kas to lai nosaka vecumā, kad asinis rūgst kā nenobriedis vīns!

Tomēr jaunajam Briedim iznāca vilties vēl reizi. Klosteŗa tuvumā viņš sastapa divus mūkus. Tie sarunājās par ļoti pasaulīgām lietām un laida rīklē īsti pasaulīgu dzērienu.

Citreiz viņš uz tiem paskatītos caur pirkstiem. Tagad viņš bija pārāk uztraukts, par daudz jūtīgs. Neaizgājis līdz „Belija berega“ klosteŗa vārtiem, viņš strauji pagriezās atpakaļ uz tēva mājām.

Jā, — arī tur, aiz šiem mūriem dzīve nestaigāja tikai baltās drānās. Ko nu darīt?

Viņam ar padomu nāca talkā brālis Augusts: „Nenokar tā galvu, Frici. Mācies, strādā, izvēlies kādu lielu uzdevumu... Centies, varbūt to arī paveiksi!“

„Es jau gribētu ko tādu, kas paceltu manas domas pāri pagātnei. Pāri skumjai ikdienai... Kaut tu zinātu, brāli, cik man grūti... Nez, kā viņai iet pie sveŗa vīra sāniem?“

— „Labi vai slikti, no tā tev nepaliks labāk. Padomā vairāk par sevi. Kā būtu, ja tu izmācītos par... virsnieku?“

— „Vai tas iespējams? Kaŗa skolā vis tik viegli netiek iekŗā.“

— „Samācies — un tiks!“ — stingri noteica brālis: „Naudu, cik vajadzēs grāmatām, braucieniem, pārbaudījumiem, gan sadabūsim“.

Tā arī notika. Frīdricham pašam iepatikās ideja kļūt par kaŗavīru, nodoties darbam, kas ļautu pacelties pāri ikdienas rūpēm. Izveidoties par vīru ar stingru gribu, kas spētu vieglāki paciest dzīves sitienus. Viss viens, vai tie ķer pie dzirnavu diķiem, vai citur — tālākās dzīves gaitās.

Kaŗa skolā.

Pie atziņas, — kļūt par kaŗavīru, Briedis bija nācis 1906. g. vasarā. Viņš devās atpakaļ uz Daugavpili, kur cītīgi ķērās pie grāmatām. Vaļas brīŗos viņš pārlaida pirkstus citārai. Mūzika atpūtināja prātu un iepriecināja sirdi...

Pēc kāda laika viņš bija tā sagatavojies, ka varēja sekmiģi nolikt pārbaudījumus kadetu skolas kursa apjomā Orlā. Nu ceļš uz kaŗa skolu bija vaļā. Viņš turpināja gatavoŗanos un pēc tam iestājās Vladimira kaŗa skolā Pēterpilī.

Kaŗa skolā viņam gāja labi. Viņš bija centīgs, cītīgs un ļoti apdāvināts jauneklis. Viņš bija jau norūdiģies arī nevisai vieglā dzīves skolā zēna gados. Tādēļ kaŗa skolā viņam bija vieglāk iegūt tālāku rūdiģumu.

Pāreģot uz vecāko kursu, viņu paaugstināja par vecāko portupeģjunkuru (kadetu-serģantu).

Briedis interesējās nevien par kārtējām mācībām un praktiskiem darbiem. Viņš karaskolas bibliotēkā rosīgi iedziļinājās karavēstures studijās. Nevien tanīs. Toreiz Pēterpilī bija nākusi modē Blavatska ar saviem rakstiem par Indijas noslēpumiem. Blakus dekadentiem nu arī mistiķi un okultisti paplašināja savus salonus.

Briedis karaskolas vecākajā kursā.

Briedi gan tieši neinteresēja nedz šie saloni, nedz Blavatskas un Križanovskas raksti tīrā veidā. Viņš no tiem izvēlējās tieši to, kas šķita visnoderīgāks karavīram, — ir gribas stiprināšanai, ir ticīgai palāvībai krietnam, kareiviskam liktenim. Kara gados viņš šīs studijas turpināja, iedziļinoties indiešu jōgu mācībās.

Tomēr nevajaga pārspilēt šo darbu ietekmi uz Brieža psihi. Gribu viņš visvairāk norūdiņa kaŗavīra darbā un vēlāk ciņu laukos. Vispār viņš bija gribas un darba cilvēks, nevis slimīgs fantazētājs, vai savas „iekšējas pasaules“ pasīvs vērotājs. Viņš tikai izmantoja visu, kas pēc viņa domām stiprināja aktīvās, kareiviskās īpašības. Tomēr viss tas bija atstājis zināmu iespaidu uz viņa dvēseli, kurai nebija sveši mistiski iedvesmojumi. Tas vēlāk sekmēja viņa lielo pašsavaldīšanos čekas pagrabos un priekšnāves stundās, jo viņš bija iemācījies ticēt likteņa vēlējumiem un nekad nebaidīties no tiem.

Vladimira kaŗaskolā Briedis bija uzsācis arī praktiskos gribas vingrinājumus, piem. atturoties no zināmas izklaidēšanās, saldiem ēdieniem, vēstulu lasīšanas (neuzplēšot gaidītu vēstuli 2—3 dienas). Viņš centās iemigt un atmisties „pēc pavēles“.

Šie gribas treniņi bija devuši zināmuš panākumus. Tā piem. kaŗa laukā viņš spēja iemigt un atpūsties gandrīz pirms visām lielākām kaujām. Viņš tāpat bija iemidzis un garīgi stiprinājies Maskavā pirms liktenīgās pēdējās stundas.

Kaŗa skolu Briedis beidza ļoti sekmīgi 1910. gada augusta sākumā. Par pirmo sekmju ziņā bija atzīts kāds krievu kņazs. Leitnants Briedis bija ierindots otrajā goda vietā. Par to visu viņš ar prieku paziņoja brāļiem un vecākiem.

Pirmās virsnieka gaitas.

Karstā dienā augusta vidū 99. Ivangorodas pulka komandieris plkv. Verchovskis jau gribēja atstāt štābu. Varbūt no cietokšņa mūriem varēs izrauties un aizbraukt līdz Pogulankai. Te kabinetā ienāca adjutants un ziņoja: Pulkveža kungs! Jums grib stādīties priekšā leitnants Brede. Viņš tikko beidzis Vladimira kaŗaskolu.“ — „Un jau ieradies pie mums? Savādi. Nu nekas. Lūdziet, lai ienāk.“

Kabinetā vingri ienāca vidēja auguma virsnieks, priekšzīmīgā ietērpā. Viņš pedantiski, izpildot visus noteikumus, stādījās priekšā komandierim. Pulkvedis viņu apsveica, griezās pie tā ar parastajiem jautājumiem, saņēma noteiktas, izsmelošas atbildes. Tad pulkvedis nenocietās un ieminējās:

„Kamdēļ negribējāt izmantot parasto 28 dienu atvaļinājumu, kuŗu piešķir visiem kaŗaskolu beigušiem virsniekiem?“

Jaunais virsnieks vienkārši atbildēja:

„Esmu ieradies strādāt. Man bija neērti izmantot atva-

Jāunais zinātnieks Nr. 20. Pulkv Briedis.

linājumu, kuŗu nebiju nopelnījis. Ja man šis atvaļinājums būs vajadzīgs, ceru, ka jūs, pulkveža kungs, to neliegsit.“

„Protams, protams,“ apsoliņās pulkvedis, un priekšā stādīšanās bija pabeigta.

Lai nu kā, bet šāda centība šķita pārspīlēta. Šis leit-

Briedis — jauns virsnieks.

nants bija uzmanīgi jānovēro, lai izdibinātu, kas tas par vīru. Pulkv. Verchovskis viņu iecēla par vada komandieri 3. rotā. Tās komandieris bija pazīstams kā stingrs, prasīgs, lietišķs virsnieks. Pēc pāris nedēļām no šī kapteiņa ienāca atzinums: Brede ir priekšzīmīgs virsnieks. Viņš korekts, militārā ziņā labi audzināts. Tikpat labvēlīgi par viņu izteicās citi kolēģas. Pulka bibliotēkas pārzinis uzsvēra, ka ltn. Brede lasa tikai nopietnas un zinātniskas grāmatas.

Arī pulka komandieris sāka labvēlīgi atestēt Brieža darbu*). Ar laiku viņš komandiera mājās kļuva par diezgan biežu viesi. Viņu interesēja nevien sarunas ar pulkvedi, bet arī tā prāvais grāmatu skapis.

Briedis pulkvedim daudz taujāja par viņa piedzīvojumiem Portarturā, uzmanīgi uzklausiņa viņa uzskatus, kā ka-

Brieža kundze (17 gadu vecumā, īsi pēc ģimnazijas beigšanas).

raspēks galvenā kārtā jāsagatavo kaujai, mazāk mierlaika iznesībai. Toreiz šie pulkveža vārdi izklausījās stipri ķecerīgi, jo bija pretrunā ar valdošiem uzskatiem. Strīdi un pārrunas, abiem aizraujoties, nereti beidzās tikai dziļā naktī.

Pienāca 1912. g. vasara. Bija jāgatavojas lieliem ma-

*) 1915. g. Verhovski paaugstināja par ģenerāli un iecēla par brigādes komandieri. Pēdējos mūža gadus viņš nodzīvoja Rīgā (Ilģciemā). V. mūža gaitas pabeidza 1936. g. janvārī.

nevriem, kam vajadzēja beigties ar plašu parādi Vilņā. Divīzijas štābs pieprasīja, lai pulks izsūta virsnieku manevru apvidus izlūkošanai.

Pulkvedis Verhovskis komandēja Briedi, jo bija saņēmis solījumu, ka divīzijas štābs „nepievāks“ šo virsnieku, kā

Briedis īsi pēc ierašanās Daugavpils garnizonā.

tas parasti notika. Manevri, parāde bija laimīgi beigušies, bet Briedis vairs pulkā neatgriezās.

Verhovskis gan bārās, gan protestēja, bet divīzijas štābā atbildēja: „Arī mums vajadzīgi labi virsnieki.“

Divīzijas štābs un 99. pulks atradās kopējā garnizona pilsetā — Daugavpilī. Tādēļ Briedis diezgan bieži ieradās pulkā.

Viņš labprāt apciemoja arī pulka komandieri, lai turpinātu nebeidzamās dzīvās pārrunas.

Pienāca 1912. gada rudenis. Pulka virsnieki piedalījās liksmās svinībās, — virsleitn. Brieža kāzās. Viņš apprecēja 18 gadus vecu jaunavu — Kseniju Lībermani.

Viņa bija dzelzceļa darbnīcu vecākā grāmatveža meita. Jaunā pāra laulības dzīve sākumā bija ļoti laimīga. Jaunā sieva ar priecīgām valodām un gaišo, temperāmentīgo smaidu aizdzina daudzas ikdienas rūpes no vīra pieres. Viņas gaišās cirtas un gaišo dzīves prieku Briedis vairākkārt izcēla nostāstos par savu Kotju (Kseniju). Šī romantiski jūtošā meitene ar maigām, sapņainām acīm kuņģā nereti iedegās kvēlas un spēcīgas ugunis, bija īsta nākošā varoņa sieva.

Abu pirmā iepazīšanās bija notikusi apm. priekš 2 gadiem Daugavpils karavīru nometnē, — kapteiņa Lavruhina dzīvoklī. Briedis bija samērā nesen ieradies pulkā un ar visu sirdi nodevies virsnieka darbam.

Tomēr nometnē bija ietraucies straujš, nemierīgs vasaras vējš un padarijis jauno sirdi nemierīgāku, kā tā gribeja būt. Viņš bija vairakas reizes sastapis bālu meiteni ar lielām skumjām acīm. Sastopot jaunā virsnieka skatu, viņa ātri nolaida acu skropstas. Tā viņas skumjas palika vēl lepnākas un noslēpumainākas.

Kādu noslēpumu varēja jau glabāt šī jaunā ģimnaziste, kuras mužs un augums vēl atgādināja pusplaukšu pumuru? To Briedim nenācās grūti uzzināt, jo mazā garnizonā nebija lielu noslēpumu.

Šī ģimnaziste līdz ar māsu Ženiju un māti dzīvoja pie ģimenes draugiem Lavruhiniem. Pie viņiem nometnē varēja justies tāpat, kā istā vasarnīcā. Bet ārsti jau bija tieši norādījuši, ka Ksenijai nepieciešams daudz saules un daudz strauja vēja. Galvenā kārtā viņas dēļ Lībermaņu ģimene arī bija apmetusies ārpus pilsētas.

Kseņa pāris mēnešus atpakaļ (šai pavasarī) bija sasirgusi ar nerviem. Meitene bija ļoti centīgi mācījusies un cerējusi iegūt balvu. Bet balva negaidīti bija iedota citai, kas bija saņēmusi daudz vājākas gada atzīmes. Kseņu tas tik ļoti satrauca, ka viņas skatā ietraucās baigas grūtsirdības ēnas.

Daugavpils ārsti nezināja, kā viņai palīdzēt. Meitene, neapšaubāmi, bija daudz jūtīgāka, kā daudzas citas viņas vecumā. Tomēr saīgums par neiegūto balvu nedrīkstēja būt tik dziļš. Meitene bija noteikti pārpūlējusies. Tās nervi bija

Briedis (stāv otrā rindā pa kreisi) pēc meitiņas Veras kristībām. Blakus viņa dzīves biedre. Meitiņu tura rokā viņa sievas māte.

pārslodzīti. Vislabākais būtu, ja viņu pavērotu Pēterpils ārsti.

Kseņu aizveda uz Pēterpili. Bet šeit kara medicīnas akadēmijas labākie speciālisti nekā sevišķa neatrada.

Tie pasmaidīja: „Pagaidam mazak grāmatu un vairāk svaiga gaisa. Vediet meiteni tūlīt laukā no Daugavpils smācīgiem mūriem! Laukos viņas plaušas labi izmasēs svaigais gaiss. Pa reizei varat izdarīt āreju masāžu ar slapju dvieli. Bet tas ilgi nebūs vajadzīgs. Saule un jaunība paši izdarīs visu.“

Tā arī notika. Ksenijas grūtsirdība nometnē sāka mazināties, kā sniegs saulē. Pie tā bija „vainojams“ arī kas cits. Kad viņas acis sāka biežāk sastapties ar jaunā vīrsnieku skatu, tā vairs tik bieži nenolaida skropstas. Viņai jau vairs nebija īpašu skumju ko slēpt, jo tās no acu dzelmēm bija

izzudušas. Un ja viņas skropstas arī dažreiz aizvērās, tad tāpēc, ka viņai nu bija jāglabā pavisam jauns, negaidīts noslēpums.

Citiem gan tas nebija nekāds noslēpums, jo abi jaunieši bija redzami pārak bieži kopā. Abi gāja romantiski pastaigoties, un draiskulīgi traucās skrieties. Viņi devās arī garos izbraucienos ar velosipēdiem. Atpūtas brīžos Ksenija spēlēja klavieres un Frīdrichs viņai labprāt šķirstīja notis.

Kad pienāca ziema, abi jaunieši diezgan bieži sastapās pilsētā pulkveža Antona Homiča dzīvoklī. Ksenijas māte kādu dienu ierasījās pulkvedim:

„Kā jūs vērtējat Frīdrichu Andrejeviču?”

Pulkvedis laipni un labsirdīgi atbildēja: „Viņš ir ļoti darbīgs un prātīgs jauneklis. Lai gan viņš ir vēl jauns, priekšniecība tam jau uztic ļoti nopietnas lietas. Viņš dzīvē tiks tālu uz priekšu. Par to nav ko šaubīties.”

Māte tomēr atzina, ka abu romanam nevajadzētu turpināties tik straujā gaitā. Frīdrichs varētu vispirms noteiktāki nostāties uz savām kājām un tad bildināt savu iecerēto.

Arī Ksenijai derētu vispirms pabeigt konservātōriju un tikai tad padomāt par kāzām. Kaut abi jaunie nebūtu tik strauji un mācētu pagaidīt!..

Frīdrichs un Ksenija, tiešām, bija nolēmuši pagaidīt. Bet tikai līdz tam laikam, kamēr viņa būs nobeigusi 7. kl. kursu ģimnāzijā. Jūnijā viņa saņēma ģimnāzijas apliecību un septembrī jau varēja parakstīties laulības apliecībā.

Briedim gan neiznāca visu sevi veltīt ģimenei. Daudz laika atņēma dienests. Vēl vairāk — gatavošanās kara akadēmijai. Par to Briedis bija domājis jau kara skolā. Uz to viņu tagad pamudināja izcilās atestācijas, sekmīgi nolasītie priekšlasījumi un vispārējie panākumi dienesta gaitās.

1914. g. aprīlī viņš izturēja iepriekšējo pārbaudījumu uz kara akadēmiju pie Viļņas kara apgabala štāba. Durvis uz akadēmiju jau bija pavērušās. Tās drīz atvēra akadēmijā izturētais pārbaudījums.

Te pie jūlija debesīm parādījās ugunīgi mākoņi. No tiem izsprāga kara zibenī.

Bija iededzies pasaules karš. Tas aizcirta durvis uz akadēmiju. Bija jādodas citādās gaitās. Virsleitnantu Briedi galīgi piekomandēja 25. divīzijas štābam, ar kuŗu viņš 17. (4.) augustā ieradās kara laukā.

4. Pasaules kara sākumā.

Kā Briedis ieguva zelta zobenu.

Krievi ar lielu pārspēku bija iebrukuši Austrumprūsijā. Vāci gan atkāpās, bet nereti pārsteidza krievus ar sparīgiem pretsitieniem. Tomēr krievu pulki kādu laiku neatturami vēlās uz priekšu.

Tiem sekoja ugunsgrēki un pāri tiem, kā iznīcības karogi, plandījās melni dūmi. (Pēc dažām nedēļām, kad krievi sāka atkāpties, dūmu un ugunskarogi savukārt pavadīja vācu kara-pulkus. Gadu vēlāk šīs melni sarkanās blāzmas jau traucās pāri arī Kurzemei...)

1914. g. augustā krievu karapulki vēl pārdzīvoja Pirra uzvaras medus mēnesi. Tie lielā steigā drāzās pret rietumiem, nemaz neiedomājoties, ka tā viena no viņu armijām (2. — Samsonova) pati iestaidzas viņai izliktās lamatās. Samērā labāki izgāja 1. armijai, kuŗa bija pienākusi gandrīz pie pašiem Karaļaučiem (līdz to septembra vidū atspieda tālu at-pakal).

Panākumi līdz tam šai armijā bija pavadījuši arī 25. di-vīzijas daļas. Briedim bija grūti nosēdēt divīzijas štābā. Viņš katrā izdevīgā brīdī ieradās priekšējās līnijās, lai „būtu tuvāk vāciešiem“. Štaba priekšnieks gan par to bija citādās domās, bet Briedis uzsvēra, ka viens no pirmiem karavīra pienākumiem ir iespējami labi iepazīties ar pretinieku. Tā var vislabāk noskaidrot nevien tā stiprās, bet arī vājās puses.

Šo nodomu Briedim izdevās realizēt vēl pilnīgākos ap-mēros septembra sākumā. Viņš paņēma līdzī no 99. pulka trīs brīvprātīgos un devās izlūkot vācu aizmuguri*). Viņiem izdevās nepamanīti izlavīties cauri vācu sargposteņiem. Tie bija uztraucoši mirkli.

Izlūkiem šķita, ka katrs krūms, katrs koks raugās viņos naidīgām acīm, vai arī nodevīgi slēpj aiz sevis kādas briesmas. Tomēr patruļa devās droši tālāk. Tai izdevās nokļūt gandrīz līdz Karaļaučiem. Nakts un diena, kas bija pavadīti vācu aizmugurē, deva Briedim daudz novērojumu.

Tā nebija dēku un slavas kāre, kas viņam lika doties bīsta-

*) Dodoties izlūkošanā, B. nosūtīja mājnikiem (Kļenoviķos) šādu vēstuli: „Pašlaik dodos ļoti svarīgā uzdevumā. Rezultāti nav zināmi, bet labklājības ziņā 50% ir pret izdošanos.

Protams viss atkarājas no Dieva. Ja beigsies labi, tūlīt paziņošu. Pretējā gadījumā: ardievu. Klusēšanas gadījumā jums izziņu izsniegs divīzijas štābā...“

majā gājienā. Tam bija daudz svarīgāki dzinekļi. Viņš, tāpat kā citi krievu armijas virsnieki, pirms kara bija daudz lasījis par vācu karaspēka priekšzīmīgo organizāciju. Krievu militārā prese pēc Japāņu kara mēdza visu savējo nopelt, svešo izcelt un cildināt. Tā visvairāk bija apjūsmota vācu armija. Ar to bija domāts netieši izkriticēt krievu armiju.

Bet šīs kritikas sekas bija bēdīgas. Krievu karavīri bija pārliecināti, ka vācu armijā viss ir labs, bet viņu — nederīgs. Krievi bija guvuši tik lielu cieņu pret vācu armiju, ka viņi iedrošinājās tai uzbrukt tikai ar lielu pārspēku. Bet tieši dvēseles dziļumos krievi no vāciem jau bija sakauti pirms reālās sakaušanas.

Briedi ierunājās kareiviska zinātkāre, kā tieši izskatās nepārvaramo vācu aizmugurē. To viņš tagad dabūja pienācīgi novērot. Tā viņš nāca pie atziņas: Arī pie vāciešiem aizmugurē vērojamas nekārtības, organizācijas trūkumi, nolaidības... Gandrīz tāpat kā pie... krieviem... Jā, — tai vācu medaļai otrā puse nebija tik spīdoša, kā daudzi iedomājās.

Briedis nu piederēja retiem, kas visu to bija redzējis paša acīm. Tādēļ viņš pēc tam vēl reizi devās izlūkošanas gājienā uz vācu līnijām. Tāpēc viņš tik noteikti ieteica Ziemassvētku kaujās izdarīt dziļu iebrukumu vācu aizmugurē. Viņš zināja, ka latvji tanī spēs tīri labi „pasaimniekot“.

Viņa pirmajam izlūkošanas gājenam, protams, nebija tik plaša vēriena. Bet arī tā Briedis bija redzējis pietiekoši.

Visgrūtākā bija atgriešanās atpakaļ. Vajadzēja doties peldus pāri Pregeles upei. Viens no pārdrošniekiem nogrima dzelmē, parējiem izdevās sasniegt otru krastu un pēc kāda laika nokļūt pie savējiem.

Par šo izlūku gājieni Briedi apbalvoja ar Juŗa zobenu (zelta ieročiem). Apbalvojuma rakstā bija teikts: „... viņš pēc pretinieku aizmugures izlūkošanas bija atnesis sīkas, vērtīgas ziņas par ienaidnieka pozīcijām. Ar to bija ievērojami sekmēta krievu karaspēka tālāka pareiza rīcība.“

Juŗa ordenis pēc otra izlūku gājiena.

Vēl lielāku atzinību Briedim sagādāja viņa otrais izlūku gājienš. Krievu karaspēks jau bija atkāpies atpakaļ pāri valsts robežām un ieņēma pozīcijas uz Nemanas labā krasta. Bija ļoti svarīgi noskaidrot, kādi vācu spēki atradās tam iepretim Mariampoles, Virbaļu, Vladislavovas rajonā.

Lai iedziļinātos vācu aizmugurē, vajadzēja izzagties cauri

stiprai un modrīgai sargposteņu līnijai, kas atradās Ņemas otrā (rietumu) krastā. Divīzijas štābs piesūtīja pulkiem uzaicinājumus, lai pieteicas brīvprātīgie! Sākumā neatsaucās neviens. Krievi vēl nebija atžirguši no nesēnās atkāpšanās un smagā morālā trieciena. Arī Briedis nepieteicās, jo viņš bija saslimis.

27. (14.) septembrī štābs atkātoja uzaicinājumu.

Briedis gan vēl nejutās pieteikoši atspirdzis, tomēr viņš nolēma pieteikties. To pašu izdarīja viens kājnieku un viens kazaku virsnieks. Katra virsnieka rīcībā nodeva 8 kareivjus, un 28. septembra naktī tie devās uz vācu pozīcijām. Tikai katrs savā virzienā. Divi pulciņi jāšus, bet Brieža grupa kājām.

Lija rudenīgs lietus, un melnais mežs izlikās vēl drūmāks. Gara stāvoklis nebija jauks, bet uzsāktais uzdevums bija jāveic.

Lietus gāzes pastiprinājās. Likās, pavērtas visas rudenīgo mākoņu slūžas. Ūdeņi plūda aiz kakla, zari līda acīs.

Biezoknī netika ne uz priekšu, ne atpakaļ. Izlūki nolēma līdz rītam palikt uz vietas. Ap plkst. pieciem palika gaišāks, un izmirkušie kaŗavīri devās tālāk. Ap plkst. 12 izlūki iznāk uz šosejas. Uz viņu pusi trauc kāds divains ritenbraucējs. Tas ierāvies lietus mēteli, kas daudz platāks par braucēja šaurajām krūtīm.

„Stāt! Kurp? No kurienes?“ — atskan Brieža sauciens. Pusaudzis nokāpj no rata. Tas izrādās kāds leišu ģimnazists no tuvējām mājām. Briedim ienāk prātā doma:

„Vai nenāksit mums līdz? Jūs taču neesat vācu draugs? No mums neviens leitiski neprot. Ko mēs darīsim, ja iznāks noklaušināt vietējos iedzīvotājus? Lūk, — te jūs būtu brangs palīgs!.. Bet varbūt jūs baidāties?“

„Nē... nebaidos vis,“ — domīgi nosaka zēns. Tad jau drošāki piebilst: „Labi. Galu galā — došos jums līdz!“ Tā viņi devās tālāk.

Mākoņu slūžas vēl arvienu gāza lejup slapjas šaltis... No tām bija patvērušies visi, kas vien to varēja. Viss apvidus bija kā izmiris.

Izlūki sāka pagurt rudenīgā ceļā. Sāka trūkt arī pārtikas. Bet atpakaļ taču nedrīkstēja griezties. Kāut kur tuvumā jau vajadzēta būt vācu sarglīnijai.

Bija jāpadomā, kā tai labāki un ērtāki tikt cauri. Vāciem jau nebūtu grūti pamanīt svešu gājēju grupu. Te labs padoms bija dārgs. Tas drīz bija rokā. Tuvākā sādžā divas

lielas leišu ores piekrāva ar salmiem. Tais iegulās 10 izlūki. Tad ores smagi kratīdamās izbrauca uz ceļa.

Daži kilometri jau aiz muguras. Briedis pa redeli starpu vēro apkārtni: nekā sevišķa. Te tam acis ieplēšas platākas: ceļam stāteniski pienāk savādi, pielijuši grāvji. Nav šaubu, — tie vācu ierakumi. Bet kur palikuši vācu sargkareivji? Tie nav nekur redzami. Laikam vāci atgājuši kādu gabalu atpakaļ, — padomā Briedis un brauc mierīgi tālāk.

Te kādā vietā tie nolemj atpūtināt zirgus. Leišu zemnieks, kas atnesis ūdeni, brīnās, kā viņi tikuši pāri vācu pirmajai sarglīnijai. Izrādās, vāci nav atgājuši atpakaļ. Bet kur tad tie bija palikuši, kad ores pulkst. 16 aizgrabēja garām šai bīstamai vietai.

Jaunais virsleitnants apmierināts pasmaida: Par to mums jāpateicas šim nejēdzīgam lietum. Tas bijis mums tīri jēdzīgs palīgs.

Vāci vai nu sildījās kādā nojumē, vai arī negribēja līst laukā no paslēptuves, kad redzēja mūsu ori.

Tā vāci bija ielaiduši aizmugurē divas „Trojas ores“. Drīz vien tās turpināja ceļu. Uz blakus ceļa atskanēja jātnieku vada pakavu klabi, bet tie mierīgi aizšlakstēja tālāk. Par šīm salmu orēm tiešām neinteresējās neviens.

Pārdrošība aug lielumā, tāpat kā ēstgriba garžīga mielasta laikā. Pašlaik liktenis bija pasniedzis garžīgu riska ēsmu. Briedis nolēma to iebaudīt tālāk. Viņa piemēram bija ar mieru sekot arī visi pavadoņi. Risks jau „iegaržojas“ tāpat kā azarts un citas uztraucošas lietas.

Viņiem gan sirdis iepukstējās stiprāk, kad krievu pusē dažus kilometrus no tiem sāka klaudzēt šāvieni. Taisni tai virzienā, kurp nesen bija devušies vācu jātnieki. Cik vērojams, vāci bija sastapuši abas krievu patruļas. Pārāk agri. Tās bija maz ko panākušas. Nu orinieku uzdevums palika vēl atbildīgāks.

Naktī viņi atpūtās kādā miestā. Briedis gulēja maz. Sastapis kādu krieviem uzticamu personu, viņš to siki iztaujāja: kādas vācu vienības redzētas, kādi ir vācu paradumi, rīcības paņēmieni, kā tos labāk „apvest ap stūri“, kā drošāk tikt uz priekšu, no kā vairāk jāvairās?

Briedis nolēma salmu vezumus atstāt tepat. Vāci tālākos ceļus pārbaudīja stipri rūpīgi, kamdēļ prātīgākais bija doties uz priekšu ārpus ceļiem, pēc iespējas pa mežiem. Nākošā rītā ap plkst. 6 (bija pienācis 29. sept.) izlūki devās tālāk. Tie pārbrida upi un devās mežā iekšā. Pēc dažām stun-

dām viņi sastapa klibu veci. Tas, ierauzījis krievus, palika vai mēms no brīnumiem. Tikai kad pāris kareivji bija viņu uzmanīgi papurinājuši pie pleciem un uzsaukuši: „Ko brīnīs? Neesam spoki, bet dzīvi cilvēki!“ — tas sāka lēnām stostīties:

„Tad neejat vi—is tik dro—ši tālāk... Tepat tuvumā ir daudz, daudz vāciešu... Tie ļoti, ļoti du—usmīgi...“

Briedis nolēma nogaidīt krēslu un pagaidām novēroja tuvējo ceļu. Pievakarē izlūki nocēla no zirga kādu jātnieku. Tas izrādījās leišu ciema vecākais. Viņš labprāt pastāstīja, kur atrodas vācu štābi un kāda tagad kārtība šai apgabalā. Pilsētās varēja ietikt tikai ar sevišķu atļauju. To izsniedza tikai tādiem zemniekiem, kas bija labi pazīstami, vai arī ievēda pilsētā pārtiku. Šāda atļauja bija arī ciema vecākā kabatā. Drīz vien tā pārgāja Brieža kabatā. Sādžas vecākais vairs nebija vajadzīgs un varēja turpināt ceļu.

Pēc laiciņa izlūki aizturēja kādu gājēju. Viņš Briedim pastāstīja, ka esot leišu avižnieks. No vāciem ne viņš, ne viņa dzimtene nekā laba negaidot. Viņš priecātos, ja kaut kā varētu šos ūsainos vīrus ar baronisko izturēšanos aizdabūt atpakaļ uz „faterlandi“.

„Tad esam sastapušies īstā laikā. Mums tāds pats nodoms. Varbūt pievienosities mūsu pulciņam?“ — pateica Briedis. Avižnieks bija pārsteigts, bet atvilcis elpu, viņš pateica:

„Labi. Pamēģināšu iet jums līdzi. Varbūt varēšu jums kaut kā palīdzēt...“

„Un kā vēl!“ piezīmēja Briedis.

Visi tagad noturēja kaŗa padomi. Kļuva skaidrs, ka turpināt ceļu krievu tērpos vairs nevarēja. Vācu kaŗavīri mudzēja visos ceļos. Tie no visiem prasīja papīrus, atļaujas. Uz priekšu varēja tikt tikai vietējie iedzīvotāji, vai svešie ar „labiem papīriem“. No šiem svešiem tikai Briedim bija sādžas vecākā papīri. Viņa kareivjiem tādu trūka.

Tā arī nolēma, ka tālāk dosies tikai Briedis ar avižnieku (žurnālistu). Viņiem palīdzēs jaunais ģimnazists. Kareivji paliks tepat mežā un gaidīs priekšnieka atgriešanos. Tuvējie sādžinieki apgādās viņus ar pārtiku. Ja kareivji viņu nesagaidīs, pēc divām naktīm tie izsitīsies atpakaļ pie savējiem.

Avižnieks aizveda Briedi uz kādu siena šķūni, kur tas apvilka no sādžas atnesto zemnieku tērpu. Jaunais virsnieks bija pārvērties leišu zemniekā. Viņš arī izskatu un izturēšanos pielāgoja zemnieciskam tērpam. Izmēģināja iešanu

smagnējiem soliēm. Pavingrinājās ātri noraut cepuri no galvas un bikli paraudzīties uz „augsto kungu“ pusi...

Pasaucis ģimnazistu iesāpus, Briedis viņam pateica: „Jūs esat krietns, drošs zēns. Tik īsā laikā jūs esat ieguvuši manu pilnīgu uzticību. Vai varu jums uzticēt kādu jaunu svarīgu uzdevumu?“

Zēna acis iegailējās: „Darīšu visu, ko varēšu! Būt par izlūku ir vēl patīkamāk, neka agrāk biju domājis...“

„Tad ieklausieties labi, ko teikšu. Es došos uz Volkovišķiem, bet jums būs jānokļūst Mariampolē. Gaidait tur manu ierašanos un novērojiet paši, kādas vācu daļas tur ieņāks. Ja pēc dažām dienām neieradīšos, tad par manu likteni paziņojiet pie pirmās izdevības krieviem. Bez tam šē būs mans ziņojums par to, ko esmu novērojis šais divās dienās. Es jums tūlīt pastāstīšu, kā to aizsūtīt pāri fronteī...“

Briedis pa izlūkotājam no vietējiem iedzīvotājiem nosūtīja arī uz Virbaļiem un Vladislavovu. Viņš nebija aizmirsis paņemt līdz pāris čaukstošas naudas paciņas. Viņš pastāstīja arī, kā jaunas, iegūtas ziņas pārdabūt pāri fronteī.

Nauda labi noderēja arī iegādājoties zemnieku ratus un dažus maisus ar kartupeļiem, lai varētu doties uz Volkovišķu tirgu. Uz ratiem uzsvieda nelielu ābolu maisu. Dažus sulīgus ābolus un bumbieņus Briedis iebāza kabatās. Arī tie varēja ceļā noderēt. Tad nošvīkstēja pātaga, un vezums 30. sept. rītā devās ceļā. Zirgus vadīja avižnieks, bet Briedis kā līdzbraucējs atsēdās uz kāda maisa.

Abi „leišu zemnieki“ nesaistīja vācu uzmanību, un kilometrs pēc kilometra palika viņiem aiz muguras. Te kādā mežā viņi ieraudzīja vācu transporta nodaļu, kas pašlaik cītīgi rekvizēja malku. Resns leitnants kaut ko kļiedza un draudēja ar steku mežsargam. Abus braucējus viņš pat neredzēja. Tas Briedim šoreiz nepatika, sevišķi tādēļ, ka viņš iztālēm nevarēja saskatīt vācu nozīmes.

Briedis tūlīgi noslīdēja no vezuma un nedrošiem, zemnieciskiem soliēm tuvojās leitnantam. Viņš ātri norāva cepuri, kā siena šķūnī bija iemācījies.

Tikai skats, ko viņš uzmeta leitnantam, neiznāca bikls. Tai iekvēlojās kaut kas naidīgs. Šeit latvietis stāvēja iepretim baronam. Visu iespējams aizmaskot. Tikai ne acis, naidīgās domas.

„Kas tev vajadzīgs?“ tam uzklīdza rupja balss.

— „Piedodiet, kungs... Atnācu pavaicāt, vai drīkstam braukt tālāk... Te būs apliecība... Bez tam, vai drīkstu

Briedis ar abiem paziņām apstaigāja pilsētu, novēroja vācu karaspēka kustības. Reģistrēja arī savu „apliecību“. Tad pateica: „Tā. Šeit viss paveikts. Varam braukt tālāk.“

Iztukšotos zemnieku ratos viņš palīdzēja iekraut dažus laucinieku darba rīkus, blakus tiem novietoja dzelzs gultu. Uzšāva zirgam, un tas sāka rikšot uz Mariampoles pusi. Tas bija jauns ceļš, jo vecais jau bija pietiekoši izpētīts. Bet braucējus drīz piespieda grāvim daudzi pretimbraucēji. Gaŗām aiztraucās artilērija, vezumnieki, ievainoto rati, pāris auto ar augstiem virsniekiem. Hm... likās, ka vāci pašlaik atkāpās. Krievi, domājams, bija uzbrukuši vācu neaizsargātām vietām? Vai viņi jau bija saņēmuši kādu Brieža ziņojumu?

Braukšana uz priekšu kļuva grūtāka. Bija nostādīts postenis pie posteņa. Sargkareivji urbās skatiem papīros un braucēju sejās.

Viens no tiem uzsauca:

„Halt! ko tas nozīmē? Jūs braucat pavisam uz citu pusi, nekā atrodas jūsu dzīves vieta?“

Avīžnieks ļoti aukstasinīgi pateica: „Mēs braucam tieši uz mūsu dzīves vietu, bet ar likumu. Kara laikā vis netiek mājās pa taisnāko ceļu.“

Kādā šosejas likumā, tikko viņi bija izbraukuši cauri Marimpolei, ratos ielēca vācu ziņnesis. Briedis uzmanīgi pāvirzījās sāpus. Nu viņi brauca drošākā aizsardzībā. Briedis uz tiem priekiem vācieti pacienāja ar āboliem. Tiešām, nu stingrās dokumentu pārbaudes palika stipri vieglākas. Pēc pāris stundām vācietis nolēca no ratiem. Viņš parādīja ar roku uz kādu ciematu un brīdinoši pateica:

„Achtung! Dort sind schon Russen.“

Abi leiši par šo brīdinājumu sirsnīgi pateicās. Sevišķi priecājās Briedis. Viņa sejas izteiksme visu laiku bija slēpusi, cik sātraukti sīta viņa sirds. Šis brauciens nebija rotaļšanās ar uguni. Tas bija — izaicinājums karātavām. Vairāk nekā trīs dienas un naktis no vietas.

Viņi vairs nevarēja izturēt ratu gauso kratīšanos. Zirgs jau nesoļoja, bet līda uz priekšu. Hop—sā! nākošā mirklī viņš jau bija izlēcis no ratiem.

Sirsnīgs rokas spiediēns avīžniekam: „Es vārdos neprotu izteikt savu lielo pateicību. Lai jums to pasaka mana kara vīra roka! Mēs abi šo braucienu neaizmirsīsim visu mūžu. Tagad laidiet droši uz mājām! Es došos tieši pie manējiem!“

Bet Briedi krievi nesaņēma tik laipni, kā viņš bija cerējis. No tuvējiem krūmiem atskanēja sauciens:

Stoi! Kto iģot?

— „Es, savējais.“ — „Labs savējais. Leišu mužiks. Varbūt vēl kas sliktāks,“ norūca sargkareivis: „Nu, ņičevo. Tam razberut.“

Divu kareivju pavadībā viņu nosūtīja uz divīzijas štābu. Tur tas bija liels pārsteigums: Briedis atgriezies! Vispārēju sajūsmu radīja arī viņa „tērps“.

Daži štābinieki jau bija domājuši, ka Briedis vairs neatgriezīsies. Jau bija ienācis zināmais ziņojums no ģimnazista, arī no diviem citiem B. atsevišķi izsūtītiem aģentiem.

Bet visvairāk bija pārsteigts štāba priekšnieks, kad Brie-

1. Daugavgrīvas latv. str. bataljona karogs.

dis sāka ziņot novēroto, nosauca vācu daļas, ziņoja par to kustībām. Viņš jau bija nogājis un nobraucis 192 verstis. Tas, tiešām, bija nedzirdēts, plašs, vispusīgs ziņojums!

Frontes štābam šis ziņojums izlikās pārāk plašs un pamatīgs. Pienāca šifrēts pieprasījums divīzijas un pulka komandierim, vai ziņotājam var ticēt pilnā apmērā. „No-teikti,“ — skanēja atbilde.

Brieža atklājumi izrādījās pilnīgi patiesi, kad krievi drīzumā pārgāja uzbrukumā. Ordeņa dome mēnesi vēlāk atzina, ka leitnants Briedis ir cienīgs saņemt Balto krustu (Jura ordeni).

*

Šim izlūkošanas gājenam bija sava „pēcspēle“ 1916. g. pavasarī (aprīlī). Bija iznākusi pavēle, ka visiem virsniekiem Jura ordeņa kavalieriem un visiem karavīriem kas apbalvoti ar Jura krusta 4 šķirām, par saviem varoņu darbiem jāinformē Pēterpils Trofēju komisija (tā bija nodibināta pie cara Nikolaja personīgās kancelejas).

Šī komisija izdeva vairākas brošūras un īpašu Jura kavalieru tabulu, kurā bija ievietotas varoņu ģimenes un viņu varoņdarbu attēli. Šais attēlos apkāva tūkstošiem vāciešu, austriešu un turku (galv. kārtā uz papīra). Kritušos krievus, protams, bija aizliegts rādīt. Komitejā darbojās arī vairāki latvju gleznotāji un zīmetāji: Miesnieks, Markvarts, Brastiņš, Ērglis, Saukums.

Kapt. Briedis bija ieradies 1916. g. aprīlī tieši pie Saukuma. Nesen atpakaļ bija notikušas marta kaujas un Briedim pie žoda vienā pusē vēl greznojās nesadzijusi brūce. Uz jautājumu, kādu epizodi viņš vēlētos redzēt sava varoņdarba ilustrējumā, Briedis atbildēja:

„Kādu ainu no mana izlūku gājiena 1914. g. septembrī“ (Lietavā).

Tas zīmētājam ļoti patika, jo visiem bija apnikuši pārspīletie kauju skati. Tālāk B. lūdzis attēlot tieši to mirkli, kad viņš kādā vācu komandantūrā saņem „Ausweis'u“, lai dotos uz tālaku pilsētu. Komitejas locēkļus un zīmetājus pārsteidza Brieža īsais un raksturīgais stāstījums. Pēc nedaudz teikumiem viņš bija to jau pabeidzis.

Tad Br. ātri atsveicinājās, kareiviski pagriezās un devās prom. Tas bija kas neparasts. Daži citi virsnieki par saviem varoņdarbiem stāstīja stundām ilgi un pēc tam vēl 3—4 reizes ieradās, lai pārlabotu zīmejumus.

Briedis, protams, vairs otrreiz neatnāca. Viņš bija izdarījis savu pienākumu. Viņš zināja, ka arī mākslinieks pēc labākās apziņas paveiks savu.

*

Briedis arī pēc otrā varoņdarbu 1914. g. rudenī neatpūtās uz papīriem divīzijas štābā. Katrā izdevīgā gadījumā viņš centās nokļūt priekšējās pozīcijās. Decembra beigās divīziju pārvietoja uz Varšavas fronti, kur tā ieņēma pozīcijas pie Ravkas upes. Te kādu laiku nopietnāku kauju nebija. Toties vienu otru reizi izlūku patruļas pārcēlās pāri upei (ar improvizētiem plošiem) un dažreiz nocēla kādu vācu sargkareivi.

Biežāk gan izlūku iebrukumi beidzās bez panākumiem. Tā reiz Briedis 3 naktis no vietas izlūkoja pieejas vācu ierakumiem. Tieši trešajā naktī bija nodomāts iebrukums, bet drātis neizdevās pārgriezt tik ātri, kā bija cerēts. Izlūki paspēja iemest vācu ierakumos tikai 4 granātas. Vāci sākumā

Vācu ložmetejnieki dodās uz Liepāju.

sabijās, bet pēc tam sāka uguņot. No 28 kareivjiem vairākus nopietni sašāva. Tomēr arī šis gājiens Br. sagādāja labu kaujas praksi. Te viņš guva pirmos novērojumus, kurus vēlāk varēja padziļinātā veidā izmantot pie Misas upes. Ravka izrādījās Misas karotāja skolotāja!

Pēc kāda laika sākās 1915. g. pavasara kauju posms. Divīzijas komandieris labprātāk redzēja Briedi pie štāba darbiem un ne visai priecājās par viņa „klaiņojumiem“ priekšējās daļās. Tomēr karotāja asinis prasīja savu, un Briedis dažū reizi „nelegāli“ ieradās pie pirmo līniju karotājiem. Bet bieži aizmūrēja darbs štābā, kur B. izpildīja vecākā adjutanta vietu.

Dažreiz palika tīri karsti arī divīzijas štābā. Divīzijas komandieris nebija tāds ģenerālis, kas štābu novieto tālu aizmugurē. Tā 1915. g. 25. janv. Briedis varēja rakstīt tuviniekiem: Kopš 18. I. divīzija izcīnīja asiņainas kaujas. 4 dienas neaizvērām acis, nebijām brīvi ne mirkli. Bija brīži, kad domas jau aizlidoja mūžībā un kad lūpas jau sāka čukstēt: Mūsu tēvs. Tomēr Dievs ir žēlīgs. Līdz šim sargā savus bērnus.“

Jūlijā sāka pienākt nelabas ziņas no Kurzemes. Tagad Briedis visus skatus vērta uz dzimtenes pusi. Cik grūti latvietim bija palikt tālumā, ja latvju laukiem traucās

Vāciem atņemtās patvertnes. Tanis iekārtots strēlnieku pārsienamais punkts.

pāri svešie iekarotāji. Te pienāca ziņa par latvju bataljonu formēšanu. Nu vairs nebija ko gaidīt. Viņš steidzīgi nokārtoja nepieciešamās formalitātes.

„Kamdēļ jūs brauksit uz šiem bataljoniem? Neko augstāku par Jura ordeni jūs vairs nevarat iegūt“ — brīnījās viņa kollēgas štābā.

— „Tas ir kas augstāks par ordeņiem, kas mani aicina uz dzimteni,“ — viņš vienkārši atteica: „tas ir latviešu jūtas un asinis. Tās teic, ka tēvzemei grūti laiki. Tās dēliem jāsteidz palīgā. Es daru tikai to, vairāk neko.“

5. Briedis apmāca strēlniekus jaunām cīņām.

Briesmas var uzklupt kā spējš negaiss. Tās var atvelties kā čūsku mudžeklis. Kaņā visnepatīkamākas šīs pēdējās.

Tā tas bija 1915. g. rudenī. Lielu kauju Rīgas frontē nebija. Tomēr vācu kolonnas lēni un neatturami līda uz priekšu. Uz tām iztālēm stiklainām upuru acīm jau raudzījās Rīgas nami.

Piepeši logu stiklos izezaigojās cerība, — tanīs aizvien noteiktāki atspoguļojās latvju strēlnieku ieroči un stingrie skati. Sirmos mūrus arvienu spēcīgāki tricināja strēlnieku soļi un dziesmas.

Tie bija četri bataljoni, kas pirmie bija klausījuši tautas aicinājumam. Daugavgrīvieši, rīdzinieki, kurzemnieki, vidzemnieki, — tā sauca šo bataljonu kaņāvīrus. Tie bija sparīgi, jauni bataljoni. Jauni, kā tautas jaunās cerības. Sparīgi, kā latviskais kareiviskais gars.

Jo drudžaini turpinājās darbs strēlnieku apmācības vietās. Jo spalgi klaudzēja šāvieni šaujlaukumos. Tur ievingrināja roku un ieroci jaunie šāvēji. Bieži šai ugunij piebalsojās dižgabalu donoņa tuvējā frontē. Tad strēlnieki teica: „Nekas, — vēl pacietieties pāris nedēļas. Drīz arī mēs būsim gatavi. Tad piebiedrosimies ugunīgajam korim par godu mūsu dzimtenei.“

Ar katru dienu palika nopietnāks virsl. Briedža vaigs. Kā skrēja laiks! Bija pagājuši jau gandrīz 2 mēneši. Bet vēl vajadzēja tik daudz paveikt apmācības laukos. Viņa rotai bija ļoti labs sastāvs. Nopietni, uzmanīgi jaunekļi. Tie bija daudz vērtīgāki nekā izdaudzīnātie pašpuikas, kuŗi bija galvenā kārtā veikli uz balamutībām un „fiskariem“, sevišķi ja 3 varēja uzklupt diviem.

Kauja prasa pavisam citādus vīrus, — lēnākus, nosvērtākus, ar kareivisko apziņu, kas iet dziļumā, nevis kaut kur šaujas gaisos, kā „fiskaru“ zēniem.

Jā, — viņa rotai bija labs sastāvs. Vairums zēnu gan bija pazāļi, bet arī tas bija labi, jo tie nebija samaitāti no neveiklām rokām, nelāga iespaida.

Gan no šiem zaļajiem jaunekļiem iznāks īsti karotāji! Katra apmācības diena vairāk apstiprināja šo pārliecību.

Tā domāja par saviem daugavgrīviešiem arī bataljona komandieris kapteinis Bangerskis. Viņam neatvietojams palīgs bija poručiks Briedis, it īpaši, ja bija jānoorganizē apmācības virsniekiem un instruktoriem. Sevišķi plaši piedzīvojumi Briedim bija i z l ū k o š a n a s nozarē. Tie bija sevišķi vērtīgi tāpēc, ka latvju strēlnieku bataljonu galvenajam uzdevumam vajadzēja būt plašai, vispusīgai izlūkošanai, savienotai ar izlūkošanas iebrukumiem pretinieku līnijās. (Kaujas apstākļi un strēlnieku spējas drīz vien stipri paplašināja mūsu vienību pirmos uzdevumus). Bez tam sept. beigās por. Briedim kā papildpienākums bija uzdots pulka mācības (instruktoru) komandas pārzināšana, jo viņš savā laikā bija jau vadījis instruktoru rotu 25. divīzijā. Darba netrūka. Tas ar katru dienu vērsās plašumā.

Kādu dienu, pārrunājot jauno apmācības programmu, kapt. Bangerskis Briedim pateica:

„Īstā apmācība turpināsies kaujas laukā. Šeit mums jāpabeidz pirmā apmācība. Jānostiprina pirmie taktikas principi, jāveicina māka pārvaldīt ieroci, sastrēdzināt kareivisko apziņu grūtos brīžos. Ja latviskas, patriotiskas apziņas, kareiviskas disciplīnas un strēlnieciskas veiklības pamati būs droši, pārējais frontē pienāks klāt pats un samērā viegli!“

Briedis piezīmēja: „Domāju, ka tiešām būs viegli reālizēt šo programmu. Mūsu strēlnieki nav jāspiež, tie cenšas mācīties paši. Mūsu virsniekiem galvenā kārtā jābūt uzmanīgiem vadītājiem, nevis bīdītājiem, uzkliedzējiem, kā tas nereti vērojams krievu pulkos. Mūsējie ir pavisam citādi. Ja tas tā ir apmācību laukumos, kādi vēl tie klūs cīņas laukos?“

Strēlnieki tiešām it kā centās attaisnot šo aizmugurisko atzinumu. Viņu rosība vēl pieņēmas, jo tos uzmodināja tuvie dižgabalū dārdi. Tie dažreiz neapklusā pat naktīs *).

Strēlnieku pulciņi tādās naktīs klusi iznāca no kazar-

*) Daugavgrīvieši sākumā atradās Mīlgrāvī. Viņu mītnes bija ierīkotas bij. Cīzes kuģu būvētavas telpās. Pēc apm. 7 nedēļām b-nu pārvietoja bij. huzāru pulka kazarmās (pie Krusta baznīcas).

mām un uzrāpās uz kāda augstāka jumta. Tie vēroja ugnīgo blāzmu, kas atgādināja tālu ugunsgrēku. Tie mēģināja

Briedis pēc ierašanās 1. Daugavpils str. bataljonā. Pie krūtīm redzama latvju strēlnieku b-nu nozīme.

saskatīt granātu lidojumu, kas kā ugunīgas čūskas aizlīdēja gar apvārsni.

„Drīz, drīz arī mēs ņemsim dalību šai ugunīgā korī,” at-

kārtoja nepacietīgākie. Bet nereti pēc tam nāca kaprāļa sauciens:

— „Ei, jūs tur — lasaties zemē! Vai rīt uz mācībām nebūs jāiet? Uguņos izskatīsities frontē. Vairāk kā patīkas...“

23. okt. pievakarē virsniekus steidzīgi saaicināja štābā. Bataljona komandiera nopietnais vaigs šoreiz bija vēl nopietnāks nekā parasti:

„Virsnieku kungi, varu jūs apsveikt ar priecīgu vēsti: Pienākusi pavēle doties uz fronti. Mēs būsim pirmā latvju daļa, kas vienoti cīnīsies par savu dzimteni un tautas nākotni.

Stāvoklis frontē pašlaik ir drūms. Tamdēļ mums turp jādodas jau pirms apmācības programmas pabeigšanas. Vāci pēc neliela pārtraukuma atkal kļuvuši aktīvi.“

„Vai atļauts jautāt, kādas ir konkrētas ziņas par pretinieku?“ ievaicājās vecākais rotas komandieris Briedis.

— „Vāci atkal spiežas uz priekšu. Tie uz austrumiem no Olaines, pie Plakāņu ciema, atspieduši krievu daļas un jau pārgājuši Misas upi. Tie ir rosīgi arī uz vakariem no Jelgavas šosejas. Dzilnas-Mangaļu virzienā pretinieks purvājā vienu pēc otra ieņem uzkalniņus, kurus tam izdevīgi nocietināt. Tā vāci kavē krievu nocietināšanās darbus un paši neatlaidīgi virzās tuvāk Rīgai.“

„Kāds tad būs mūsu uzdevums?“ turpināja jautāt Briedis.

— „Mūsu galvenais uzdevums būs rosīga izlūku darbība, lai iedvēstu mūsu frontei lielāku spirtumu,“ paskaidroja bataljona komandieris kapteinis Bangerskis. „Izlūkošanas ziņā armijas štābs liek lielas cerības uz latviešu strēlniekiem, kuriem vietējie apstākļi un apvidus labāki pazīstami. Tagad, kungi, uzklausait svarīgāko: Mūsu bataljonam jāiet uz fronti nekavējoties. Vēl šonakt. Pa dzelzceļu divas rotas jāpārved uz Olaini. Pārējās divas rotas no Torņkalna stacijas pārvedīs līdz Pūpei (tagadējai Babītei), kur tās saņems tālākus rīkojumus.

Tā tad pirmā un ceturrtā rota dosies uz Olaini. Otrā un trešā ies uz Torņkalna staciju. Vai visi sapratāt uzdevumu, kungi? Labi. Varat iet pie savām rotām. Tās sagatavot gājienam!“

Kazarmās daži strēlnieki sagatavojušies iet pie miera, citi pulciņos pārrunā jaunākos notikumus, dzied tautas dziesmas. Jumta novērošanas postenī citi ar bažām vēro, ka dižgabalu blāzma pienākusi vēl tuvāki pilsētai. Tomēr kazarmās

J. Goldmanis 1916. g. uzrunā strēlniekus. Aiz viņa pltn. Bangerskis un kapl. Briedis.
Vidū b-na adjutants virsl. Bolščeins.

valda savāds nemiers. Strēlnieki it kā nojauž, ka nez vai šis vakars paies tik mierīgi, kā bija sācies. Pārāk tuvu pienākusi dārdošā blāzma!

Tā arī izrādās. Rotās ierodas virsnieki. Pilnā kaujas tērpā.

„Zēni, gatavojieties! Šonakt iziesim uz fronti!“

Tā. Pienācis šis lielais brīdis. Pukstošām sirdīm un uztraukti trīsošām rokām strēlnieki satvēr šautenes, pēdējo reizi pielaiko muguras somu, saņem patronas, rokas granātas.

Lai gan pavēle saņemta slepenībā, tomēr nez kā par to uzzinājuši daudzi paziņas, radi. Vai arī tiem ko pateikušas nojautas, vai draudzīgas vēstis?

Piederīgiem atdod segas, spilvenus, ceļa somas, liekās drēbes, — visu, kas bija labs kazarmās, bet ko nevarēs ņemt līdz uz fronti. „Kā tad tu, dēliņ, gulēsi bez siltas sedziņas,“ — ieminas sirma māmuļa. „Nekas, akmens pagalvī, mētelis plecos, — tā karavīra gulta,“ diezgan noteikti atteic jauns strēlnieks.

Citi izgājuši atvadīties laukā no kazarmām, tumšā naktī, — īpaši kam to likušas darīt stiprākas jūtas. Klusas valodas, čuksti. Skūpsti, — dažreiz pirmie un pēdējie. Solījumi, zvērestī.

Atsevišķi vārdi ieskan arī virsl. Brieža ausīs, kurš uzmanīgi vēro karavīru gatavošanos. Viņš klusi pasmaida: „Visvairāk sola un zvērē pirms kaujas. Tāpat vismazāk pārmet pēc tās. Taču nav ko pārmet nedz uzvarētājiem, nedz ... kritušiem.“

Viņa sirdī iezogas vielga smeldze: Tikai tu esi viens un vientuļš šai naktī... Gan tālumā tevi klusi mīl kāda sirds. Bet tas tik tālu.

Jaunais virsnieks cenšas nokratīt no sirds šīs pārdomas: Vai tagad drīkstu domāt par savu sievu... varbūtējo ģimeni. Mana ģimene pašlaik ir kaŗa vīri, kas uzticas vairāk kā dēli. Mana sirds? Vai tā pieder man? Lai tās dedzīgākais naidis vēršas pret naidnieku, mīla pret dzimteni! Jā, — dzimtene, es solos, mana sirds un domas pilnā mērā piederēs tikai tev! Par sevi es padomāšu tad, kad tev vairs nevajadzēs manu domu, nedz manis.

Piefrontē uzliesmoja gaiša blāzma. Tā uzmeta sarkanīgu atblāzmu virsnieka sejai. Uzstarojums skāra viņa lūpas, ieslīdēja viņa acīs un tur saplūda ar drošās kareiviskās apņemšanās liesmu.

No kazarmām, kas atradās Krusta baznīcas tuvumā (netālu no Juglas), ap pusnakti iznāca divas kolonnas. Viena devās uz tuvējo dzelzceļa pietātni. Tur strēlniekus jau gaidīja gara vagonu rinda ar satraukti šņācošu lokomotīvi priekšgalā. Otra kolonna devās cauri Rīgai, lai sasniegtu Torņkalnu.

Strēlnieku rindas jau pienākušas Daugavai, kas vēla melnus nemierīgus vilņus. Vai šīs vilņu laivas drīz nesīs sev līdz arī jaunu cīnītāju asinis un dzīvības? Ko par to domāt! Tikai ātrāk pāri mūsu Rubikonam — Daugavai.

Naksnīgos gaisos atskan stipra rūkoņa. Tā paliek stiprāka, sāk skanēt no visām četrām debesspusēm. Kas tas?

Virs strēlnieku galvām parādās četras tumšas siluētes. Vairs nav šaubu, — tie vācu cepelīni. Tie baltiem starmetēju pirkstiem pašlaik tausta abus dzelzs tiltus.

Tad melnie milzeņi it kā apstājas, jo tilti uztaustīti. Tie dažus brīžus tos satver ar saviem garjiem taustekļiem un tad ātrumā sagatavo ugunīgus sveicienus. Lūk, — tie jau drāžas lejup. Ap tiltu uzsitas augsti uguns stabi.

Visu nakti sadrebina asi grāvienu. Spalga atbalss uzķer šos grāvienu un uzsviež tos gaisos vēl otro un trešo reizi.

Tad atkal uzšaujās uguns stabi. Daži — kolonnas priekšgalā, citi blakus tiltam, — Daugavas ūdeņos, kas samutuļoti līdz pašiem pamatiem. Pat smagās dzelzs sijās it kā ievaidas no ugunīgiem belzieniem. Tuvējās mājās nošķind logu stikli. Vienā tilta galā atskan lāsti un vaidi.

Viena bumba uzkritusi sarga mājai, kas aprok savās drupās 9 krievu kareivjus un dzelzceļa sargu. No strēlniekiem neviens nebija dabūjis pat mazāko skrambu. Kad dūmi lēnām cēlās augšup, saplūstot kopā ar rudenīgās nakts mākoņiem, strēlnieku ešelona vagoni jau bija pārdārdējuši pāri tiltam. Arī strēlnieku kolonna paātrināja gaitu, lai ātrāki sasniegtu Torņkalnu.

Tā bija liktenīga sagādīšanās, ka vācu cepelīni uzbruka Rīgai un tās tiltiem tieši tai brīdī, kad jaunie dzimtenes aizstāvji devās pāri tiem uz fronti.

Vai vāci to zināja un centās jau pa ceļam uzmet strēlniekiem savas bumbas? Domājams, tā bija nejauša sagādīšanās, bet toties tā kļuva sevišķi nozīmīga.

Strēlnieki saņēma uguns kristības jau pirms kaujas un redzēja, ka kaujas liktenis tos žēlo kādam lielam īpašam uzdevumam.

6. Brieža rotas pirmās cīņas.

Strēlniekiem tiešām iznāca doties cīņās vēl ātrāki, nekā viņi bija cerējuši. Vāci turpināja līst uz priekšu. Krievi diezgan viegli padevās pretinieka spiedienam. Tā arī vāci bija ieņēmuši Plakāņus pie Misas upes un Mangaļu mežsargu māju pie Babītes ezera. Šis Mangaļu rajons bija stipri svarīgs, jo tur bija nocietinājumiem izdevīga sala purvainā apvidū.

Tādēļ arī krievu divīzijas štābs bija noraizējies par šī rajona zaudēšanu. Te pienāca ziņas, ka no Rīgas ieradusās divas strēlnieku rotas (otrā — Būriņa un trešā — Dardzāna). „Tas lieliski“ noteica divīzijas komandieris: „Norādaļt tām tūlīt uzbrukuma virzienu. Pretim uzbrūkošiem vāciem!“

„Nez vai tā varēs,“ mēģināja iebilst štāba priekšnieks: „Atļaujos pieteikt, ka pēc slepenās instrukcijas šīs rotas domātas izlūkošanai, nevis tamlīdzīgam uzbrukumam“.

„Kāda mums darīšana gar tādām instrukcijām,“ norūca ģenerālis. „Šeit komandēju es. Ja šie puīši ko spēj, lai viņi to parāda...“

Strēlnieki arī parādīja, ko viņi var. Pēc divām bezmiega naktīm, pēc 25 kilometriem, kas bija no Babītes noietī rudenīgā slapjdraņķī, bez atpūtas, tie devās kaujā. Tā vainagojās ar panākumiem. Rotas nevien noturēja stāvokli, bet arī iedzina vācus purvā.

Šai kaujā dzimtenei kā pirmie savas dzīvības atdeva līdz ar saviem 19 gadiem Jēkabs Timma, ar 20 mūža gadiem Andrejs Stūris un Jānis Gavēnis. Strēlnieki skuma arī par dažiem ievainotiem, kuŗu starpā bija 3. rotas komandieris virsl. Dardzāns. Viņu straujā uzbrukuma brīdī bija ķēris ložmetēja uguns metiens.

Par šo pirmo cīņu visvairāk bija pārsteigts divīzijas komandieris: „To negaidīju. Tie strēlnieki tomēr savu lietu prot. Un tādi jauni puikas. Jā, brīnums gan.“

Patīkami pārsteigts bija, protams, bataljona komandieris kapt. Bangerskis. Par šo pirmo kauju drīz uzzināja arī latvju 1. un 4. rotas, kas atradās pie Olaines. Virsl. Briedis noteica: „Labs sākums. Mēģināsim tam sagādāt krietnu turpinājumu!“

Šī vēsts pacēla pirmās rotas jau tā možo garastāvokli. Kaut arī toreiz ne šī rota, ne vispār strēlnieki vēl nezināja, ka atkarotā purva sala pie Mangaļiem būs izejas punkts, no kuŗa Ziemassvētku kaujās tie dosies pārraut vācu fronti.

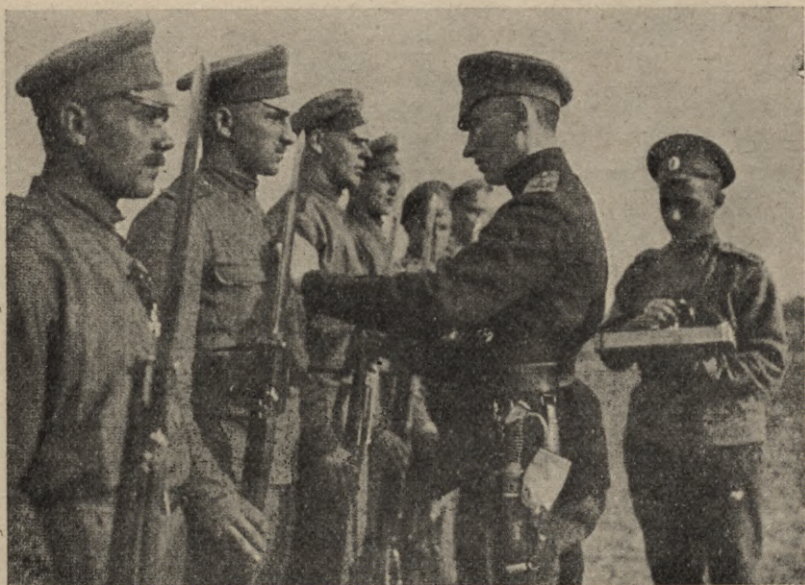
Briedis apmāca strēlniekus cīņām.

Pirmās rotas strēlniekus tagad bija saistījis savs, nopietns uzdevums. Bija jāmēģina atsviest vācus atpakaļ pāri Misas upei. Tieši tās 376. kājnieku un 17. landšturma pulku daļas, kas bija nostiprinājušās pie neseni ieņemtiem Plakāņiem. Tas nebija viegli izdarāms. Sevišķi strēlnieku vairumam, kas vēl nebija elpojuši īstas kaujas gaisu.

Viņi bija uzmanīgi jāsaģatavo šim uzdevumam. Tas bija jādara nesteidzoties, ar apdomu. Vispirms bija jānostiprina ticība sev un saviem spēkiem — tad paveiksies pārējais. Strēlniekiem vajadzēja arī stingri palauties uz savu komandieri, tā autoritāti.

Šai virzienā bija gūti labi panākumi. Sākumā gan, īpaši Rīgā, gāja mazliet grūtāki. Tur daļa strēlnieku kādu laiku raudzījās uz viņu pašķībi, — laikam turēdami viņu par krievinieku. Viņš sākumā ne visai labprāt runāja latviski, kautrējoties savas stipri augšzemnieciskās izrunas. Bez tam viņš saucās nevis Briedis, bet Brede. Tomēr ne jau viņš bija pie tā vainīgs. Ne jau viņš tā savu vārdu bija ierakstījis papīros. Drīz viņu visi sāka saukt par Briedi, jo bija redzams, ka sirds tam pukstēja kā drošam briedim.

Pirmais neuzticības ledus drīz izkusa. Strēlnieki redzēja, ka komandiera stingrās acis māc raudzīties arī laipni. Viņi maniņa, ka krieviskā izrunā pauž par latvietim mīlām lietām. Bez tam viņi savam virsleitnantam nevarēja ņemt ļaunā arī

Briedis pēc sekmīga izlūku gājiena apbalvo varonīgākos strēlniekus.

tā Jura ordeni un Jura (zelta) ieročus, kuŗu dēļ sākumā to daži bija iedomājušies par lielu karjēristu un kareivju upurētāju savas slavas labā.

Viņu virsleitnants apgalvoja pretējo. Viņš uzsvēra: Jums nevajaga centies mirt, bet gan uzvarēt kaujas laukā. Dzimtenei vairāk vajadzīga jūsu dzīvība, kā nāve.

Viņa devīze bija: Ar maziem zaudējumiem — lielus ieguvumus! Tādā pat garā viņš turpināja apmācības kara laukā. Viņš teica: Tur tās bija pirmapmācības, tagad sākušās īstās mācības. Jāmācās viss. Arī — kā uzvarēt.

Viņš uzsvēra: „kaujas lauka un pretinieka pazīšana ir jau puse no uzvaras“. Tādēļ arī viņš izmantoja vairākas naktis, lai kopā ar rotas karavīriem pielīstu pretinieka ierakumiem un pēc iespējas novērotu tā rīcību. Tā strēlnieki pierādīnāja ik nakti drošāk un tuvāk pielīst dzelonstiepuļu līnijām. Kādu nakti virsl. Briedis lika uzmanīgi notēst šo stiepuļu stabus un tad nākošā rītā tos no krievu ierakumiem rādīja strēlniekiem:

„Paskat, cik balti spīd notēstie žogi. Redziet, cik tuvu esam piegājuši pretiniekam.“

— „Ja, gan.“ brīnījās strēlnieki.

„Vērojiet tālāk!“ turpināja Briedis. „Raugaities, cik droši jūs esat pārgājuši tā sauktai „drošas nāves“ joslai. Nu jūs zināt, ka nāve tur nemaz tik droša nav. Vai nē, ko?“

Ar tehnisko iepazīšanos ar kaujas lauku vien nepietika. Kareivjiem vajadzēja iedvest arī pārākuma apziņu pār pretinieku. Briedis atkal pielīda ar izlūkiem pie vācu ierakumiem un teica:

„Paklausaities, kā viņi tur klepo. Tā krešķēt var tikai veci, nespēcīgi vīri. Ar tiem tiksīm viegli galā. Bet ja viņu starpā izrādīsies arī jauni karotāji, mēs tiem parādīsim, kospēj latvieši. Tā, zēni, — ar mieru?“

Bet arī tas vēl nebija viss. Strēlniekiem bija jāliek izprast, ka viņu jaunai drosmei jābūt pārākai par krievu karēvīskām ipašībām. Viņš atgriezies mājup turpināja:

„Kad vāciem uzbruksim, viņi neizturēsies tik klusu, kā tagad, bet sāks šaut. Tie zēvelēs kā ellē. Bet tas mūs nesabaidīs. Mēs neesam krievi, kas nespēj izturēt tādu uguni. Sevišķi naktī. Mums, latviešiem, ir vēsāks prāts. Mēs izprotam: tādā melnā naktī nevar trāpīt. Ja nevar trāpīt, nav arī ko baidīties no trāpīšanas. Vai tā ir?“

„Tā ir, jūsu labdzimtība,“ piebalsoja klausītāju koris.

— „Nu jā, vāciem ir arī durkli. Bet taisni tādēļ mums jāpiesteidzas viņiem tik ātri klāt, lai viņi nepaspēj tos laist darbā. Tūlīgie krievi varbūt to nespētu, bet tādi zalokšņi zēni, kā jūs...“

Strēlnieku smaidi rādīja, ka arī šis mājiens ir saprasts. Tagad varēja ķerties tieši pie kaujas darba. Par savu kaujas plānu Briedis jau bija iesniedzis divīzijas komandierim ziņojumu:

„Uzskatu par pilnīgi iespējamu vācu atspiešanu atpakaļ pāri Misas upei. Izlūkošanās esmu noskaidrojis, ka pāri upei pārnākušās vienības vēl arvien ir izolētas no pārējām kaimiņu daļām. Palīgspēku pienākšana pa laipveidīgiem tiltiņiem uzbrukumu brīdī būs stipri apgrūtināta.

Palīgspēkus pretinieks vēl jo vairāk nespēs izsūtīt tad, ja mūsu iebrukumam sākoties, artilērija vērsīs spēcīgu uguni uz vācu aizmuguri.“

Sibiriešu 12. divīzijas komandierim šis plāns izlikās pārdrošs. Bet viņš jau visos sīkumos zināja par 2. un 3. rotas panākumiem Babītes rajonā. Bez tam viņš paskatījās jaunā virsleitnanta acīs un pašķielēju uz tā krūtīm, kuŗas greznoja baltais ordenis. Šim latvju virsleitnantam varēja ticēt.

Bez tam riskēja latvieši, nevis viņš un tā sibirieši. Tamdēļ

Fr. Briedis savas rotas Juŗa krusta kavalieŗu vidū. Priekŗā — vāciem atņemtie loŗmetēji.

ģenerālis satvēra virsleitnanta roku un novēlēja tam labākos panākumus.

Briedis vēl ņo plānu pārrunāja ar kapt. Bangerski. Tā arī tika nolemts iebrukumu vācu ierakumos izdarīt nakti no 29. uz 30. okt. Strēlniekiem vajadzēja klusi pielist tiem vacu ierakumiem, kuŗi bija vismazāk nocietināti (pretinieks bija labi ieracies un nocietinājies tikai centrā un labajā spārnā, kamēr kreisajā spārnā vēl puse no ierakumiem bija tikai apzīmēta, vai nepabeigta). Norādītā vietā strēlniekiem vajadzēja klusi pārgriezt nevisai plato stiepuļu ņogu un tad ar rokas granātām izsist pretinieku no ņis ierakumu daļas. Pēc tam, dodoties pa kreisi, izsist vacus arī no pārējiem ierakumiem. Pāris loŗmetēju bija jānostāda pa labi un kreisi tā, lai to uguns uzbrukuma laikā neķertu mūŗējos, un tanī pat laikā nepielaistu palīgspēku pienākŗanu no kaimiņu iecirkņiem. Artilerijai bija savukārt uzdots, kā jau minējam, nepielaist vācu palīgspēkus no aizmugures, un tā drīkstēja atklāt uguni tikai pēc Brieŗa telefoniska pieprasījuma.

Uzbrukuma sākums bija noteikts taisni pl. 22 (t. i. p. 10

vakarā). Pirms došanās triecienā, virsl. Briedis sapulcēja rotas karavīrus un griezās pie viņiem ar īsu uzrunu:

„Strēlnieki! Mēs tagad pirmo reizi dosimies atbildīgā cīņā. Uzbrukums ir tā sagatavots, ka tam jānodod panākumi. Ja arī mums ietu grūtāki, nekā paredzēts, — mums jāuzvar,

Strēlnieki, — jums jāapzinās, ka uz mums skatās nevien visa sibiriešu divīzija un artileristi, kas mums nāks talkā ar savu uguni. Uz mums ar trīcošu sirdi cauri melnai naktij raugās mūsu pārējās rotas, arī citu latvju bataljonu karavīri. Mūs piemin sirmā Rīga, mūsu brāļi, māsas, kas atrodas siltās pajumtēs, vai kā bēgli domā tikai par atgriešanos Kurzemē.

Uz mums vērstas visas tautas domas un cerības. Mēs tās attaisnosim. Mums tās jāattaisno, jo esam latvieši. Tā tad — uz priekšu, strēlnieki!“

Šie vārdi, kuņģos galvenais nebija daiļrunība, bet dziļa kareiviska pārliecība, tautas likteņa izpratne, bija stipri skārusi karavīru sirdis. Viņi jūta, ka asinis tecēja karstāk, straujāk, satrauktāk, kad viņi satvēra šautenes un izgāja melnā, drēgnā naktī.

Parastos apstākļos tiem būtu salis, bet nu to neļāva darīt asiņu siltais ņojums. Kā dīvainas kareiviskas ēnas strēlnieki cits pēc cita pārslīdēja krievu ierakumu valnim, lai dotos uz vācu pusi.

Laiks bij rudenīgi vēss un stipri drēgns, kas nāca par labu strēlniekiem, jo sargi vācu ierakumos sala un drebinājās, ierāvuši galvas mēteļu apkaklēs. Vācu sargposteņiem bija arī grūti novērot apvidu. Pirmais sniegs bija pārklājis tikai zemākās vietas un iedobumus, kamēr visi uzkalniņi, akmeņi rēgojās kā pelēki traipi. Kā šai tumsā sargi varēja atšķirt, kas krūms, kas cilvēks? (Jāņēm vērā, kā strēlniekiem toreiz vēl nebija balto ziemas tērpu, kuņģus pat Ziemassvētku kauju laikā lietoja nevisai plašos apmēros).

Tomēr tuvoties pretiniekiem nebija tik viegli, jo karavīru grupas aizvien vieglāk pamanīt nekā vienu cilvēku, pie kam nodevīgs varēja kļūt mazākais troksnītis, pat ja skatam bija noslēpta grupas tuvošanās.

Briedis bija rotu sadalījis trijās daļās. Prāvākā uzbrucēju daļa devās uz minēto vēl nepabeigto nocietinājumu vietu, divas mazākās virzījās pa labi un kreisi, lai nosegtu uzbrukuma galveno virzienu. Tomēr visas šīs grupas izrādījās mazākas, nekā sākumā bija paredzēts, jo drēgnās naktīs bija daudzi sasirguši ar klepu un iesnām, bet skaļākie klepotāji bija jāatstāj aizmugurē.

Jaunais zinātnieks № 20. Pulkv. Briedis.

Daugavgrīviešu 1. rota. Vidū bataljona komandieris kapt. (tag. ģenerālis) Bangerskis un rotas komandieris
vltņ. Briedis.

Mazākais troksnis varēja priekšlaicīgi saistīt vacu uzmanību, kādēļ rota apm. puskilometru plato laukumu pārgāja rāpus, lienot no viena ciņa un akmens uz otro un vairoties no apsnigušiem baltiem laukumiem. Strēlnieki gan bija stipri samirkuši un novārtējušies siltos dubļos, tomēr iepakal nebija palicis neviens.

Noteiktā laikā trieciena grupas bija pienākušas pie stiepuļu žogiem, un Briedis varēja pamāt: Griezēji, pie darba!

Dažās minūtēs dzeloņu rindas bija pārgrieztas. Tomēr šis darbs, kā jau pirmo reizi, nenoritēja tik gludi, kā paredzēts.

Dažiem strēlniekiem šai svarīgā brīdī pārāk stipri pukstēja sirds un nervu satraukumā ietricējās rokas, kādēļ iešķindējās dažas stiepuļes. (Vēlāk strēlnieki iepraktizējās pārgriezt stiepuļes bez mazākā trokšņa. Jāņem vērā, ka nevien griešana, bet arī nervu apvaldišana prasīja savu treniņu.)

Šis troksnis izlikās aizdomīgs dažiem vacu sargiem. Tie palika vērigāki, un tiešām, kad mēness parādīja pusvaigu rudenīgos mākoņos, blāvā gaisma ļāva saskatīt dažas aizdomīgas ēnas. Par to tūlīt paziņoja vacu artilerijai. Gaisos iekaucās vacu granātas un sašķīda netālu no strēlnieku mugurām.

Vairs nebija ko kavēties: uguni! — iekliedza Briedis artilerijas novērotāja tālrunī. Tad viņš komandēja: granātsviedēji, uz priekšu!

Nākošā mirklī viņš pats metās tiem līdz *).

Lai atklātu pretinieku, vāci uzšāva gaisos apgaismošanas raķetes. Bet tās strēlniekiem atklāja pašus vacus, tieši to ierakumus.

Raķešu un artilerijas šāvieni spokainā gaismā strēlnieki ielauzās vacu līnijā. Sprādzienu apspīdumā viņi redzēja sava vadoņa pacelto roku ar sviedriem sagatavotu granātu.

Šis vadoņa žests aizrāva visus līdz. Kā satraukts viesulis tie ielauzās vacu ierakumos. Daži vāci mēģināja

*) Lasītāji jābrīdinā no dažiem „aculiecinieku“ izdomātiem nostāstiem par šo kauju. Tā nesen kāds „Brieža strēlnieks“ bija nodrukājis stāstījumu itkā Briedis kaujas karstākos brīžos sācis komandēt vacu valodā, lai piekrāptu pretinieku.

Protams, Briedim šāda „krāpšana“ pavisam nebija vajadzīga, jo kaujas iebrukums bija dibināts uz citādiem pamatiem. Bez tam tadu maldinošu komandēšanu vacu valodā kaujas troksnī būtu dzirdējuši tikai nedaudzi. Uz gari izstieptām vacu rindām tā nebūtu atstājusi nekādu iespaidu. Tā būtu varējusi nelabvēlīgi iespaidot tikai pašus strēlniekus, jo varēja rasties negaidīts apjukums.

Klausoties pagātnes nostāstus, jāatceras, ka visdzīvākā fantazija ir dažiem medniekiem un kauju dalībniekiem. It īpaši, ja viņi par šīm kaujām vairāk dzirdējuši, nekā paši redzējuši.

šaut, bet netrāpīja. No šausmās drebošām rokām tie izmeta ieročus.

Kāds ložmetējs mēģināja ugunot, bet aizrijās. Tā apkalpi uzbrucēji notrieca zemē. Šautenes apklusināja latvju rokas granātas. Tās iesicās visapkārt kā ugunīgas lapsenes... Dažas vācu grupas vēl mēģināja pretoties. Strēlnieku vilnis kā neziņā apstājās. Bet ugunu atblāzmā atkal parādījās Brieža seja. Viņam nebija jākomandē. Tik vadoniska bija tās izteiksme.

Strēlnieku vilnis aiztraucās tam līdz, noslaukot vācu pretestību. Vadoņa seja it kā bija pārvērtusies karogā, kas rāva visus uz priekšu.

Strēlnieki jūta, ka viņu asinis tos rauj pa ugunīgu ceļu, gar kuŗu atskan vaidi un lāsti, viņus pašus neskarot. Viņi bija it kā apjozuši ugunīgas bruņas. Tās bija kaltas no sa-trauktas, sabangotas spēkapziņas, pieaugošas pārliecības par uzvaru.

Vācu satriekšana turpinājās.

Viņi metās pa labi, pa kreisi. Visur nāca pretim strēlnieki.

Daži apmulsumā bēga uz aizmuguri, lai dotos pāri Misas upei, bet pāreju jau karsēja artilerijas sprādzieni. Kas negribēja noslikt Misas dūnās, bija spiests padoties strēlniekiem. Paglābties izdevās tikai vacu malējām rotām, pret kurām tieši nevērsās latvju trieciens.

Ciņas karstumā bija krituši 3 mūsējie un 8 bija ievainoti. Tikmēr pretinieks bija zaudējis 10 reizes vairāk, — pavisam 110 vīrus. No tiem 31 bija palicis kaujas laukā, 34 krituši gūstā, 45 ievainoti, to starpā 2 virsnieki. Trofeju vidū bija arī apklusinātais vācu ložmetējs, kas tanī pat naktī tika pagriezts pret vacu pusi.

Plakāņu nocietinājumus bija sargājis vesels bataljons (4 rotas), bet Briedis to bija sagrāvis ar vienu latviešu rotu (palīdzot artilerijai). Protams, pretinieks nevarēja nedz pielaist, nedz iedomāties šādu kaunu, tamdēļ 376. pulka komandieris ziņoja savai priekšniecībai:

Mums pretinieks uzbruka ar lielu skaitlisku pārsvaru. Pret mūsu 7. rotu vien vērsās 4—5 rotas...

Šis kaujas tiešais panākums vēl bija Misas priekštilta apcietinājumu atņemšana vāciem. Tos tūlīt pārveidoja par mūsu aizstāvēšanās pozīciju. Tā vāci zaudēja vietu, kurā tie gribēja nostāties tālākam lēcienam uz Rīgu.

Tāds, kopā ar trofejām, bija šo cīņu tiešais, lietišķais

ieguvums. Bet daudz lielāks bija šīs uzvaras morālais iespaids. Cīņā bija izgājuši zēni. Atgriezušies vīri un varoņi.

Par latvju strēlnieku uzvaru vēstīja armiju virspavēlnieka štāba ziņojums. Radio balsis šo ziņu iznēsāja pa visu Krievzemi un tālu ārpus tās robežām.

7. Turpmākie kauju panākumi.

Latvjus šī ziņa piepildīja ar lepnumu un cerībām. Frontē bija noticis uzvaras brīnums. Kas to bija radījis? Jaunais virsnieks Briedis. Tā viņš uzreiz nokļuva uzmanības un daudzu cerību degpunktā.

Brieža autoritāte tālāk nostiprinājās arī strēlnieku starpā. Pirmā kārtā viņa rotā. Pat tie kaņavīri, kas līdz šim bija šaubījušies, vairs nešaubījās par panākumiem, ja vien tos vadīja viņu Briedis.

Daži minēto virspavēlnieka štāba ziņojumu morālā iespaids ziņā salīdzina ar valsts domnieku Goldmaņa un Zālīša pazīstamo uzsaukumu par strēlnieku daļu dibināšanu, jo arī šis ziņojums militārpolitiskā ziņā stipri nostiprināja strēlnieku stāvokli.

I. Daugavpils latv. str. b - na virsnieku grupa.

Šis oficiālais de jure atzinums nostiprināja arī strēlnieku jauno daļu stāvokli krievu veco pulku starpā. Bet šis cildinājums dažos krievu kaŗavīros pamodināja arī zināmu nenovīdību, skaudību. Tā pieņēmas, pieaugot strēlnieku panākumiem un tā izmaksāja latvju kaŗavīriem daudz lieki izlietu asiņu dažās vēlākās cīņās. Operāciju virsvadība jau atradās krievu augstāko štābu rokās.

Strēlniekiem par šīm štābu un aizmugures intrigām sākmā nebija laika domāt. Tie bija uzsākuši svarīgas un nopietnas cīņas, kas prasīja visu spēku pievēršanu frontei.

Pēc dažām dienām 1. rota atkal saņēma kaujas pavēli. Rotas izlūku grupa Olaines stacijas rajonā uzbruka kādai vācu rotai. Nu strēlnieki jau bija apģērbusi baltus tērpus. Tiem izdevās nepamanīti pārgriezt dzelones un iebrukt rotas ierakumos. Vācu kaŗavīri aukstā naktī bija saldi iemiguši un tiem iznāca nepatīkama atmošanās. Daudzi uz mūžību atkrita aukstās cisās, dažus paņēma gūstā. Šai izlūkošanas iebrukumā mēs zaudējām 1 kritušo un četrus kareivjus ievainoja.

Divi šādi panākumi tik īsā laikā ir patika, ir nepatika Sibīrijas divīzijas štābam. Bija patīkami, kā vāci aizturēti un atsviesti atpakaļ, gūti gūstekņi, trofejas. Bet bija nepatīkami, ka to izdarījuši latvieši.

Vajadzēja kaut ko lielāku izdarīt arī krieviem. Štābs izstrādāja jaunu izlūkošanas iebrukuma plānu. Daudz plašāku par līdzšinējo. Galvenā virzienā vajadzēja uzbrukt krievu daļām. Latvju bataljona 1. (Brieža) un 4. (Ilziņa) rotai vajadzēja tikai segt un nodrošināt krievu flankus.

4. nov. (22. okt.) latvju rotas devās uz rajonu iepretim Pēternieku muižai, kur nonāca naktī uz 6. nov. 1. (Brieža) rotai bija jādodās pāri purvainam klajumam, saskaņojot uzbrukumu ar krievu daļu triecienu.

Gaismai austot, rota ātri devās uz priekšu. Tā strauji nonāca līdz platam grāvim, kas šķērsoja purvu. Piepieši pāri galvām sāka svilpot lodes, kuŗu niknums un skaits ātri pieauga.

Kas tas? Izrādījās, krievi nebija izturējuši vācu uguni un metušies atpakaļ. Tagad vācu uguns bija jānogaršo latviešiem vieniem.

Strēlnieki pieplaka pie grāvja uzbēruma, izmantojot to kā krūšu segu un sāka raidīt ložu šaltis uz vācu ierakumiem, kas bija saskatāmi apm. 400 soļu atstatajā mežā. Tomēr mūsu uguns šaltis, izsīkstot patronām, drīz apsika, kamēr

vācu ložu dīkšana pieņēmas. Jau viens otrs strēlnieks atkrita grāvja ledainās dūnās.

Strēlnieki salst, bet cenšās uzturēt možu gara stāvokli: „Ja pavēlēs, iesim uz priekšu un izsitīsim vācus laukā. Tāpat kā pie Plakāņiem. Mēs esam latvieši, un mūs vada Briedis!“

Bet Briedis šoreiz nebija tik dedzīgs kā strēlnieki. Viņš redzēja, ka rotas frontālam uzbrukumam dienas laikā un bez artilērijas pabalsta nebūtu panākumu. Ja jau krievi aizbēguši, tagad latvjiem vien būtu velti drāzties ar galvu dzeloņstiepuļu tīklos. Bet atkāpties arī nedrīkst. Jānogaida, ko pavēlēs štābs.

Šo pavēli bija ilgi jāgaida. Ilgas stundas strēlnieki sala purva vidū, kaut arī gaisus karsēja vācu lodes. Tikai p. 13. pienāca pavēle atiet. Arī tas nebija viegli, jo vāci patronu nežēloja. Vienu otru strēlnieku pa purva grāvjiem un gram-bām nācās aizvilkt uz aizmuguri. Mūsu abas rotas bija zaudējušas 30 ievainotus un kritušus vīrus.

Guvumi? Arī tie bija, bet citādi, nekā štābs bija cerējis. Pēc šīs kaujas Briedis noteica: Par mūsu asinsmaksu esam tomēr ieguvuši jaunu atziņu: ja gribam ko panākt, tad to vislabāk darīt bez krieviem. Tomēr apstākļi frontē nebija tādi, lai pie šīs atziņas varētu pieturēties tik noteikti, kā tas šai sarūgtinājuma brīdī bija domāts.

Jau pēc pāris nedēļām Briedis atkal varēja parādīt, ko spēj strēlnieki, ja krievi netraucē un neaizkavē to kaujas spara izpausmi.

Šāds Brieža rotas otrs spīdošs uzbrukums notika 22. nov. **pie Veisu mājām.** Šī operācija arī dod daudzus raksturīgus norādījumus, kā Briedis bija organizējis uzbrukumu.

Mūsu un vācu ierakumus vie Veisu mājām šķīra Misas upe un tās purvainie krasti. Krievu un vācu pozīcijas diezgan uzskatāmi parādītas schēmā, kas uzzīmēta pēc Brieža pirmuzmetuma, to nedaudz papildinot. Piekļūšanu pretiniekam vēl apgrūtināja tas, ka Misas upe ir diezgan dziļa un ieslēgta stāvos krastos. Koki abpus upei bija nozāģēti un sagāzti krustām šķērsām. Tā bija izveidots grūti pārvarams aizcirtnis.

Briedis, iepazīnies vispārīgos vilcienos ar šiem apstākļiem, noteica: „Dodiet man pāris dienas laika. Tad, ceru, rota pienācīgi izpildīs štāba rīkojumu.“

Šis rīkojums bija: uzbrukt Veisu mājām un saņemt gūstekņus. 12. armijas štābs pēc Brieža pirmajām cīņām jau apm.

3 nedēļas bija palicis bez „mēles“ — gūstekņa, kas ziņotu par apstākļiem vācu frontē. Tādēļ tas tā ilgojās pēc „svaigas mēles“.

Ieradies krievu pozīcijās (apm. 3 klm. uz vakariem no Plakāņiem), Briedis pēc agrākā paraduma 3—4 naktis no vietas ar visu rotu devās izlūkošanā. Visiem karavīriem bija jāiepazīstas ar cīņu vietu un jāpierod pie tās. Rotas kodolu izlūkošanas laikā sedza brīvprātīgo patruļas (pa 6—8 vīri), kas vistuvāk iepazinās ar vācu pozīciju stāvokli. Izlūkošanu turpināja arī dienas laikā, kad schēmā ar m. atzīmētā punktā palika strēlnieks-novērotājs.

Tā noskaidrojās, — vāci pie sagrautām Veisu mājām, kas izvīrzītas 200—300 metrus uz priekšu no galvenās kaujas līnijas, pašlaik izveido atbalsta punktu. Aptuvēni noskaidroja arī vācu spēkus un to ložmetēju atrašanās vietas.

Pēc tam nolēma naktī no 22. uz 23. novembri izdarīt pašu izlūkošanas iebrukumu. Tā plāns bija šāds:

2 brīvprātīgo patruļām vajadzēja pārgriezt dzeloņžogus punktos k un p. Galvenais uzbrukums notiks p virzienā ar divi vadiem, k virzienā — ar vienu vadu. Ceturtais vads (divi nodaļas) paliks n punktā, lai nodrošinātu flanku no vācu ložmetēja o punktā. Ceturtā vada pārējās divas nodaļas atradīsies punktā c, lai segtu atiešanu. Lai neciestu veltus zaudējumus no d punktā novietotā vācu ložmetēja, tam iepretim nolēma aizdedzināt 3 dūmu sveces, kas vācu ložmetējniekiem traucētu novērošanu un šaušanu.

Briedis pats, lai vadītu uzbrukumu, atradās punkta m tuvumā. Rota no krievu ierakumiem izgāja starp plkst. 7—8 vakarā un ap plkst. 9—10 (21—22) sasniedza upes krastu. Ap plkst. 11 (23) izlūki jau bija pielīduši pie dzeloņžogiem k virzienā. Tomēr strēlnieku uzvaras jau bija padrijušas vācus sevišķi uzmanīgus. Tā bija strēlnieku uzvaru ēnas puse. Vāci sāka sparīgi un nervozi šaut. Strēlnieki jo uzmanīgi atlīda metrus 50 atpakaļ. Tie bija iemācījušies veikli izmantot visus apvidus nelīdzenumus, kādēļ ievainoto nebija. Arī vācu uguns naktī nevarēja būt sekmīga.

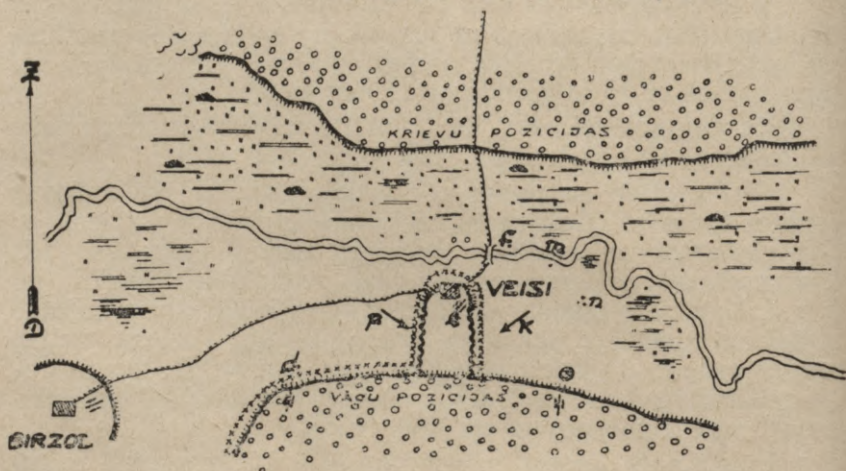
Vāci šāva $\frac{1}{2}$ stundu no vietas, tad aplusa, jo strēlnieki klusēja. Tad vēl pēc pusstundas Briedis pamāja ar roku: „Atpakaļ pie stiepuļžogiem! Pārgriezt stiepuļes. Vāci domās, ka mēs jau sen esam atbēguši atpakaļ krievu ierakumos.“

Strēlnieki vēl klusāki kā pirmīt devās uz priekšu un pārgriezta stiepuļes 2—3 soļu platumā. Briedis, saņēmis ziņojumu

par to, pateica: „Eja mūsu iebrukumam par šauru. Tā jāpaplašina divkārt.“ Izlūki-griezēji to arī izdarīja.

Tas nebija viegli, jo vāci bija satraukti un pa 20—30 solu attālo satiksmes eju tie jau vāca uz ierakumu pusi jaunpagatavotos un ar dzelonstiepulēm apvītos ežus. Kad Briedis par to uzzināja, viņš noteica: Nekas. Lai izlūki mazliet atiet uz uzkalniņu un trieciena sākumā apmētā ar rokas granātām vācu ložmetēju (e punktā). Es vadišu iebrukumu no otras puses

I. DAUGAVGR. LATV. STR. BATALJONA POK. FR.
BRIEŽA 1. ROTAS UZBRUKUMS PIE VEISI
MAJĀM 22. NOVEMBRĪ 1915. G.

(p punktā). Vispirms aizdedzināsīm dūmupatronsas, tad ar urrā dosimies uz priekšu (p virzienā). Lai tanī pat brīdī izlūki, — tos vadait jūs, leitnant Menska, — dodas satiksmes ejā (k virzienā). Tā arī notika, pie kam vēl ložmetēju e izdevās sasist ar rokas granātām.

Vāci jau tā bija sanervozējušies un izšāvušies. Piepeši tiem blakus rokas granātu atspīdumā atkal izauga strēlnieku stāvi. Tie traucās tikpat neatturami uz priekšu kā viņu asais kaujas kliedziens.

Drīz pārstāja šaut arī abi ložmetēji. Daudzas pārbijušās ēnas traucās uz aizmuguri: „Tie jau tie nolādētie, kas mūs medī naktīs. Tagad tie ielaužušies šeit,“ elsa satraukti čuksti, kliedzieni.

Strēlnieki pieveica tos, kas pretojās, ir noķēra daļu no

tiem, kas bija ļāvuši kājām vaļu. Vienas „mēles“ vietā bija notverts liels mēļu pulciņš (to izrādījās 17).

Kauja beidzās ātri. (Viss uzbrukums bija ildzis apm. 20 minūtes.) Drīz atksanēja Brieža balss: savākt gūstekņus! Pievākt trofejas. Sakārtoties. Un atpakaļ! Uzmanīties, pārējot upei!

Šis brīdinājums bija vietā, jo strēlniekiem, pārejot Misas upi, gaisos iegaidojās vācu šāviņi. Daļa strēlnieku izmantoja pāreju, citi dabūja „izpeldēties“ tumšā, saltā upē.

Drīz vien virspavēlnieka štābs varēja ziņot par strēlnieku jauniem spīdošiem panākumiem. Bet krievu žurnāli sāka sniegt zīmējumus: strēlnieki brien līdz kaklam pa ledainu ūdeni, turot pie apkakles vācu gūstekņus, un paceļot virs galvām atņemtus ložmetējus...

Šai pat laikā kaujās pret vāciem devās arī strēlnieku 2. Rīgas bataljons, kuru vadīja pulkv. ltn. Francis un 3. Kurzemes bataljons, kuru komandēja pltn. Kalniņš (vecais Kalniņš). Jo sīvas un varonīgas cīņas tiem nācās izcīnīt Slokas rajonā, atsviežot vācus tālu atpakaļ. Arī šeit strēlnieki bija tie, kas satrieca krievu iedomas par vācu nepārvaramību.

Latviešu pirmo daļu panākumi dzīvi atbalsojās savā starpā un apstaroja viens otru. Stipri pieauga strēlnieku pašapziņa. Tie bija pienācīgi iepazinušies ar vācu spēkiem, kādēļ viņi tos nevērtēja pārāk zemi, bet arī ne tik augsti, kā to darīja krievi.

Tie bija latvieši, kas pirmie savus pretiniekus iesauca par „fričiem“. Krievi to nav darījuši nekad. Tomēr latvju panākumi padarīja drošākus arī krievus. Tie sāka nopietnāk nostiprināt savas pozīcijas, vairs nebaidoties, ka tās būs jāatstāj pēc vācu pirmā uzbrukuma.

Tā stāvoklis Rīgas frontē noteikti nostiprinājās 1915. g. vēlā rudenī. Rīdinieki un vidzemnieki bija pasargāti no Kurzemes un Zemgales bēgļu skumjā likteņa. Arī tie kurzemnieki, kas nebija aizklīduši tālā Krievzemē, mierīgi palika uz vietas. Tas galvenā kārtā bija pašu strēlnieku nopelns.

Sajūsma un apbrīnošana vērsās pret visām strēlnieku daļām. Ja kāds strēlnieks ieradās Rīgā, dažreiz pati pirmā meiča piesprauda viņa krūtīm ziedu pušķi. Kad strēlnieku solji dimdēja ielās, uz tiem bira daudzi laipni skati un maigi ziedi.

Ātri aizcirtās tikai vācu vecpilsoņu logi...

Bet straujākās sajūsmas izpausmes sāka vērsties tieši pret Briedi. Tauta viņa personā bija saskatījusi latviskās varonības un pašaieliedzības simbolu. Kopš pirmām cīņu die-

nām uz viņu noraudzījās visvairāk acu. Pēc katras kaujas visvairāk daudzina viņa vārdu.

Tauta bija ieguvusi savu varoni. Lielāko cerību iemiesotāju. Ar tālākiem panākumiem viņš turpināja šīs misijas piepildīšanu.

*

Lielo panākumu apstarojumā.

Briedis nebija seno teiku varonis, kas pa labi un kreisi kapā naidnieku galvas, vai kas baltā zirgā kā nikna vētra drāžās pāri kaujas laukam. Viņš bija karotājs nevien ar v a r o ņ a, bet arī iedzimtām v a d o ņ a īpašībām. Daudzas teorētiskas zināšanas viņš jau bija ieguvis kara skolā, pēc kam tās kuplinājis pirmos virsnieka dienesta gados krievu pulkā. Iegūtos vērojumus viņš bija sācis praktiski pārbaudīt krievu armijas daļās. Bet nu latviešu pulkā tam radās jaunas lielas izdevības un izredzes.

Viņš ātri vien novēroja, kādā virzienā jāietekmē un jāvada latvju cīnītāji, lai ar tiem veiktu cīņu brīnumus. Šie panākumi gan brīnumaini izlikās tikai svešam novērotājam. Ja ar tiem iepazīnās tuvāki, izrādījās, ka viss noorganizēts un panākts pavisam lietišķi, reāli, nebrīnumaini. Galvenais, ikviens uzbrukums bija tik labi sagatavots un veikli notēmēts, ka varēja dot tikai pārsteidzošus panākumus.

Tomēr tāda uzbrukumu sagatavošana ir liela māksla, kuŗu pārvalda tikai izredzētie. Jo kauju vajag nevien sagatavot ar vadonisku s a p r ā t u, bet arī izcīnīt ar varonīgu drosmi. Ne ikreizēs šīs īpašības vienādā mērā piemīt karotājiem.

Briedis ar tām bija apveltīts pilnā mērā. Viņš apvienoja vadonisku lietišķību ar varonīgu dedzīgumu, lai sasniegtu nodomāto. Viņam nāca talkā arī tas irreālais, mistiskais apstarojums, kas aizvien nāk līdz slavai, panākumiem.

Tā vienas uzvaras slava meta spožu gaismu jau uz nākamajiem sasniegumiem. Vieni panākumi sekmēja karavīru uzticēšanos tālākiem, veicināja to sakļaušanos kopējā nesatricamā dūrē.

Tā vieni panākumi radīja otru. Pirmā uzvara dzemdēja nākošās. Gan ne bez grūtībām, sarežģījumiem. Karš ir pārāk reāls, lietišķs savā būtībā, tādēļ tas nereti krusto pat mistiku.

Tomēr arī grūtības, sarežģījumi labi iederas kāpnēs, pa kuŗām uzvarētājs dodas pretim slavas augstumiem. Tas viss jā-

ņem vērā, apsverot Brieža panākumus un apvērtējot viņa personību.

Gan mēdz iebilst: strēlnieku kauju panākumi (tāpat kā atbrīvotāju u. c. cīnītāju sasniegumi) ir visu karotāju ieguvumu kopsumma. Tanī ietelp visu vadoņu smadzēnu izstrāvojumi, visu varoņu nopelnu izstarojumi, visu karotāju pārvarētās grūtības, izlietie sviedri un asinis.

Savā ziņā tas tā ir. Tikai jāņem vērā, ka tautas varoņa simbolā ir ietverta visu varonību izcilākā izpausme, visu grūtību ideālizēts attēls.

Tā arī pulkv. Brieža attēls atspoguļo nevien viņa personīgās, cilvēciskās īpašības, bet arī daudz no citu cīnītāju labākām īpašībām.

Nevien Briedis ar savām cīņām bet arī visa tauta ir palīdzējusi radīt varoņa leģendu. To ir darījuši arī citi strēlnieku vadoņi, vienkāršie strēlnieki, žurnālisti, rakstnieki.

Tā viņā sakausētas kā individuālas, tā kolektīvas īpašības. Tā radies pirmā tautas varoņa tēls.

Panākumu apstarojums pavadīja Brieža gaitas arī tālāk. To sekmēja vēl tas, ka viņš neslēpās no sabiedrības un atklātības. Viņš kauju pārtraukumu brīžos labprāt ieradās Rīgā, izbrauca uz citām pilsētām. Armijas štābā viņu labprāt uzklaušīja 12. armijas komandieris ģen. Radko-Dimitrijevs. Kā bulgārs, viņš laikam domāja, ka mazās tautas tomēr rada drošsirdīgākus cīnītājus nekā lielās. Briedis nereti iegriezās strēlnieku organizācijas komitejā, kur sastapās ar Ķempeli, Goldmani, Zālīti, Skubiņu, Zāmuēli, pārrunāja strēlnieku vajāzības un cīņas izredzes.

Latvju daļām vispār sakari ar tautas un sabiedrības pārstāvjiem bija daudz tiešāki, dzīvāki nekā krievu pulkiem.

Briedis sastapās arī ar patriotiskiem dzejniekiem Virzu, Skalbi, Akurāteru, Kārkliņu un militāriem žurnālistiem Kaktiņu, Porieti, Tupiņu, Gaili. To darīja arī vairāki citi redzamākie strēlnieku virsnieki, kādēļ mūsu prese arvienu bija labi un pareizi informēta par cīņu grūtībām un cīnītāju panākumiem.

Briedis uzturēja dzīvus sakarus arī ar citām strēlnieku daļām, dalīdamies ar līdzcīnītājiem kauju piedzīvojumos.

8. Briedis 1916. g. marta kaujās.

Ziemu kaujas it kā iesala un aplusa. Abi pretinieki sāka cītīgi nostiprināt ierakumus, izbūvēt zemnīcas un pa-

tvertnes. Krievi bija samērā kūtrāki, nolaidīgāki. Totiesu čakli un rosīgi bija vāci. Viņi cēla grūti sagraujamas patvertnes, nereti cēla pat dzelzsbetona būves, paplašināja dzeloņu tiklus.

Šie dzeloņu tikli stiepās platumā gar abu pretinieku ierakumiem, un 1916. g. pavasarī jau bija izaugusi plata dzelzs ērkšķu siena no jūras līdz tāliem Daugavas ličiem.

Vācu pozīcijas bija labi maskotas un nostiprinātas. Tās bija grūti sakost pat artilērijas uguns zobiem. Šķita, bija neiespējami tās pārraut kājnieku triecienā. Krievu 12. armijas štābs tomēr nolēma izmēģināt kaujas laimi.

Ķekavas rajonā sagrupēja visus latviešu bataljonus (izņemot 4.). Galvenais trieciens bija jāizdara 1. un 2. bataljonam kopā ar 51. Sibīrijas strēlnieku pulku. Latvju bataljoni bija apvienoti rīdzinieku b-na komandiera pulkv.-ltn. Franča vadībā un to uzdevums bija pakāpeniski virzīties aiz krievu 51. pulka labā spārna, nodrošinot tā flanku un aizmuguri.

Bet arī šoreiz galvenais cīņu smagums uzvēlās strēlnieku pleciem. Uzbrukumam vajadzēja sākties līdz ar rīta ausmu, kad vācu ierakumos būs sakūrusi spēcīgu uguni krievu artilērija. Uzbrukuma rajonā bija nostādīti 40 vieglie un 32 smagie lielgabali, kā arī 20 haubicas. Rīta agrumā visi dižgabali nikni ierējās un sāka mēst tēraudainu uguni vacu ierakumos.

Tomēr šīm ugunīm nebija cerēto panākumu, jo vācu ierakumi bija labi noslēpti un nostiprināti. Bez tam šī uguns auka uztrauca vācu vadību un tā iesaucās:

„Nupat pie Ķekavas ies valā! Vediet šurp ātrāk rezerves.“ Tā arī notika.

Kad krievu dižgabali bija pabeiguši nikno uguns sēju (no pārkaršanas bija pārplīsuši pat dažu lielgabalu stobri), un pulkst. 6 uzbrucēji devās uz priekšu, tanī pat laikā vācu aizmugurē uz apdraudēto vietu sāka steigties rezerves.

Uzbrucējiem gan izdevās pirmiem ielauzties vācu ierakumos. Kā arvienu viens no pirmajiem ar savu rotu to bija izdarījis Briedis *). Tad latvji devās ātri uz priekšu, pa ceļam sa-

*) Interesanta bija Brieža izturēšanās pirms kaujas. Viņš zemnīcā atgāja nost no citiem virsniekiem, ierāvās kaktā un aizsedza rokām seju. Nezinātājam varēja likties, ka viņš tišām slēpj seju, varbūt nevēloties, lai kāds tanī saskata pirmskaujas nervozitātes trīsas. Bet tas tā nebija. Briedis centās nodibināt „kontakta ar likteni“. Uzzināt, vai viņam iet kaujā, vai nē? Dažas stundas pirms kaujas Briedim bija neoficiali pateikts, ka viņš varētu arī neiet pirmā trieciena grupā. Tagad viņš sastrēdzinātā klusībā domāja, ko darīt. Vai doties tai brīvprātīgi

Briedis (pie loga) slimnīcā pēc marta kaujām. Pa labi stāv Dr. med. Jankovskis, — str. apvienotās slimnīcas vadītājs.

triecot vācu pretuzbrukumus. Vācu uguns paliek karstāka, kāda lode nosit Briedim cepuri no galvas. Tomēr vācu III līnija drīz sasniegta.

Ap plkst. 8 vāci sadabūja jaunas rezerves, sakurināja vēl trakāku uguni un devās krieviem pretim. Viņu triecienu neizturēja 51. sibiriešu pulks un sāka slīdēt atpakaļ. Viņam līdz uz vācu II. līniju bija spiesti atiet arī abi latviešu bataljoni. Tie noturējās šeit līdz pat vakaram, kad atgāja tikai klausot sibiriešu komandiera rīkojumam. Šai kaujai bija vairāk demonstrācijas un spēku izmēģināšanas raksturs. Tā tomēr noritēja krievu štābu virsvadībā pēc šabloniskiem paņēmieniem (frontālam triecienam dienas laikā maz līdzēja pat dižgabalu varenā uguns). Tā arī kauja deva maz reālu sekmju, bet prasīja lielus upurus. Kaujas triecienā pie Gūgu mājām bija smagi ievainots arī Briedis. Granātas šķēpele bija ķērusi žokļa kaulu. Spējais trieciens viņu pasita gar zemi. Tomēr viņš pacēlās ceļos un parādīja karavīriem uzbrukuma tālāko virzienu.

līdz, vai nē? Par drošsirdību viņam nebija jāpārlicina sevi, ne citus. Galvenais bija rīkoties saskaņā ar likteni, velti nekārdinot to.

Te pienāca pavēle: Briedim ar 1. rotu iet pirmā uzbrucēju vilni. Viņš apmierināti piecēlās: „Tagad labprāt iešu uzbrukumā. Tā vairs nav izvēle, bet pavēle. Nu vairs nekārdinu likteni, bet dodos kā karavīrs pildīt savu pienākumu.“

To viņš izpildīja ģrūtos kaujas apstākļos līdz iespējamam galam.

Kareivji bija pārseiģti. Briedis ievainots! Vai tas bija iespējams? Protams, komandiera ievainošana rotas gara stāvoklim nenāca par labu. Tomēr tā izturēja cīņu līdz galam. Briedis, sanitāram palīdzot, devās uz pārsiešanas punktu. Kādu otru sanitāru, kas gribēja nākt palīgā, ķēra vacu lode. Tā visu kaujlauku kapāja ložu krusa.

Pa ceļam Briedis piegāja ar ziņojumu pie abu bataljonu kaujas iecirkņa vadītāja pulkv-ltn. (tagadējā ģenerāļa) Franča. Br. mazliet grīlojās, galvas apsējumam sūcās cauri asinis, viņš nevarēja runāt. Viņš tādēļ paņēma papīru un zīmuli, uzzīmēja kaujas schēmu, parādīja, kas sasniegts un kur vācu pretestība vēl nav salauzta, un kurp būtu vēršams tālākais trieciens.

Zīmējumu negaidīti apzīmogoja pāris sarkani plankumi. Tās bija asinis. Pulkv-ltn. Francis stingri pateica: „Pateicos! Bet tagad es jūs lūdzu tūlīt un steigšus doties uz pārsiešanas punktu. Jūs esat darijuši visu iespējamo. Tagad jums jādomā par sevi.“

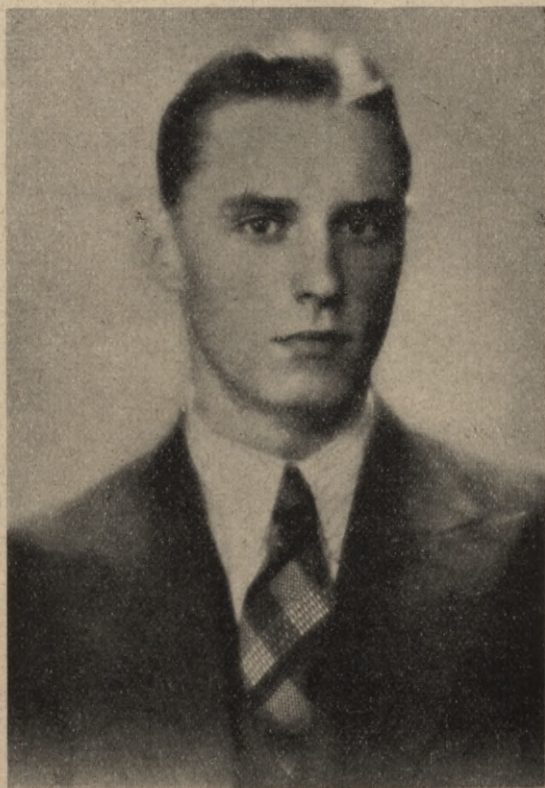
Sākumā Briedis ārstējās Rīgā — Latv. strēlnieku apvienotā slimnīcā. Pēc tam viņu pārveda uz Pēterpili. Te viņš ārstējās Lionozovas slimnīcā. Šī sieviete bija apveltīta ne vien ar bagātību, bet arī lielu dvēseles kultūru. Viņa jau bija dzirdējusi par Brieža varonību frontē. Pēc personīgas iepazīšanās viņas sajūsma par šo latvju cīnītāju vēl pieauga. Savas simpatijas, kas bija ieturētas ļoti cēlās robežās, viņa no Brieža pārnesa arī uz daudz citiem latvju karotājiem.

Piem. viņa Maskavā, lielinieku laikos, rūpējās par vairāku latviešu virsnieku novietošanu iespējami ērtos dzīves apstākļos. Viņa zināja, ka šie virsnieki grupējās ap Briedi ar noteikti patriotiskiem, latviskiem mērķiem. Tā latvju karavīri var par daudz ko pateikties šai cēlai sievietei (cik zināms, viņa pašlaik dzīvojot Dievidfrancijā).

Briedis tai laikā bija kļuvis par laimīgu tēvu. 1916. g. 9. martā bija piedzimis dēls Juris. Viņš lūdza Lionozovas kdzi būt par tā krustmāti. To viņa arī labprāt apņēmas. Starp citu, kā krustmātes dāvanu viņa mazā Jurīša šūpulī ielika Uzvaras aizņēmuma papīrus par 50.000 rubļiem (šī labi domātā dāvana tagad gan pārvērtusies nenozīmīgā papīrā, tomēr tā sniedz labu liecību par mazā Juŗa krustmātes toreizējo atsaucību *).

*) Briedis tēva priekus piedzīvoja pa otram lāgam. 1913. g. jūnijā viņa sievai bija piedzimusi meita, kuru nokristīja par Veru. Bet nākošā gada jūlijā viņa nomira. Briedis par meitenītes nāvi bija dziļi

Juris jau bērnībā zaudēja tēvu un māti. Tēvu — 2 gadu vecumā, bet māti kā 7 gadus vecs zēns. Māte nomira pēc kādas operācijas. Par bērnu sāka rūpēties viņa mātes māte un mātes māsa (viņas dzīvo ar Juri kopējā ģimenē arī tagad).

Pulkv. Brieža dēls — Juris.

Pēc mātes nāves Juri 1923. g. pārveda no tālās Sibīrijas uz Rīgu.

satriekts. Kādā vēstulē — meitiņas nāves dienā — B. savam brālim raksta: Veriņa bija ļoti slima, bet likās, ka viņai iet labāk. Tas gan bija maz ticams, jo viņas organisms bija ļoti novājināts. Tomēr gribējās ticēt, kā viņa izturēs, bet šodien naktī saņēmu telegrammu, ka viņa mirusi. Braukšu apbedīt. Tādā kārtā esmu no likteņa saņēmis jau otru drausmu sitienu, kas nojauc gandrīz līdz pamatiem manus nodomus...“ (B. toreiz gatavojās turēt iestāšanās pārbaudījumus kara akadēmijā.)

Par viņa audzināšanu krietnā latviskā garā, kā to vēlējies tēvs, rūpējas Brieža fonds. Tā ievēlētie aizbildņi ir ģenerāli Auzāns, Gopers un Dr. Kasparsons.

Jaunais Briedis 1934. g. pavasarī pabeidza Rīgas pilsētas I. ģimnazijas kursu, pēc kam uzsāka studēt augstskolā tehniku. Arī viņa tēvam, kā zināms, bija liela interese par tehniskām lietām. Vaļas brīžos Juris ar dedzību nododās sportam. Šo sportisko aizrautību viņš arī lielā mērā būs mantojis no tēva. Tas tais laikos gan tikpat kā nepazīna basketbolu un volejbolu, bet ar lielu aizrautību nodevās militārai vingrošanai, apzinoties ka labi trenēts ķermenis cīnītājam tikpat nepieciešams, kā ass, ievingrināts prāts.

Juris ikgadus kļūst līdzīgāks tēvam. Kad Juris būs pabeidzis dzīves cīņu pirmos posmus, šī līdzība droši būs vēl lielāka.

Mēs varam Brieža asiņu un gara tiešam mantniekam novēlēt dzīves cīņās labākos panākumus! Nest ar godu un krietniem sasniegumiem vārdu, kuŗam nāk līdz tikdaudz goda un cēlākās slavas!

*

Marta kaujās sistās rētas sadzija ātri. Strēlnieku vienības dabūja jaunus papildinājumus un pulku sastāvs pēc kaujām palika daudz lielāks, kā pirms tām.

Marta beigās Rīgas fronti jau sargāja 10.—12.000 labi apmācīti un nacionāli apgaroti strēlnieki. Mētrainē (Tartū) Rezerves bataljonā bija sapulcēti apm. 6.000 vīri.

Kā bija izveidojušies tik lieli latviešu spēki? Vēl 1915. g. rudenī, kad formējās pirmie bataljoni, labākā gadījumā cerēja, ka ieradīsies 4.000 brīvprātīgo un bez tam pāris tūkstoši latvju cīnītāju pārnāks no krievu daļām.

Šis cerības bija pārsniegtas vismaz trīskārt un jauni tūkstoši aizvien nāca klāt. To sekmēja vairāki iemesli. Latvju daļas bija palikušas ļoti populāras. Un visi, kas vien varēja, pārnāca no krievu daļām uz latviešu bataljoniem.

Bet tas nebija galvenais iemesls. Daudz svarīgāks bija tas apstāklis, ka 1915. g. rudenī bija izdevies nokārtot Rīgas frontes aizmuguri un apturēt bēgļu vilņu tālaku aizplūšanu.

Pret bēgļu tālaku došanos uz krievzemi bija jo noteikti pacēlis savu balsi populārais sabiedriskais darbinieks agr. K. Ulmanis, uzsvērot, ka latvji nedrīkst spert nevienu soli pāri Latvijas robežām. Šis atzinums ieguva virsroku un Ziemeļlatvija izveidojās par bēgļu aizsargu valni.

Latvijas zemē bija uzglabāts iespējami daudz tautas dzīvā spēka, kas varēja stiprināt fronti. Tāpēc arī tā varēja pieaugt strēlnieku bataljonu rindas.

9. Gatavošanās Ziemassvētku kaujām.

Kad Briedis atgriezās no slimnīcas, bataljona kaņavīri viņu sagaidīja ar lielu sirsniņu. Viņš ar parasto rosību atkal ķērās pie kaņavīru sagatavošanas un apmācības darba. Tomēr pēc kāda laika viņam vajadzēja atkal doties uz slimnīcu.

Rīgas tuvumā artilērijas poligonā izmēģināja jaunas rokas granātas. Viena no tām eksplodēja ar tādu spēku, ka Briedim stipri apdedzināja seju. Tā vēl bija laime, ka šim sprādzienam nebija smagāku sekas...

Jāņem vērā, ka Briedis bija ļoti vispusīgs kaņavīrs. Viņš interesējās nevien par taktiku, bet arī par daudz citām problēmām. Tā šoreiz viņu bija ieinteresējis tīri tehnisks jautājums.

Starp citu interesanti atzīmēt, ka viņš par šaušanas tehnikas attīstību jau bija jūsmojis kā pirmā kursa kadets (junkurs). Vēstulē brālim viņš raksta: „mēs izmēģinājam jaunās lodes. Vecās (strupjās) lodes pirmātrums — 620 metr. sek., jaunās (smailās) — 830. Ar vārdu sakot: pārsteidzošs rezultāts...”

*

Kad Briedis atgriezās pa otram lāgam no slimnīcas, viņa ārējais izskats bija mazliet mainījies. Viņš bija sācis audzēt mazu zoda bārdiņu, lai tā apsegtu marta kaujās gūto ievainojuma rētu. Bez tam sejā bija nedaudz redzamas arī granātas sprādziena pēdas. No tām visvairāk bija cietušas uzacis. Pa daļai arī pazode. Tomēr šie ievainojumi īpatnēji, kareiviski rotāja viņa nopietnos vaibstus.

Isā laikā Briedis bija paaugstināts par štāba kapteini un pēc tam par kapteini. 25. oktobrī latviešu bataljonus pārorganizēja par pulkiem. Līdz ar to kapt. Briedi iecēla par I bataljona komandieri Daugavgrīvas pulkā. Kapt. Bangerskis bija paaugstināts par pulkv.-ltn. jau 20. oktobrī, tomēr jaunā pulka vadību 8. nov. pārņēma dienesta pakāpē par viņu vecāks virsnieks, — pulkvedis G. Karlsons.

Strēlniekiem bija skaidrs, ka tuvojas jauns kauju posms. Visos pulkos, kas bija atvilkti aizmugurē isā atpūtā, bija uz-

sāktas speciālas apmācības, kā pārvarēt dzeloņu tīklus. Pulku noņemtu tuvumā sapieri izbūvēja nocietinājumus, pēc vācu

Briedis frontē pēc izveselošanās. Viņš bija sācis audzēt bārdu, lai tā aizsegtu ievainojuma un smagā apdedzinājuma pēdas.

jaunākiem paraugiem, un strēlnieki cītīgi nopūlējās tos ieņemt.

Katrā no abām strēlnieku brigādēm lietoja citādus apmācības paņēmienus. Tā 5. Zemgales pulka komandieris pulkv.

Briedis savas rotas varonīgāko strēlnieku vidū, Viņam blakus b-na komandieris.

Vācietis neticēja, ka lielākas karaspēka daļas var iebrukt vācu ierakumos pa drātīs slepeni izgrieztām ejām. Viņam bija savā ziņā taisnība, jo pulka karavīriem šai ziņā trūka piedzīvojumu un tādēļ bija riskanti plašā mērogā ķerties pie mazākā apjomā nepārbaudīta paņēmiena.

Citādi bija latviešu pirmajā brigādē. Tai visi pulki jau bija praktiski iepazinušies ar šiem paņēmieniem, kā klusi un nepamanīti ar knaiblēm (šķērēm) nakts tumsā izgriezt vācu dzeloņu žogus.

To, ko marta kaujās nespēja izdarīt artilerija, tagad vajadzēja spēt strēlnieku aukstasinībai un roku veiklībai.

Tā arī vidzemnieku pulks (Torņkalna rajonā) gatavojās tuvām cīņām. Kādu dienu virsnieku klubā ieradās kapt. Briedis noturēt priekšlasījumu par dažiem kauju paņēmieniem, kurus I brigāde pielietos plašos apjomos pirmo reiz. Viņš bija tērpiet brūnā angļu kreklā, pie kuŗa efektīgi mirdzēja baltais Juŗa ordenis. Pie krekla apkakles vizēja sarkanais Anas krusts ar kareivīgiem šķēpiem.

Briedis uzsāka referātu ar pazīstamo aprādījumu, ka mūsu nākošā kauja būs nakts uzbrukums, bez iepriekšējas ar-

12. armijas Jura ordeņa dome 1916. g. beigās. I. rindā no kreisās otrais II. latv. str. brigādes komandieris pulkv. A. Auzāns. II. rindā ceturtais stāvs — kapt. Briedis. Šis uzņēmums rāda, ka Briedis kapteiņa dienesta pakāpē jau bija iecelts ordeņa domē.

tileriskas sagatavošanas, — bez lielgabalu uguns pabalsta. „Artilerija mežainā apvidū kaujas sākumā mazāk palīdz, bet vairāk izplāpā mūsu nodomus. Mums klusībā jāpārvar drātis ar aukstasinīgu drosmi.

Drāšu kņabiles nav viegli laist darbā, kad nervi sasprindzināti un sirds satraukta, kad pretinieks met gaisos raķetes un raida nervozus šāvienus. Tomēr latvju karavīri to ir varējuši un spēs arī turpmāk. Vai nē, virsnieku kungi?

Tā tad par dzeloņtīklu pārvarēšanu un ielaušanos vācu pirmajā līnijā nav ko šaubīties. Tā mums izdosies. Bet nav ko šaubīties, ka spēsīm ielauzties arī vācu aizmugurē. Varat man droši ticēt: arī vācu aizmugure ir pieejama izveicīgiem sitieniem. Esmu to jau novērojis tālizlūkošanas gājienos kara sākumā. Tagad vācu aizmugure nav kļuvusi stiprāka, jo to karaspēka labums ir slidējis uz leju.

Mēs nedrīkstam pretinieka spēkus vieglprātīgi novērtēt par zemu, bet vēl bīstamāk ir tos apvērtēt pārāk augstu. Krievu karapulki šai frontē vairs nespēj uzvarēt tikai tādēļ, ka tie vērtē vācu spēkus par augsti. Mūsu stāvoklis ir ci-

Artilerijas novērošanas punkts.

Vācu pozīcijas Rīgas frontē bija tik labi nomaskotas (tās nereti apsedza mežmalas), ka krievu artilerijas uguns uzbrukuma laikā nebija visai sekmīga. Bez tam tā priekšlaicīgi izplāpāja uzbrucēja nodomus. Tāpēc strēlnieki ziemsvētku kaujās gāja triecienā bēz iebrukuma artileriskas sagatavošanas.

tāds. Mēs esam iemācījušies sīst savu stipro pretinieku un ceram to sasist arī nākošā lielā kaujā.

Ieliksīm mūsu kareivisko apņēmšanos sagatavošanās darbā un sastrēdzināsim sparū uzbrukuma laikā. Tad arī gūsim vēlamos panākumus. Ceru, ka strēlnieki arī turpmāk cīnīsies, kā latvju karavīriem pienākas.“

Vēl apspriedām uzbrukuma organizēšanu no taktiskā un tehniskā viedokļa. Pulkvedis Zeltiņš pateicās kapt. Briedim par vērtīgo priekšlasījumu. Pulka gatavošanās darbi varēja sekmīgi turpināties.

Otrās brigādes pulki galvenā kārtā gatavojās nakts kaujā izmantot pēkšņu drašu pārgriešanu un dzeloņtīklu pārklāšanu ar līdznestiem dēļiem u. c. ierīcēm. Tā latvju pulki drīz bija gatavi lielai cīņai.

10. Ziemassvētku kauju ugunīs.

Ik gadus Ziemas svētkos Daugavai joņo pāri ass, salts vējš. Tā auros sadzirdamas atmiņu balsis, saklausāmas cīņu atbalsis.

Vēja grūdienos iešalcas arī izmisums, ar kādu latvju dēli metās cīņās pret naidnieku. Sniega pārslu lidojums ir kā spārnots sveiciens šai trauksmei. Tās it kā cenšas pārklāt ar atmiņu segu sarkanās asins straumes, kas toreiz izkrāsoja baltos sniegos un kas tagad, blakus citām, cēli uzņemtās Latvijas karogā.

Toreiz līdz svētkiem bij palikušas tikai pāris dienas. Strēlnieki atradās Rīgā atpūtā un cerēja pavadīt svētkus gaišos mājokļos, nevis apledojušos laukos.

Gan kļīst baumas par drīzām kaujām, gan mēs neatlaidīgi gatavojamies liela nocietināta rajona pārvarēšanai (tāds ir īpaši izbūvēts apmācības laukumā un mēs tanī traucāmiešos iekšā ir rītos, ir vakaros), tomēr gribējās ticēt, ka viss tas notiks mazliet vēlāk. Visu, ko vajadzēs, paveiksim, kā strēlniekiem pieklājas, arī pēc svētkiem.

Tā šīs dienas pagāja it kā gatavojoties un arī negatavojoties svētkiem. Līdz tuvo svētku priekšvakarā pienāca pavēle:

„Tūlīt steigties uz fronti! Tur mūs sagaidīs liels svarīgs uzdevums.“

Vecākos virsniekus iepazīstināja ar slepeno pavēli, no kurās bija redzams, ka Jelgavas virzienā dosies cīņā 82 bataljoni. (Bataljonā kara laikā atrodās 1.000 karotāju.) Galve-

nā virzienā uzbruks 48 bataljoni (to starpā visi 16 latvju b-ni). Šos 48 b-nus apm. 15 kilometrus platā frontē atbalstīs 90 vieglie un 110 smagie dižgabali. Tie ierūksies, kad uzbrucēji slepus un negaidīti būs ielauzušies vācu pirmā līnijā. Krievu pusē, ir durkļu, ir artillerijas ziņā bija liels pārspēks. Kaut arī no 66 tieši krieviskajiem bataljoņiem par nopietnu kaujas spēku parēja uzskatīt tikai 32 b-nus, tomēr kopā ar latviešu bataljoniem iznāca noteikts pārspēks, jo vācu līnijas uzbrukuma rajonā sargāja tikai apm. 35.000 vīri.

Latviešu 8 pulkus savilks divās trieciena dūrēs. Pirmo vadīs ģenerālis Misiņš, otro — pulkvedis Auzāns. Pirmo pulku vedīs cīņā pulkv. Karlsons, otro — pulkv. Peniķis, trešo — Vecais Kalniņš, ceturto pulkv. Zeltiņš. Otrā brigādē kā pirmie triecienā ies 7. (Gopera) un 5. (Vācieša) pulki. Tiem sekos 6. (pulkv. Lielgalvja) un 8. (pulkv. Franča) pulki. Pirmo reizi latviešu spēks bija apvienots kopējā divīzija, kuŗu vadīs ģen. Misiņš. Tās štābu pārzinās pltn. Bangerskis. Pirmās brigādes štābu vadīs kpt. Grīnbergs.*)

Gan kopā sapulcētie un tā vadītie latvju spēki parādīs, ko tie spēj!

Drīz sākās gājiens no Rīgas cauri aukstai ziemas naktij. Kaujas gājiens dažreiz ir nogurdinošāks par pašu kauju. Strēlnieki gāja pa melno nakti un domāja: „Varbūt pienāks laiks, kad karotājus metīs kaujā tieši no ātrām mašīnām. Tagad mums jāizšķiež spēki tālā, grūtā gājienā. Pusceļā bij atļauts līdz vakaram atpūsties. Bet atpūsties, laikam, nedabūja neviens. Arā bija par aukstu un iekšā (retos mājokļos) bija par šauru. Bija skaidrs, kā kaujā būs jādodās pēc divām nogurdinošām bezmiega naktīm. Tomēr cīnītāji nedrīkstēja priekšlaicīgi pagurt. Tiem bija jāpārvar viss. Arī nogurums, kaut arī tas prasītu pārcilvēciskus spēkus, pēdejo gribas sastrēdzinājumu.

Pievakarē bataljonu komandieri, pēc atgriešanās no frontes apskates, nolasīja strēlniekiem 12. armijas komandiera ģenerāļa Radko-Dmitrijeva pavēli. Šis bulgaru tauti-

*) Atzīmējami arī vairāki bataljonu komandieri, kuŗi ar drosmi un panākumiem veda strēlniekus šais vai arī vēlākās cīņās: pltn. (ģenerālis) Berkis, pltn. (ģen.) Krustiņš, pltn. (ģen.) Kurelis u. d. c. Viņi (tāpat kā Briedis) pēc kāda laika tika iecelti par pulku komandieriem.

II str. brigades apgādi grūtajos kauju periodos ar panākumiem vadīja pltn. (ģen.) Dambītis, kuŗš bija arī vairāku aktīvu str. cīņu dalībnieks.

bas karavīrs nebija tāds krievu šovinists, kā viņa štāba priekšnieks Beļajevs un daži sibiriešu ģenerāļi. Tāpēc ģen. Radko-Dmitrijevs ar lielu sirsnību pasvītroja savu uzticēšanos latvju strēlniekiem. Mums bija jāielauzās Zemgales vārtos un tad jāatrauj tos vaļā, — līdz pat Jelgavai. Mums palīdzēs arī citas, — krievu daļu rokas. Mēs toreiz vēl nezinājām, cik tās mūsu palīgiem izrādīsies vājas.

Tālākais uzdevums bija — doties tālāk Kurzemē. Bet tik vilinošs likās arī tuvākais. Strēlniekus bija vieglāk uzmuntrināt, kā jebkad. Pāri bataljona durkļu mežam tēraudaini kvēloja tūkstots skatu.

„Uz Jelgavu!“ — liesmoja visu acis.

„Uz Jelgavu!“ — skanēja visu cīņas saucieni.

Bet pirms kaujas vēl bija jāpabeidz tuvošanās gājiens. Tumšā naktī, kuŗu sniegputenis padarīja vēl tumšāku, devāmies uz priekšu. Gājeji brīžiem apstājās, kad viena kolonna šķērsoja ceļu otrai. Tad atkal traucās uz priekšu, cauri kupenām, kas ķērās kājās, un sniega pikām, kas lipināja acis.

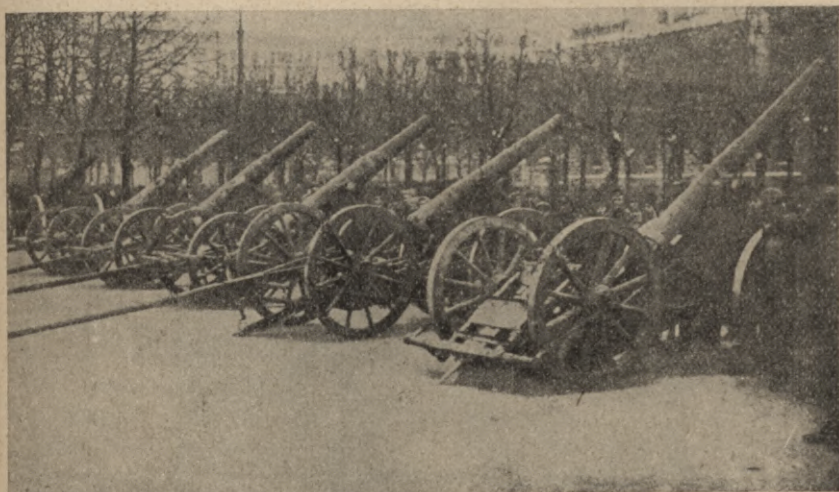
Apsnigušas kolonnas, sīkākas karavīru grupas sastopas arvienu biežāki... Ap pusnakti esam ieradušies cīņas vietā! Cik daudzas kolonnas un daļas esam šonakt redzējuši. Bet vēl vairāk to, kuŗas nav manītas mūsu ceļā. Kaut visu sedz nakts un putenis, tomēr kaujas daļas salasās klusi, paslepeni, lai kā dzelzs cilpa piepeši sažņaugtu pretinieka kaklu.

Milzīgais, sniegainais mežs liekas apklusis. Bet kad tam iziet cauri spēja aukas brāzma, šķiet, — tā ir aukaina šalkoņa, kas izlauzusies no tūkstošām sabangotām krūtīm. Viss dzimtenes mežs savādi atdzīvojies. Vēl nekad tas nav slēpis tik varenu spēku, kas kā nesaskaitāmu mednieku noasinātas bultas gaida vienotas gribas pavēli, — traukties uz priekšu asā tēraudainā straumē! Uzkliegt pārsteigtam naidniekam latvju nepārvaramo gribu!

Šī kauja būs varenākais spēka izpaudums, kādu latvju tauta jebkad izrādījusi. Pa kreisi un labi no latvjiem fronti mēģinās raut arī krievu karapulki. Kas toreiz varēja zināt, ka krievu spēki izrādīsies tik vāji, ka vācu uguns tos visur atsvedīs atpakaļ un ka vācu līnijās ielauzīsies vienīgi latvieši?

*

1. pulkam ceļu uz priekšu brīvos I bataljons, ko vada Briedis. Tā tuvākākais palīgs būs Dardzāns. Dzelontīkliem klusi izcirtīsies cauri tieši 1. un 3. rota. Šo rotu drāšu griezēju

Šos lielgabalus Ziemassvētku kaujās strēlnieki atņēma vāciem. Trofejas tā bija novietotas Esplanādē 1917. g. janvārī.

grupas iepriekšējā naktī uz vietas iepazinušās ar savu uzdevumu (arī viss daugavgrīviešu pulks šeit ieradies pāris dienas agrāk). Naktī uz 5. janv. (23. dec.) tūlīt pēc p. 24. iziet darbā drāšu griezēji, tērpti baltos mēteļos. Tie atgādina drošus chirurgus, kas ar operācijas nažiem izdarīs bīstamus griezienus pretinieka dzelzs miesā.

Gājēji pa ceļam kādā piesniegušā mežmalā apstājas. Kapteinis Briedis vēl reiz atkārtoto uzdevumu un saka: Nemiet vērā, ka aiz jums kaujā ies visa rota, pēc tam bataljons, pulks, visa brigāde. Ja nepaspēsīt veikt savu uzdevumu, tas var būt liktenīgs nevien mūsu brigādei, bet visam cīņas iznākumam. Mums nav ceļa atpakaļ, bet jātiek tikai uz priekšu. Mums uzdevums jāveic. Mēs to paveiksim. Tā tad, izlūki un drāšu griezēji, pie darba!

Strēlnieki kā baltas ēnas aizslīdēja uz vācu ierakumu pusi. Tie vispirms izslīdēja cauri piesnigušiem krūmiem, tad sāka list pāri platai plāvai, kuŗas otrā pusē atradās vācu dzeloņu žogi.

Drāšu griezējiem bija grūts uzdevums. Pēc pusnakts nīknaiss putenis pārstāja dzenāt sniega pārslas. Sāka noskaidroties. Dažreiz pie mākoņu spraugām piespieda vaigu blāvs mēness. Tas izlūkiem pavisam nepatika. Tomēr tie uzmanīgi devās uz priekšu. 1. rotā drāšu griezēju grupu vadīja

ltn. Prauliņš, 3. rotā — ltn. Malcenieks. Viena no 3. rotas grupām savukārt bija pakļauta kaprālim Meinertam (taga-

Pa šīm slepšus izgrieztām ejām strēlnieki ielauzās vācu ierakumos.

dējam virsn. vietn. Gundegam). Savus iespaidus šai liktnīgā naktī viņš attēlo šādi: „ceļš mums zināms un drīz esam pie mērķa. Kā pirmie pie žoga pielien un tūlīt uzsāk griešanu

kapr. Konstantins Likarovskis un strēln. Matīss Duncis. Tiem seko otrs griezēju pāris, strēln. Kāposts un Miķelis Briedis. Es ar strēln. Jāni Āboliņu atguļamies dažus soļus aiz griezējiem, vērodami darbu un apkārtni.

Darbs sokas bez kavēkļiem. Tikai daža mums pāri izšauta raķete un kaut kur sāpus pa retam izdarīts šāviens liecina, ka ienaidnieks nav pavisam aizmidzis. Paiet tomēr ilgs laiks, kamēr griezēji ziņo, ka izgriezts ceļš cauri pirmajam sešu rindu žogam, bet priekšā, dažos soļos viens no otra, vēl divēji žogi. Ar šo ziņu nosūtu J. Āboliņu pie rotas komandiera, bet griezējiem pavēlu uzmanīgi turpināt darbu pie nākošiem žogiem.

Lēni velkas laiks. Mūsu pusē viss klusu. Tikai dažs ienaidnieka šāviens un pa retam izšauta raķete atgādina, ka laika ritums nav pavisam apstājies. Kā pūķis šnākdama un blāzmodama lēni krit raķete, savām ugunīgām acīm meklēdama mūs. Tad es saskatu savus griezējus, dažu nekustīgi tupam, dažu nogulušos ienaidnieka žogos. Bet pūķis vēl nemanā, ka plēšam pušu viņa dzeloņaino apvalku. Atnāk Āboliņš ar ziņu no rotas komandiera, ka mūsu pirmā griezēju grupa nevar uzdevumu veikt un tādēļ visa rota sekos aiz mums. Mums pavēlēts turpināt darbu, kamēr būs ceļā izgriezta pēdējā drāts.

Es saprotu, ka vēl svarīgāks ir kļuvis manas grupas uzdevums. No tā veikšanas varbūt atkarājas visa pulka liktenis. Sajūtu, ka ne vairs mana, bet kopīga mūsu vadoņa griba vada mūsu darbību. Jūtu, ka ienaidnieks ko mana un nervozē. Netālu pa labi, kurp izgāja pirmā griezēju grupa, redzu pa laikam nozibam drāšu žogos viņu sarga šāvienu uguntiņas. Reizēm ierakumos dzirdama staigāšana. Tieši mums pretī draudoši glūn ienaidnieka ložmetēja ligzda. Raķetes tiek izšautas no tās gabaliņu pa kreisi. Eja caur žogiem tiek griezta ieslīpi no kreisās uz labo pusi, lai taisni no priekšas to nevarētu ieraudzīt.

Beidzot pa vienam atgriežas griezēji un ziņo, ka ceļš ir brīvs cauri visiem žogiem. Tūlīt paziņoju to rotas komandierim. Drīz saņemam pavēli ierasties rotā. Tur satiekam arī pirmo griezēju grupu. Tās vadītājs K. Rudzītis stāsta, ka viņa grupa darbā pamanīta. Dižkareivis Jēkabs Gailis kritis un vēl viens strēlnieks ievainots. Tie pirmie upuri. Pēc tam viņiem pavēlēts atgriezties rotā.

Rotas komandieris dod drāšu griezējiem jaunus uzdevumus. Man un K. Rudzītim pavēlēts novietoties pie žogos iz-

grieztais ejas un ar kabatas lampiņām rādīt rotai uz to ceļu. Kad sāksies kauja, visiem, cik ātri vien iespējams, turpināt ejas paplašināšanu un pievienoties rotai, kolīdz tā visa izies cauri izgrieztiem žogiem.

Drīz esam pie žogos izgriestās ejas un ieņēmuši vietas katrs savā pusē, rādām savējiem uguntiņas, paši novietojušies tā, lai ienaidnieks to nemanītu. Tagad mana uzmanība piegriezta mūsējiem, tiem drīz vajaga nākt. Aiz muguras pie ienaidnieka dzirdamas sarunas un staigāšana. Kas zina, varbūt tiem patiks pasteigties pirmiem un tie sagaidīs mūs ar uguni. Bet vēl ir laiks. Kaut drīzāk varētu sagaidīt strēlniekus!

Pulksteņa man nav un nezinu, cik patiesībā pagājis laika. Beidzot! Kā no zemes izlien baltas ēnas un tuvojas klusi, bet noteikti. Tā mūsu rota. (Rotas komandieris št. k. Dardzāns bija vēl pildījis īpašus uzdevumus, kā 1. bataljona komandiera tuvākais palīgs. Starp citu viņš pulkst. 5,20 naktī izšāva norunāto signālraketi, pēc kuņas sākās uzbrukums. E. M.). Ātrā gājienā cits aiz cita viņi slīd cauri ienaidnieka žogiem. Šis brīdis man liekas vismocošāks. Domāju, ka drīz sāks darboties ienaidnieka ložmetējs. Bet tas klusē. Tas uz mums vairs netarkšķēs! Tiek izšautas vairākas raķetes un nervozi sāk plīkšķēt atsevišķi šāvieni. Tos raida galīgi pārsteigtie sargi.

Dzirdu sava komandiera balsi „granātas!“, un pēc dažiem acumirkļiem pa visu mežu nodārd daudzkārtīgi grāvieni. Viss noticis tāpat kā agrāk apmācībā. Kauja ir sākusies. (Vispārējā kaujas dunoņā vēl ietraucās spēja grāviena troksnis, kad sašķīda vēl nepārgrieztais dzeloņžogu rindas 1. rotas iecirknī. Tām leitn. Kevešāns ar 3 kareivjiem bija uzmetis 6 mtr. gaŗus piroksilina lādiņus. E. M.). Kapr. Meinerts pabeidz atmiņu stāstu šādi: „Tagad nu jūtamies kā savās mājās un ieraujam dūšiģi. Vācietis apgaismo mūs raķetēm un uzjaurina šāvieniem.

Nepārtraukti skriešus cauri žogiem dodas uzbrucēģi un tomēr paiet laiks, kamēr četri vadi tiek cauri. Cīņas troksnis velģas uz priekšu, bet no kreisģas puses arvien vģl neapklust atsevišķi šāvieni. Lodes skanģdamas sitas pret drģtģm un daģa izģšķģst dzģrkstelģm pajģkģt. Redzams, vģcģetim ir krģģjumģ arģ sprģģstoģģas lodes. Kģģda ņķķembele ieskrambģ man roku, to pamanu tik vģlģķ. Pie ņģģģģm krituģus es tomģr neredģu. Mums ņģnakt smaida kauģas laime.

Strēlnieku cīņu vieta Tīreļi. Šaipus sīkajām priedītēm redzami dzeloņu žoģi.

Mežā kauja kļūst arvien skaļāka. Sprēgā sāvieni, dun granātu grāvieni, jau uzliesmo dažā patvertne. Kaut kur sāk arī lielgabali dunēt. Arī es dodos iekšā šinī ugunīgā jucekli.“

* * *

*

Nāve mirdzēja strēlnieku durkļos, kuŗi rāvās uz dienvidiem. Nāve smējās vācu ložmetēju riklēs, kas sprostoja latvjiem ceļu. Virs kaujas lauku lidoja izmisums un nāve. Kas nespēja uzvarēt, tas bija lemts iznīcībai.

Drīz pienāca pavēle iet kaujā arī manam bataljonam. Daugavgrīviešu 1. bataljons, kuŗu vadīja kapt. Briedis, pēc sekmīga uzbrukuma bija kaut kur aizķēries. Bija nepieciešami papildspēki.

Uzbrukuma virzienu mums noteica kritušie un sniega autos tītie. Blakus kritušiem vāciem redzami arī mūsējie. Savāds miers jau sastindzinājis nesenā cīņas nemiera satrauktās sejas. Rokas vēl sažņaugušas tikko atdzisušos ieročus, bet stiklainās acis jau vēro lielā miera zemi.

Mūsu skati kāri tverj tikko rimušās kaujas iespaidus. Gal-

Granātu izdabtās bedres Ziemassvētku cīņu laukos.

vās iesitas tāds cīņas skurbums, ka rindas vēl ātrāk dodas uz priekšu. Kā spārnota, atriebīga vētra. Sārtā kaujas rītā!

Bet ātrais gājiens brīžiem paliek lēnāks. Cīņas spars slej galvas augšup, bet ko lai dara, ka kājām vietumis jāgrimst lejup, — dziļā sniegā... Putenis, kas pagājušā naktī palīdzēja mums tuvoties ienaidniekam, bija pa daļai nācis talkā arī vāciem. Tas savēlis mūsu ceļam priekšā daudzus grūti pārņemus vaļņus. Dažbrīd mūs aptur sadursmes ar mežā izkaisītām vācu grupiņām. Tās kādu laiciņu sīvi pretojas, tad padodas, ja vēl palicis kāds, kas var padoties.

Pēc tam atkal ātri traucamies tālāk. Visapkārt te dun, te aizrijas kaujas troksnis. Kaut kur vārās un karsti mutuļo ložmetēji. Pēc laiciņa tie apklust. Mūsējie būs šāvējus apklusinājuši.

Mums atkal jāaptur gājiens. Tuvu pāri galvām pārsvilpo dažas lodes. Tuvumā būs paslēpušies atsevišķi vācu „mednieki“. Tie vai nu noklīduši no pārējiem, vai paši uz savu roku mēģina apturēt mūsējos. Viņi ielien tumšākās eglēs un tad uguno virsū gaŗamgājējiem, sevišķi no muguras puses. Bet šādus medniekus pašus ātri vien nometī strēlnieki. Ja vāci nespēj pietiekoši ātri nosviest šauteni un pacelt rokas, viņus turpat pie koka pienaglo saniknoto strēlnieku šāvieni. Cīņa paliek cīņa!..

Tad atkal paātrinām gaitu... Bet pēc kāda laika mūs atkal aptur. Nu esam sastapuši ko citu, — latvju strēlnieku grupu, kas pienākusi sevišķi lēni. Tie daugavgrīvieši, kas pavada smagi ievainotu virsnieku. Tam tik pazīstama gaita, stāvs...

Viņam būtu grūti iet, ja to neatbalstītu divi strēlnieki. Kā aizšauts spārns ir viņa sašautā un pārsietā roka. Viņi pienākuši vēl tuvāk. Ievainotā virsnieka seja nu redzama skaidri. Nav šaubu, tas — Briedis!

Cik sāpīgi to redzēt! Tas liels zaudējums mums — latvjiem, jau pašā cīņas sākumā. Skumji saskatāmies. Dziļi noskumis arī kapteinis Briedis, nevien tāpēc, ka ievainots, bet vēl vairāk tādēļ, ka tam ņemta iespēja turpināt kauju. Izrādās, lode viņu ķērusi tai brīdī, kad viņš bija gribējis vest bataljonu trieciēnā pret vācu 16. landšturma pulka nometni. Viņš cerējis to noslaucīt ar frontālu sitienu, bet... trieciēnu vācu nīknā uguns bija apturējusi.

„Droši šai vietā vācieši nolēmuši katrā ziņā noturēties,“ teica Briedis. „Viņu apņemšanos vēl pabalsta daži ložmetēji.

Bet tas viņiem neizdosies. Viņi katrā ziņā jāizsit... Es labprāt atkārtotu šo uzbrukumu... Tad viņi redzētu... ai...“

Briedis sagrīlojas. Viņa lūpas paliek bālas, vārdi aizraujas. Viņu uzmanīgi atbalsta vedēji un pieved pie kāda koka mazliet atpūsties.

„Jūs nedrīkstiet uztraukties!.. Jūs pārāk nogurdina arī runāšana. Labāk steidzieties uz pārsiešanas punktu... Lūk, — kā asinis no jauna krāso jūsu apsienamos,“ uzmanīgi pateicu. Bet velti. Briedis atgāja nost no priedes, pie kuņas tikko bija pieslējies, un uzsvēra: „Tas bij tik acumirkļa vājums... Lode būs saārdījusi galvenos asinsvadus... Bet tas nav galvenais. Es nevaru iet tālāk, iekams nav noorganizēts jauns uzbrukums vietai, kuņa mums jau maksājusi tik dārgi. Tā mums visādā ziņā jāiegūst.“

Atbalstīdamies pret pavadoni, viņš ar neievainoto roku lēni izvilkā karti. Lūk, — šeit ir tas nocietinātais punkts. Mēs tam tikko uzbrukām tā... Vai jūs negribētu mainīt virzienu?

Kad atkusa sniega kauju lauki.

Kritušie strēlnieki Tīrelī.

— „Katrā ziņā. Mēs triecienu apvienosim ar vācu apiešanu. Trīs rotas sitīs vācus pierē, viena — pakausi.

Uzbrukums pārrunāts. Varam atvadīties. Pēc dažiem soļiem vēl atskatāties. Briedis mēģina smaidīt, un tad viņš lēni, kā svētījot, paceļ roku. Tas viņa sveiciens un svētība jaunai kaujai!

Droši dodamies tālāk. Lēni un neatlaidīgi savelkam durkļu loku ap pretinieka nometni. Pienāk ziņa, ka arī ielencēju rota ieņēmusi savu vietu. Varam sākt.

Uz priekšu — zēni! Durkļos!

Karavīri uzņem baigo, nežēlīgo kļiedzienu: u-rr-ā-ā-āā! Un neatturami cauri ložu aukai dodas uz priekšu. Vāci drudzaini pieplok pie ložmetējiem. Tie beļ šāvieni lietu. Uguņu auku izsviež šautenes.

Bet visu pārkliedz strēlnieku rēcieni. Naidnieku rindas jau sastapušās. Klaudz laidņu zvēlieni pret metalla kaskām.

Drīz vācu rindas satriektas, ložmetēji aplksināti. Pāri nometnei sāk mutulot liesmas un melnu sprādzienu dūmi. Dūmi pland augšup kā melni sārti karogi, tā sveicinādami uzvarētājus.

Uzvaras gaviles tomēr cieši apvītas sērām un skumjām. Mūsu vidū trūkst daudzu drošu cīnītāju. Atmiņā blāv arī pirmā varonīgā uzbrukuma vadoņa skumjais smaidis. Ja Briedis tagad būtu mūsu vidū!.. Nav laika skumjām pārdomām. Bet ko lai dara, ja atcerē neizgaist drošā roka, kas strēlniekus sveica un svētīja tālākām cīņām!..

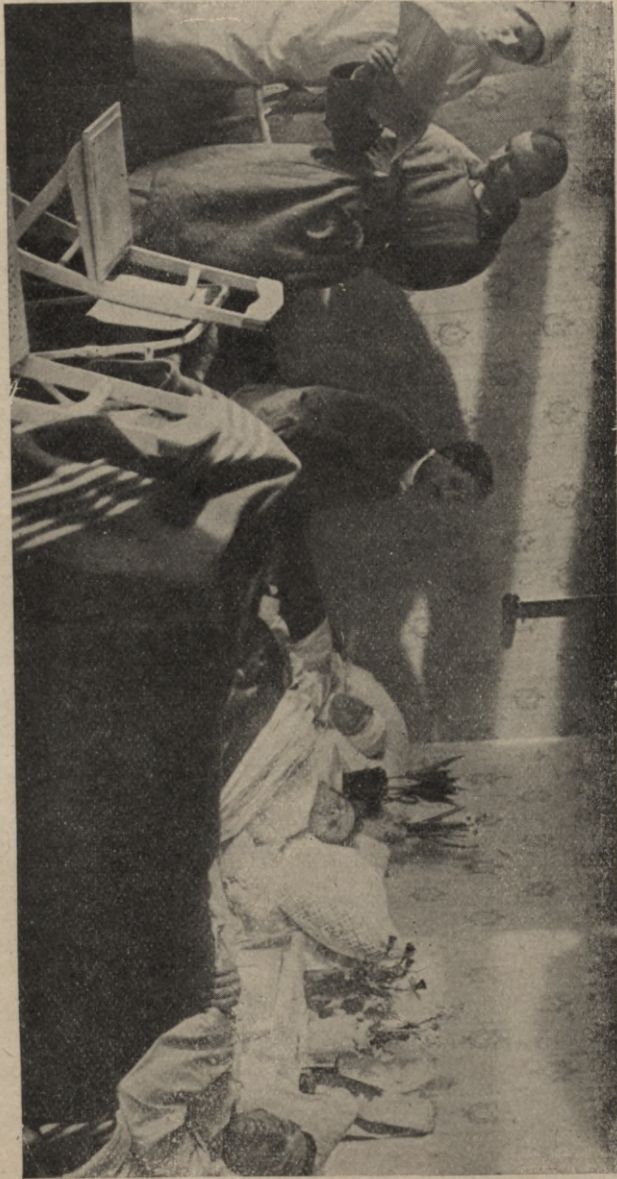
11. Briedis slimnīcā.

Kamēr cīnītāju galvenās straumes plūda aizvien tālāk pretinieka aizmugurē, citas straumītes plūda prom no frontes, — Rīgas virzienā. Tie bija cīņās ievainoties un satriektie. Tā arī kapt. Briedis pirmā cīņas dienā nokļuva Rīgā, strēlnieku apvienotajā slimnīcā.

Tā bija tā pārpildīta kā vēl nekad. Ievainoto nestavu rindas gaidīja kārtu pat koridoros.

Slimnīcas personāls darīja visu, lai nenokavētu operācijas. Laikā izdarītā operācija nereti izglāba ievainotā dzīvību. Visu chirurģu priekšgalā atradās Dr. Jankovskis. Par viņu ievainotie strēlnieki runāja, ka tas spējot visu. Vienīgi nespējot uzmodināt nošautos.

Arī šoreiz slimnīcas personāls darīja visu iespējamo, lai kaujas sekas daudziem nebūtu tik traģiskas. Operāciju izda-

Briedis pēc kaujām latv. strēlnieku apvienotā slimnīcā.

rīja arī kapt. Briedim. Tā ievainojums izrādījās sarežģīts, jo rokā bija nevien dragāti muskuļi, bet arī laužti kauli. Ievainoto rūpīgi uzmanīja arī citi ārsti, par viņu daudz rūpējās žēlsirdīgās māšas ar vecāko māsu Martu Celmiņas kundzi priekšgalā.

Katru dienu atveda jaunus ievainotos. To starpā biju arī es. Pirmās divas nedēļas biju cieši saistīts pie gultas, pie kam ne redzēšana, ne runāšana nebija mana stiprā puse. Pēc tam sāku atlaboties un varēju pa druskai aprunāties ar kaujas biedriem.

To starpā vairākkārt sarunājāmies ar kapt. Briedi, kuŗš par spīti smagam ievainojumam, diezgan kustīgi apstaigāja palātas. Tomēr šai kustīgumā vairāk izpaudās nervōzs satraukums, ne apmierinājums par kauju iznākumu.

Viņš teica: „Tūlīt pēc tam, kad vienīgi strēlniekiem izdevās ielauzties vācu līnijās, bija skaidrs, ka netiksim tik tāju, kā cerējām. Nepatikami, ka neviena krievu daļa nespēja ielauzties tai norādītā iebrukuma vietā. Tad vāci palīgspēkus būtu izkaisījuši visā frontē. Nu viņi tos vērsa tikai pret mums“ *).

*) Tam bija izšķirīga nozīme latvju strēlnieku iebrukumu apturēšanā. Viena no lielākām krievu daļām, kas pirmās uzbrukuma dienas rītā nebija spējusi pārvarēt vācu dzeloņžogus, bija tā sauktā īpašā uzdevuma brigāde. Šī brigāde bija saformēta, lai dotos uz franču fronti. Bet aizbraukšanas priekšvakarā tā bija atsūtīta Babītes rajonā. Brigādes karavīri par to nebija sajūsmināti, tomēr viņi gāja kaujā tā, kā prasīja pienākums. Izrādījās, kā viņi nebija pietiekoši sagatavoti dzeloņžogu pārvarēšanai bez iepriekšējās artileriskās sagatavošanas. Tapēc arī brigādes straujākie uzbrucēji palika līdz vakaram vācu dzeloņžoga (tikai nakti tos izdevās aiznest). Viņu varonība bija izrādījusies gluži veltīga.

Bez tam liktenīgas sekas bija tam, ka pie Olaines nebija varējis notikt demonstratīvais uzbrukums vāciem. Tā vācu rezerves būtu sakaldītas vismaz 2 virzienos, bet nu tās visas tika mestas pretīm latvjiem. Pie Olaines pāris sibiriešu pulku kareivji bija atteikušies iet uzbrukumā, aprādot, kā jau 1916. g. marta un jūlija kaujās esot velti izliets daudz asiņu. Šos kareivjus par nepaklausīšanu kaujas pavēlei nodeva lauka kara tiesai un tā pāris desmitiem galveniēm vainīgiem piesprieda nāves sodu. Tomēr ir sodīšana, ir soda izpildīšana notika vēlāk, kad lielo kauju liktenis jau bija izšķīries.

Bet latvju strēlnieki ir tā bija gūvuši vairāk, kā varēja no viņiem prasīt pozīciju kara nelabvēlīgākos apstākļos. Jāņem vērā, kā 1916. g. jūlijā Sommas kauju laikā angļu 26 divīziju attiecīgs pārspēks pēc ilgām cīņām spēja iedzīlīnāties tikai 3—8 km. vācu aizmugurē.

Ziemassvētku kaujās karotāju samērs iebrukuma vietā latvjiem (un to līdzcīnītājiem) nebija izdevīgāks, kā angļiem. Tomēr iebrukuma dziļums un panākumi nekādā ziņā nebija mazāki.

„Lūk, tā vācu lodes ķēra daudzus strēlniekus. To starpā arī jūs...“ es piebildu.

— „Par to nav ko runāt. Tas nav galvenais!

Galvenais ir tas, ka latviešu varonība un uzupurēšanās nepanāca visu to, ko varēja panākt.“

Briedis nebija apmierināts arī, ka, uzbrukumū turpinot, krievu štābi bija likuši latviešiem uzbrukt pārāk frontālos virzienos. Viņš parādīja uz kartes ieslīpu virzienu un piezīmēja:

„Viena bataljona trieciens šai virzienā panāktu vairāk, nekā veselas brigādes frontāls uzbrukums.“

Jā, — toreiz mūsu sirdis un domas karsti kūsoja līdz frontiniekiem. Bet ko fronteī varēja palīdzēt ievainoto un „slimnieku“ valodas?..

Bija sācies jauns asiņains — **janvāra kauju** posms. Mums tādēļ bija jādodas uz tālāku aizmuguri — Pēterpili un Carskoje Selo, lai atbrīvotu vietas nule ievainotiem.

Ievainoto pieplūdums izrādījās negaidīti liels. Tas bija daudz lielāks, kā pirmajā, Ziemassvētku kauju posmā. Pēc Ziemassvētku kaujām strēlnieku vienības bija atvilkta atpūtā, — tuvā un tālā aizmugurē. Tomēr tām ilgi neiznāca atpūsties.

Janvāra pirmajās dienās (pēc vecā stila) vācieši bija savilkuši stiprus spēkus un devušies niknā pretuzbrukumā, lai atgūtu Ziemassvētkos zaudēto. Tas viņiem pa daļai arī izdevās, jo vairākas krievu daļas strauji atkāpās. Vācu triecienus ievadīja karsta viesuļuguns un tos nebija iespējams tik viegli apturēt.

Tāpēc cīņas laukā attraucās latvju pulki. Tos krievu štābi bez žēlastības tūlīt ietrieca kaujas jūklī. Izstrādājot uzbrukuma plānu, krievu pulkiem ierādīja izdevīgāku, vairāk segtu trieciena virzienu, bet latviešiem iznāca iet uz priekšu pa atklātu purvu, kur tos bez žēlastības kapāja ložmetēji.

Kādam latvju strēlnieku pulkam krievu štābs pirms kaujas atteicās izdot drāšu griežamās knaiblas, aprādot, ka vāci vēl neesot nocietinājušies. Bet šis pulks pēc strauja trieciena uztraucās virsū tikko ierīkotiem dzeloņžogiem.

Vislielākie zaudējumi latvju pulkiem bija 12. (25.) janvāra kaujās, kurās izrāva no 1. brigādes rindām 2.474 karotājus. Šai dienā visvairāk cieta 3. Kurzemes un 4. Vidzemes str. pulki. — Abos sniega kauju posmos bija zaudēti ap 2.000 kri-tuši, 8.500 ievainoti un 1.000 bez vēsts pazuduši strēlnieki.

To vietā no Rezerves pulka gan ieradās papildrotas, bet to karavīru vairums bija vāji Tīrelpurva vilku atvietotāji.

Drīz vien pēc ierašanās Carskoje Selo pilsētā, mums izdevās ar Briedi sastapties slimnīcā, kas bija ierīkota Lielajā pilī (tā agrāk bija saukusies par Katrīnas pili).

Mūsu palātā pēc Ziemsvētku kaujām veselojās vēl daži citi strēlnieku virsnieki: Ilziņš, Strazdiņš un krievs Volkovs, kas bija cīnījies zemgaliešu pulkā. Pēc pāris dienām uzaicināju Briedi pārnākt pie mums, lai kuplinātu „latvju kolōniju“. To viņš tūlīt izdarīja un ieņēma gultu blakus logam, pa kuru bija redzams pils plašais pagalms.

Uz galdiņa viņš nolika Balto krustu (virsnieku Jura ordeni) un blakus tam sārtus ziedus. Pat tāļos ziemēļos latvju patriotes nebija piemirsušas lielo cīņu varoni.

Slaikā vāzē, blakus baltajam krustam, aizvien smaržoja ziedi, klusi un laipni atgādinot pateicīgās sirdis.

Mūsu palātā labprāt ciemojās citi ievainotie latviešu virsnieki, ar Briedi sirsnīgi un atsaucīgi izrunājās arī žēlsirdīgās māsas krievietes.

Citādi izturējās krievu virsnieki, — sevišķi gardi un sibirieši. Tie sirds dziļumos nevarēja piedot, ka latvieši bija iedrošinājušies aptumšot viņu slavu. Vārdos tie bija pret mums laipni, bet viņu skati bija dažreiz vēsāki un īgnāki. Bija jau arī savi izņēmumi, kad arī krievu kaŗavīru sirds pukstēja līdz mūsu panākumiem. Daži no tiem pat iestājās mūsu strēlnieku pulkos. Bet tie bija tikai izņēmumi.

Ar šo krievisko skaudību un nenovīdību dabūjām atkal iepazīties drīz pēc Brieža ierašanās Lielās pils slimnīcā. Kapt. Briedis mudināja slimnīcas ārstus pēc iespējas ātri izdarīt operāciju, lai viņš varētu ātrāk atgriezties frontē un piedalīties jauna uzbrukuma organizēšanā.

Slimnīcas vecākais ārsts, cara leibchirurgs Derevenko ar savu palīgu Dr. Muchinu piederēja pie tiem krieviem, kas pret latviešiem bija noskaņoti pilnīgi objektīvi. Tomēr viņi pagaidām Briedim nevarēja daudz līdzēt. Tie norādīja: jānogaida, līdz ievainojumā izbeigsies strutošana. Līdz tam par lielāku operāciju domāt nevar.

Tas nozīmēja, ka vēl jānogaida nedēļa vai divas. Pie tam lielā mierā un uzmanībā. Bet uzspiest Briedim tādu bezdarbību nebija iespējams.

Viņam vajadzēja kūsāt, strādāt, kustēties, rīkot, organizēt. Ko nu darīt? Te derīgs padoms bija dārgs.

Piepeši radās ideja: sarīkot šeit pat Brieža priekšlasījumu ciklu par jaunākiem kauju padzīvojumiem, uzbrūkot bez artileriskās sagatavošanas. Droši ir gardus, ir sibiriešus

Ievainotie latvju virsnieki Carskoje Selo slimnīcā pie Brieža galdiņa.

Sēd (no kreisās): pltn. Briedis, māsa Grote, pltn. E. Mednis. II. rindā: kapt. Ilziņš, Martins (igaunis), Strazdiņš. Stāv: virsl. Volkovs

interesēs, kā latvieši Ziemassvētku kauju rītā ielauzās vācu nocietinājumos bez neviena artilērijas šāviena.

Vispirms vajadzēja dabūt paša lektora piekrišanu. Kapteinis gan sākumā kautrīgi atteicās, bet ne vairāk, kā bija vajadzīgs. Viņš izprata, ka šie priekšlasījumi būs nevien latviešu kaujas paņēmieni, bet arī to drošā, kareiviskā gara cildinājums. Kā šeit varēja klusēt latviešu karavīrs, ja viņš varēja runāt par to? Pie tam paužot nevis skaistus vārdus, bet attēlojot drošus, varenus darbus. Tā arī Briedis apsolīja uzsākt šo priekšlasījumu virkni.

Otrais bija — sagatavot un savākt klausītājus. Tas gāja daudz grūtāk, nekā biju iedomājies. Krievu virsnieki, kad devos tos ielūgt, gan laipni pateicās, bet vai ikkatram bija savs „nevalas“ iemesls. Citi teica, ka slimnīca domāta, lai ārstētos, nevis klausītos priekšlasījumus, daži iebilda: „Kas kau-

jās noderīgs latviešiem, nez' vai derēs krieviem.“ Daži solīja atnākt, ja viņus kas neaizkavēs.

Priekšlasījuma stunda tuvojās. Sāka lasīties klausītāji, bet daudz mazāk nekā bija solījušies.

Ko nu darīt? Briedis taču nebija pelnījis šo nevēribu!

Bija grūti paredzēt, kā viņš to iztulkotu. Bez tam negribējās palaist gaŗam mūsu strēlnieku cīņu attēlošanas labu iespēju.

Nolēmu rīkoties pavisam vienkārši. Devos blakus palātā un teicu:

„Kungi, taisāties ātrāk. Apsolījušies atnākt tik daudzi, ka telpas būs pārpildītas. Pasteidzieties, kas grib ieņemt labākās vietas!“

To pašu atkārtotju arī citās istabās. Tiešam, prāva tiesa pasteidzās un labāko vietu (pēc tam arī citu) drīz pietrūka. Varbūt arī pār sīko skaudību un nenovīdību uz laiku bija ņēmušas pārsvaru citas, labākas kareiviskas dziņas: Paklausīties, kā frontē pielieto jaunākos kaujas paņēmienu.

Briedis šai vakarā bija labi iedvesmots. Droši to labvēlīgi iespaidoja arī lielais klausītāju skaits. Viņš nerunāja, bet tēraudainos vārdos izkala vēstījumu par latviešu dzelzaino sparū. Viņš ar lielu smalkjūtību runāja arī par krievu cīņtājiem Rīgas frontē. Tā bija apmierināti visi, — ir krievi, ir latvieši. Šinī un citos vakaros laiks dzīvās pārrunās aizteceja pāri pusnaktij.

Ja dežurētājam māsai — ģen. Ruzska meitai — nebūtu bijusi tik atsaucīga sirds un „vāja“ redze, kontrolējot uguns izdzēšanas stundu, mūsu kareiviskās sapulces, droši, būtu pārtrauktas daudz agrāk.

Atsauksmes par Brieža īpatnējiem stāstījumiem (tādi īstenībā bija šie priekšlasījumi) drīz nonāca līdz Pēterpilij. Pēc kādas nedēļas Briedis saņēma uzaicinājumu uzstāties ar priekšlasījumu Krievijas ģenerālštāba akadēmijā. To viņš ar lieliem panākumiem izdarīja.

Nu latviešu vārds un mūsu īpatnējie cīņas paņēmieni tika daudzināti visas vecās Krievijas militārās domas svētnīcā un izmēģinājumu darbnīcā. Jo abas šīs funkcijas ietilpa toreizējās kara akadēmijas uzdevumā.

Bija apmierināts arī Briedis. Laiks līdz operācijai bija pagājis rosigā, veiksmīgā darbā.

Tā pienāca **operācijas diena**. Ārsti gan vēl domīgi savilka lūpas, bet ievainotais vairs negribēja kavēties. Bez tam viņš noraidīja ieteikumu chloroformētis: „Griežiet droši

tāpat. Narkoze var atstāt iespaidu uz sirdi, var aizkavēt atveseļošanās gaitu. Lūdzu, — iztiksim bez chloroforma. Es pacentīšos operācijas laikā jūs netraucēt.“

Chirurgs Derevenko nolēma laipni piekāpties, kaut arī viņš pirmo reizi ārsta praksē šo ilgo, nopietno un sāpīgo operāciju izdarīja, izlietojot tikai kokaīna iešļircinājumu.

Operācija ievilkās. Kad vecākā māsa Ļubušina uz brīdi iznāca no operācijas istabas, mēs to apbērām jautājumiem: „Kā tur iet?.. Vai tas vēl ilgi vilksies? Kā viņš jūtas?“

Māsa dziļā saviļņojumā atbildēja: „Reti kāds tādas mokas var paciest bez mazākā vaida, sakostiem zobiem. To var izdarīt cilvēks, kas lieliski valda pār saviem nerviem, apvalda visus sāpju iespaidojumus... Tāds ir jūsu Briedis.“

Pēc kāda laika Briedis, atteikdamies no sanitāru palīdzības, gausi ienāca mūsu palātā. „Nu kā?“ — to saņēma ar jautājumiem.

— „Labi, ka operācija laimīgi cauri,“ viņš lēni pateica. „Bija nepatīkami tikai tas, ka ārsts operēja ar ļoti neasiem skalpelēm.“

Tas tomēr nozīmēja ko citu. Sāpes, cik vērojams, bijušas lielas. Tās bija it kā truli pirksti braukušas pāri nerviem.

Tālākā izveseļošanās gāja lēnā gaitā uz priekšu. Slimnieka nemiers te neko nevarēja līdzēt. Viņš brīžiem skaitās uz savu roku, brīžiem to atkal maigi šūpoja un laipni uzrunāja: „Nu, rociņ, vai drīz brauksim uz fronti?“ Bet viss bija velti. Atveseļošanās ieilga.

Viņš tomēr laiku nekad nezaudēja veltīgi. Kapteinis Briedis arī šeit slimnīcā turpināja gribas spēka izveidošanu un izkopšanu. Viņš bija īsts karotājs un saprata, ka **masu** var vislabāk kaujā turēt kopā **vadoņa griba**. Bieži vien viņš iedziļinājās kāda psihologa, teosofa vai okultista sacerējumā. Viņš interesējās arī par indiešu jogu mācībām.

Tā viņš ticēja, ka cilvēka griba var sastrēdzināties tik spēcīgi, ka transa stāvoklī tas var it kā sadalīties divās vienādās būtnēs. Es viņu centos atturēt no šādiem mēģinājumiem: Varbūt indieši var ko panākt šai virzienā... Lai arī viņu starpā īstus gribas valdniekus grūti atšķirt no šarlatāniem... Bet kas mums eiropiešiem daļas gar šiem austrumnieku mēģinājumiem!

Briedis noteikti piezīmēja: „Austrumnieku maldos tomēr būs sava daļa patiesības.“

— „Ja arī tā būtu, vai ir prātīgi censties noraut plīvuri tiem noslēpumiem, kas paglabāti no mūsu aizjūtām?..“

Cilvēku garīgie spēki tā var priekšlaicīgi sabrukt. Meklējumu maldu celos var nonākt pie ārprāta vai izmisuma durvīm.“

„Kaut arī!“ skanēja stingri un noteikti atbilde. „Ja daudzi izrādījušies par vājiem meklējumu gaitās, gan citi būs stiprāki. Būšu laimīgs, ja tiem mazliet spēšu tuvoties arī es. Īstam karotājam jāvalda pār savu gribu. Tam jāapvalda arī dvēseles dziņas, vēršot tās pretim lielākai pilnībai...“

Tik stingri un neatlaidīgi Briedis centās izkopt savus dvēseles spēkus. To viņš darīja it kā zemapzinīgi nojauzams, ka viņam drīz nāksies staigāt lielas traģēdijas ceļus un izdzert lielāko sāpju kausu... Tas bija kauju un vientulības brīžos rūdīto garīgo spēku stiprums, kas ļāva viņam palikt stipram **lielāko pārbaudījumu mirklīs!**

Briedis un jaunā Latvija.

Lielās pils dārzā klusi sniga. Lūkojāmiešiem caur logu pieņigušos sniega vaļņos, kas atgādināja nesenās sniega kaujas.

Te Briedis strauji piecēlās: „Iesim pastaigāties! Tālāk no slimnīcas telpām, slimo skumjām valodām!“

„Labprāt.“

Mūsu valodas tūlīt piegriezās fronteī. Tik noteikti, it kā jau rīt, parīt mēs dotos turp. Briedis uzmanīgi pakustināja pārsieto roku, kas vēl arvienu atgādināja aizšauta putna spārnu. Laikam diezcik kareiviski neizskatījās arī mana galva, ar bieziem marliņas apsējumiem.

„Ka tikai roka neaizkavē manu ierašanos pulkā pavasarī, kad viss ies vaļā vēl sparīgāki kā šoziem,“ viņš domīgi piebilda, bet tad pats sevi dzīvi pārtrauca: „Nieki, gan viss būs labi. Vai zināt ko: es vakar satiku kādu paziņu no armijas štāba. Viņš stāstīja, kādi vareni, spoži dižgabali tikko atvesti no Anglijas. Kā tie runās frontē pavasarī! Pēc tam dosies izšķirīgā uzbrukumā mūsu strēlnieki un krievu labākās daļas. Tā gūsim vēlamo lielo uzvaru, pēc kuŗas drīz varēsim izbeigt karu.“

— „Lai krievu štābi ņem vērā, cik ļoti strēlnieki noasiņoja pēdējās kaujās. Turpmāk galvenā kārtā būs jāstrādā artilerijai, nevis mūsu durkļiem.“

„Par to jau esmu runājis 12. armijas štābā. Tur norādīju, ka par strēlnieku lieliem zaudējumiem visvairāk vainojama krievu, nevis mūsu vadība. Atcerieties, ar cik niecīgiem zaudējumiem ielauzāmies vācu ierakumos kaujas pirmajā dienā! Un tikai tāpēc, ka kaujas paņēmienu noteicām paši. Viss gro-

zījās, tikko kaujas vadībā sāka iejaukties krievi. Vislaunāktas bija janvāra kaujās, kad krievu ģenerāļi pēc veciem Skobeleva paņēmieniem frontāli uzdzina mūsu pulkus virsū vācu dzeloņstiepulēm un ložmetējiem.“

Dusmīgi pietvīcis viņš turpināja: „Krieviem savu karēivju nav žēl, jo to rezerves ir neizsmelamas. Vēl mazāk tiem žēl mūsējo. Tie domā, ka Krievijā jau tā par daudz citautiešu. Viņi baidās, ka strēlnieki nepaceļ par daudz droši galvu...“

Mums pašiem ir citi daudz svarīgāki iemesli taupīt strēlnieku dzīvības. Mums nepieciešami spēcīgi karavīru kadri nākošai autonomai Latvijai. Jā, — Latvijai šī autonomija nenāks no cara kā žēlastība par strēlnieku izlietām asinīm. Tā būs jāpaņem mums pašiem. Jo stiprāks būs mūsu karaspēks, jo izdevīgākus noteikumus nodiktēsīm ietrepējušai Pēterpilij. Tādēļ pie pirmās izdevības mūsu spēki jāsavēlk atsevišķā korpusā. Es gribētu redzēt to, kas drīkstētu stāties pretīm šī korpusa taisnīgām prasībām.“

Šī saruna notika divas nedēļas pirms 1917. g. februāra (marta) revolūcijas. Toreiz mēs vēl nezinājām, ka par Latvijas brīvību mums iznāks cīnīties nevis ar melno, carisko Pēterpili, bet sarkano, komisāru Maskavu. Neparedzējām arī, ka pēc Viļuma Rīgu mēģinās okupēt Bermonts-Avalovs.

Jā, — vēstures rats ir dabūjis pamatīgi izgriezties visus šos gadus.

12. Revolūcijas sākumā.

Briedis, tikko paaugstināts par pulkvedi-leitnantu, bija noteikti nolēmis doties uz fronti, kaut arī viņa brūces vēl nebija pilnīgi sadzijušas. Bija zināms, ka viņa rokās nodos 1. Daugavgrīvas pulka vadību. Tas arī notika 13. (26.) martā. To pulku, kurā viņš, kā pirmās rotas komandieris vēl priekš nepilniem diviem gadiem guva Misas un Plakāņu uzvaras, un kurā tas vēl nesen veda drošās cīņās pirmo bataljonu.

Pēdējā naktī pirms viņa aizbraukšanas vēl pasēdējām kopā dažas stundas. Vispirms viņš jo laipni ieprasījās: „Vai negribat man nākt talkā pulka vadībā, — kā pirmā bataljona komandieris?“

— „Paldies par šo uzaicinājumu. Tas mani tik ļoti pagodina. Tomēr nevarēšu to pieņemt,“ atteicu.

„Kādēļ tad nē?“

— „Nevaru zināt, kad vēl izveselošos. Bet galvenais, negribu aizvainot jūsu pulka vecākos virsniekus.“

„Ak nieki: to rīcībā paliek citi atbildīgi amati. Var nākt jaunas formācijas. Par savējiem aizvien gādāšu. Bez tam jūs jau vadāt 1. bataljonu Vidzemes pulkā. Tā tad jūs pārņāktu uz līdzīgu amatu.“

— „Tomēr man būtu pārāk žēl šķirties no pulka, kaujas biedriem. Atstāsim šo jautājumu turpmākam. Ar atzīmi „varbūt“.“

„Kā jums tīk,“ gausi pateica jaunais pulkvedis: „es tomēr cerēju, ka darbs pirmā pulkā jūs interesēs vairāk.“

— „Darbs var būt interesants katrā pulkā, ja vien interesējas par to,“ es atteicu.

„Bet pāriesim uz svarīgākām lietām, lai pabeigtu toreiz — dārzā, aizsāktās sarunas: Pieņemsim, pavasarī mūsu uzbrukums izdosies. Pēc dažām nedēļām Vācija būs satriekta (Ak,— tā varēja fantazēt tikai tais dienās!). Kauju gadi izbeigsies, iestāsies miera laikmets. Arī jūsu sejā vairs neatspīdēs kaujas uguni, bet tai slīdēs pāri daudzas pelēkas ēnas. Vai jums būs patīkami piedzīvot šo pārmaiņu. Bez tam ņemiet vērā vēl vienu apstākli,“ es piezīmēju, „vai arī tauta gribēs piedot savam varonim, ja tas nebūs pasteidzies laikā aiziet aizsaulē? Taču leģendas patīkamāk apvīt mirušam, nevis dzīvajam!..“

Klusa ēna pārslīdēja viņa pieri un pa pusei jokojot, pa pusei nopietni viņš atteica: „Varbūt tautai nevajadzēs vilties. Darišu visu, kas stāvēs manos spēkos, lai to nepiekrāptu...“ Pēc tam viņš jau pavisam nopietni piebilda: „Patiešām, nez' vai nodzīvošu līdz miera dienām. Nez' vai pieredzēšu kara vētru aprimšanu. Tomēr mani, laikam, nepieveiks vāciešu rokas. Viņu lodes mani līdz šim spējušas tikai ievainot, nevis izdzēst no dzīvo sarakstiem. Varbūt to izdarīs citi... savējie...“ — viņš klusu noteica, raugoties tikai viņam vienam saredzamā tālumā.

Viņš nebija maldījies **sava likteņa noteikšanā.**

Bet līdz tam viņam vēl bija jānoiet tāļš un grūts ciešanu ceļš.

Tas sākās ar pirmā pulka komandiera gaitām. Jau tā pulka komandēšana nav viegls pienākums, bet sevišķi grūta tā bija 1917. g., kad armijas disciplīnu sāka ārdīt revolucionārā propaganda, kurā rosīgāko lomu spēlēja lielinieki.

1. Daugavgrīvas pulks bija abās lielās ziemās kaujās stipri noasiņojis, tamdēļ to atvilka rezervē. Sākumā uz Āgenskalnu, pēc tam uz Cenas muižu. Te pienāca ziņa par Krievijas februāra (marta) revolūciju. Par Krievijas cara varas krišanu prie-

cājās visi latviešu karavīri, jo nu bija pavisam droši, ka Latvija kļūs vismaz a u t o n o m a. Pēc tam varēs domāt arī par tālāko.

Tomēr galvenais šķērslis šiem nodomiem bija un palika monarchiskā Vācija, tās armija. Cīņa ar to bija jāturpina. To varēja darīt tikai disciplinēta, patriotiski apgarota armija.

Tomēr krievu revolūcija ātri sagrāva armijas disciplīnu. Nekas neiznāca ar „revolūcionāro disciplīnu“.

Visātrāk lielinieku apkampienos iemetās daļa latviešu pulku karavīru. Kamdēļ tas notika? Strēlniekiem vēl bija atmiņā milzīgie asinainie zaudējumi Ziemassvētku kaujās. Pie tam panākumi bija mazāki par cerētiem. Tas bija radījis lielu anti-pātiju pret krievu vadību un arī pret jaunu došanos kaujās. Disciplinētas daļas to būtu darījušas arvienu, bet ja disciplīna bija sagrauta, ar pierunāšanu varēja maz ko panākt.

Zīmīgi bija tas, ka no jauna uzbrukuma baidījās nevis vecie cīņu veterāni, bet gan visvairāk jaunie karavīri, kas bija nesen atbraukuši no papildes bataljona. Tie visnoteiktāk centās nosargāt savu ādu un dzīvību. Viņi bija vairākumā un to ausīm tik saldi skanēja lielinieku aicinājumi: „Nošņt karu vācu frontē! Lai būdīnās valda miers, lai karš vērsās pret pilīm!“

Arī pēdējais aicinājums savā laikā atrada daudzas dzirdīgas ausis. Kara laikā jau nekas nebija darīts sociālo un agrāro reformu ziņā. $\frac{2}{3}$ latviešu vēl arvienu bija bezzemnieki. Masu trūcība kara laikā vēl bija pieaugusi. Lielinieki solīja izbeigt ar vienu rāvienu karu, pēc tam savā starpā sadalīt visu, kas būtu sadalāms (zinām, ko mūsu dzimtenei īstenībā atnesa lielinieku laiki. Iegūtā „laupījuma“ sadalīšana bija atnesusi sev līdz asinainas izrēķināšanās un bada laikmetu).

1917. gada pavasaris un vasara tomēr vēl nebija snieguši šos rūgtos piedzīvojumus (tie nāca vēlāk). Tie vēl bija saīkanās aizraušanās sajūsmas mēneši.

Šī laikmeta sākumā (26./13. martā) Briedis ieradās pulkā. Pirmās dienās ārēji šķita, ka daudz nekas nav grozījies. Jaunajam pulka komandierim daudz līdzēja viņa populāritāte, slava, kareiviskais takts.

Tomēr agitatori nesnauda. Pulkā pamazītēm ieviesās lielinieciskais gars. Tas izpaudās jau aprīļa sākumā, kad pulks aizgāja uz Ķekavas pozīcijām.

Tur, kur latvji nesen bija devušies sīvās cīņās pret vāciešiem, tagad daļa strēlnieku ar pazemīgiem smaidiem devās pie tiem brāļoties. Vācu kareivji spieda strēlnieku rokas tikai tāpēc, ka viņu virsnieki to pavēlēja. Vāciem bija izdevīgi nogaidīt, kā krievu frontes daļas demoralizēsies.

Strēlnieki turpretim gāja brāloties tamdēļ, ka to lika darīt lielinieku aģitatori un viņu pašu „revolūcionārā sajūsma“. Viņi parasti vācu valodu neprata, tamdēļ vāci daudz nerunāja, bet vairāk piedāvāja lētu konjaku (to vācu apgādes iestādes bija atsūtījušas „brāļošanas sekmēšanai“), kā arī lielus dūmainus cigārus. Strēlnieki (līdz ar krievu kareivjiem) tos sūca, aizmirstot, ka jāatbrīvo Kurzeme. Atmošanās no brāļošanās žvinguļiem nāca daudz vēlāk.

Pulkv.-ltn. Briedis gan brāļošanas sava pulka rajonā aizliedza. Par to viņš dabūja dzirdēt daudz rūgtus vārdus: Viņam skaužot, ka strēlnieki paši „saprototies“ ar vāciem. Viņš arī turpmāk labprāt dzertu strēlnieku asinis, kā to darījis līdz šim savas slavas un karjēras labā...

Tas bija neticami. Vai šos aplamos nekautos vārdus varēja izrunāt latviešu strēlnieki, kaut arī atkārtojot lielinieku aģitatoru zaimīgos čukstus?! Taču Briedis nepavisam nebija pārnācis latviešu pulkos karjēras labā. Viņš būtu vēl ātrāk ticis uz priekšu siltā krievu štāba dienestā. Bez tam Briedis visās kaujās bija saudzējis, nevis šķiedis savu kareivju asinis. Bet vai kūdītājus interesēja patiesība?

Maija vidū pulku pozīcijās nomainīja cita daļa, bet nu tas vairs negribēja palikt rezervē Kekavas rajonā. Kareivjiem labpatika pārnākt uz Rīgu. To viņi arī izdarīja. Tik ātrs bija disciplīnas sabrukums. Par to bija pārsteigti daudzi, to starpā arī Briedis, kuŗš tomēr nenogāja no sava cīņas posteņa, bet palika tanī līdz galam. Viņš atcerējās solījumu, ko bija devis dzimtenei liktenīgā 23. oktōbra naktī. Bez tam cīņa ar latviešu tautas vēsturiskiem naidniekiem bija pārņēmusi visu viņa būtību, miesu un asinis. Kā viņš to varēja izbeigt tagad, — grūtāko pārbaudījumu brīdī. Grūtības jau ir jāpārvar, nevis tām jāpakļaujas!..

— — Kļuva tomēr skaidrs, ka pēc strēlnieku kaujas spara lielajiem uzplūdiem bija sākušies lieli atplūdi. Latviešu kaujas slava visaugstāk bija uzbangojusi Ziemassvētku kauju laikā. Apžilbinošs sasniegums pusotra gada laikā. 1915. g. rudenī latvieši uzsāka pirmos strēlnieku iebrukumus. Un tad bija piedalījušies lielajā kopējā kaujā, kuŗai nebija bijis līdzīgu visā latvju zemes vēsturē!

Tas tiešām bija pārdabisks spēku sastrēdzinājums. Pēc tā vajadzēja nākt pagurumam, spēku atslābumam. Bez tam strēlnieku cīņas bija tuvinājušas latvju brīvības sapni. Bet liels sapnis drīkst piepildīties tikai pēc lieliem pārbaudījumiem. Liels piepildījums aizvien dzimst lielās ciešanās. Tās bija jāpārdzīvo kā tautai, tā viņas karotājiem. Tikai ciešanu

Pulkv. Bangerskis un kapt. Briedis kauju pārtraukuma brīdī.

un pārbaudījumu šķīstīti latvji drīkstēja satvert lielo **brīvības un neatkarības** karogu. Bija jānāk vēl jaunam varoņu laikmetam, kuŗu ievadīja Latvijas pirmais ministru prezidents K. U l m a n i s un viņa tuvākie līdzcīnītāji: pulkv. O. K a l p a k s un ģen. J. B a l o d i s līdz ar pārējiem brīves karotājiem.

Bet pirms tam tautai bija vēl jāpārdzīvo starplaiks starp diviem varoņu laikmetiem. Jo dziļš ciešanu kauss bija jāizdzer daudziem latvju patriotiem. To starpā arī pulkv. Briedim.

Viņa tālākās karavīra gaitas jau veda pa dziļu ciešanu ceļu. Apstākļi palika arvien ļaunāki. 1917. g. 17. maijā latviešu strēlnieku pulku izpildu komiteja (Iskolastrels) ar balsu vairākumu izteica piekrišanu lielnieku politikai.

Pēc tam disciplīna sagruva vēl ātrāk. Brāļošanās frontē pieņēma vēl plašākus apmērus. Tanī ņēma dalību vācu karēivju grupas, kas ar mokām apvaldīja smīnu par „krievu lāču“ tūlīgo ločīšanos viņu priekšā. Ko, — krievi gribēja revolūcionizēt viņus? Tos, kuŗi kā uzvarētāji bija pārstaigājuši tik daudz kaujas laukus un kuŗu uzvaras bija sekmējušas krievu armijas sabrukumu. Komūnisma potes jau noderēja tikai saktām armijām. (Vāci toreiz vēl nezināja, ka viņu laboratorijās audzinātais komūnisma bacills no krieviem pielips atpakaļ arī viņiem. Tas tā notika 1918. g. rudenī.)

10. jūnijā 1. pulkam vajadzēja iziet uz Grena muižu (Olaines rajoņā), lai tur nomainītu kādu krievu pulku. Pulka komitēja veselu dienu apspriedās, iet vai neiet. Šai komitējā atradās vairāki Pētersa un Daņiševska domu biedri. (Tie abi bija redzami lielnieku darbinieki.) Un Pēterss līdz ar Daņiševiski nevēlējās, lai Rīgā mazinātos viņiem uzticamo „revolūcijas sargu“ daudzums.

Briedim tomēr izdevās pierunāt strēlniekus iziet uz fronti. Prāvā strēlnieku daļā vēl bija uzglabājusies vecais, patriotiskais gars. Kamēr apzinīgā strēlnieku daļa uzvedās klusi un mierīgi, jo trokšņaini palika sapropagandētie strēlnieki. Jau izejot no Rīgas, tie šaudīja gaisā. Pie Baložu stacijas viņi apstājās un atteicās iet tālāk, jo Briedis gribot viņu vest tieši uz kauju. Tuvumā pagadījās arī dažas 2. pulka vienības, kas sajaucās kopējā jūklī ar trokšņojošām 1. pulka rotām.

Briedis līdz ar virsnieku vairumu un 1. ložmetēju rotu aizgāja uz pozīcijām, izpildot doto kaujas pavēli. Pulka pag. vadību uzņēmās kreisi noskaņotais št. kapteinis Vaiņans. Vēlāk tomēr arī šīs rotas ieradās pozīcijās. 1. un 2. pulka virsnieku vairums izteicās par to, ka šos pulkus vajadzētu izformēt, vai arī vismaz vajadzētu izformēt sarkanās rotas, lai pasargātu no disciplīnas sairuma pārējās. Tāpēc pie toreizējā Vidzemes

guberņas komisāra Krastkalna sasauca steidzīgu apspriedi. Tanī ieradās pulku virsnieku un „kareivju komitēju“ priekšstāvji. Bez tam no Iskoraba (strādnieku izpildkomitejas) un Iskolastrela (str. izpildkomitejas) bija ieradušies Pēterss (vēlākais čekas komisārs) un Daņiševiskis.

Sevišķi noteikti par šo pulku izformēšanu izteicās 2. pulka dēlegāts kpt. Rubis. Debatēs viņš karsti sarāvās ar Pētersu, kurš vēlāk, pēc Rubja apcietināšanas Maskavā, viņam pārmeta arī šo „grēku“. Rubis jau toreiz esot ar visu sirdi un dvēseli cīnījies pret strēlnieku revolūcionāro noskaņu.

Šai apspriedē gan ar balsu vairākumu nolēma abus pulkus izformēt. Bet nebija tādas varas, kas toreiz iedrošinātos šo lēmumu izpildīt.

Pulkv.-leitn. Briedis vēl mēģināja glābt kas bija glābjams. Viņš no uzticamiem un apzinīgiem kareivjiem saformēja dzelzs rotu. Tanī iestājās ap divi simti cilvēku, kas nebija visai daudz. Šīs rotas vadību uzņēmās št. kapteinis Lejasbullēns. Rotas stāvoklis bija grūts.

Lielinieku aģitatori kūdīja pret šo rotu citus pulka kareivjus: „Paskat', šie iedomājas esam labāki par citiem. Tie ir pilsonības rokas puīši, nevis brīvības cīnītāji kā jūs. Izstītiem šiem nekaupām lepnību laukā no pauriem!“

Uz rotas karavīriem naktis bira akmeņi, dienā zaimi: „Mirongalvas!.. Mirlas!“ (karavīri nēsāja mirongalvas emblēmu). Lielinieckiskie „brīvības cīnītāji“ bieži nesajēdza, cik nejēdzīgi ir viņu uzbrukumi. Tikai aģitatori gan zināja, ko tie dara.

Drīz disciplīna un morāle armijā bija tā sagrauta, ka to vairs nevarēja uzskatīt par kaujas spējīgu. Tagad vācieši nosvieda „miermīlības“ masku. Tie pārtrauca frontē brāļošanos un septembra sākumā sāka sītīt pāri Daugavai pie I k š ķ i l e s ugunīgus sveicienus smago šāviņu veidā. Dēmorālizētā krievu divīzija atkāpās, un vāci viegli pārcēlās pāri Daugavai. Par laimi tuvumā pagadījās dažas latviešu vienības, kas uz dažām dienām izdzina no galvām lielinieckisko skurbuli un metās vāciem pretim. Tas deva iespēju evakuēt Rīgu un karapulkiem atiet no Olaines un Slokas rajoniem.

1. Daugavgrīvas pulks atradās pie Olaines, tomēr Brieža un citu virsnieku izveicīgā rīcība deva iespēju karavīriem atkāpties cauri Rīgai un gandrīz bez zaudējumiem izsisties uz Inčukalnu.

Pie Siguldas pulka dzelzsrota izdarīja pretuzbrukumu vāciem. Tie steidzīgi atkāpās un Sigulda uz laiku bija atgūta. Visapkārt kūpēja gruveši, jo krievu iatnieki atkāpjoties vairākām ekām bija pielaiduši uguni. (Krievu daļās dedzināšanas kults — pie atkāpšanās — bija stipri izpla-

tīts). Kaujas noslēgumposmā kāda šrapneles šķembele nonāvēja rotas drošsirdīgo k-ri kapt. Lejasbullenu. Rotas vadību uzņēmās št.-kapt. Skroderens.

Pēc dažām dienām pulks ieņēma pozīcijas pie Lī-

Latviešu strēlnieku I brigādes štābs:
Vidū I brigādes komandieris pulkvedis K. Goppers, pa labi — štāba priekšnieks plkv.-ltņ. Suchadolskis, vecākais adjutants — poručiks Dūdiņš, pa kreisi — brigādes ārsts Dr. Bērziņš. Štāv no labas sevisku uzdevumu virsnieks Romans, administratīvais adjutants Grāmatiņš, saimniecības adjutants Dombrovskis, štāba komandants Leksis un sakaru k-das priekšnieks Ljnde.

gatnes. Pozīcijas bez ierunām ieņēma dzelzs rota un dažas citas, bet divas rotas to izdarīja tikai pēc ilgākas pierunāšanas, it īpaši kad tām izsniedza 2 vezumus... ar jauniem zābakiem.

Pēc tam pulks atgāja aizvien tālākā rezervē.

Stāvoklis palika ar katru dienu ļaunāks. Represijas pret virsniekiem pastiprinājās un to apzinīgākā daļa atstāja pulku. Kamēr vāci vēl atradās latvju zemē, cīņa bija jāturpinā. Tāpēc daudzi virsnieki pārgāja dienēt artilērijā. Tās daļas kara laikā bija cietušas samērā mazāk, kāpēc lielnieku spekulācija uz karotāju glēvumu artilēristu starpā tikpat kā nebija guvusi panākumus. Artilērija vēl bija kaujās spējīga un tā labprāt uztēma savās rindās latvju virsniekus, kā arī krietnākos strēlniekus un instruktorus.

Briedis ap 15. okt. pārgāja uz kādu divīzijas štābu, lai noorganizētu pietošanos vācu spiedienam un lai frontē paglābtu, kas vēl glābjams. Ar viņa gādību dzelzsrotas 40 strēlniekus pārveda uz 5. Atsev. smagās artilērijas divīziju.

Savā uzrunā aizejošiem strēlniekiem viņš teica: „Jūs aizejat no pulka tikai pagaidām. Bet arī artilērijas vienībā, jūs būsit stipra latviešu grupa. Cīnāties arī turpmāk, kā isti latvieši un esiet arvien krietni tēvzemes dēļ! Ceru, atkal atgriezīsies laiks, kad varēsim visi turpināt cīņu zem latviešu karogiem.“

Lielnieciskais apvērsums (arī jau tā tuvošanās) šim cerībām pārvilka svītru.

Pulkv. Briedis 25. okt. (v. st.) aizbrauca uz Mētraini (Tērbatu) pārstēt slimo roku, kurū tas pavasarī, steigdoties uz fronti, nebija galīgi izārstējies. Tērbatā latviešu slimnīcā par viņa kopšanu daudz rūpējās arī ārste Vera Viksniņa. Šo Brieža labvēli daži uzskatīja arī par viņa iedvesmotāju un morālisku

Rīgas-Siguldas šoseja pēc krievu armijas atkāpšanās 1917. g. septembrī.

atbalstītāju*). Viņas lomas novērtējums tomēr neietelp mūsu apcerējuma rāmjos.

Tērbatā ārstējoties, Briedis ar sāpošu sirdi vēroja, ko dara viņa slavenais pulks. Tas pēc lielnieciskā apvērsuma (tā sauktās Krievijas oktobra revolūcijas) bija par komandieri ievēlējis kādu leitn. Vaiņānu (št. kapt. V. brāli).

Novembra sākumā Briedis iegriezās Valkā, kur atradās 12. armijas štāba „pārpalikums“. Dzelzceļa pietātnē Briedi ieraudzīja 1. pulka komitejas priekšsēdētājs Rozītis, pienāca tam klāt un to arestēja. Viņš aizveda Briedi uz „Iskolastrela“ telpām. To ievietoja kādā nelielā istabā un pielika pie durvīm sargu.

Tā! Viņa drāma nu 1. pulkā bija noslēgusies. Viņš tomēr nelaus padarīt sevi par sirdsapziņu pazaudējušo strēlnieku izsmieklu. Viņš piesita pie durvīm un pieprasīja, lai to izlaiž uz mazgājamo istabu. No tās viņš, izmantojot izdevīgu gadījumu, izslidēja uz ielas.

Driz viņš atkal devās uz staciju, šeit iesēdās vilcienā, — lai pagaidām atstātu dzimteni. (Izrādījās — uz neredzēšanos.)

Strēlnieku cīņu varonis tā devās svešumā. Ar kādu sajūtu viņš bija ieradies dzimtenē priekš nedaudz vairāk kā divi gadiem! Kā nu viss bija pārvērties!

Viņš tomēr neaizbrauca proļām kā Latvijas naidnieks. Viņš mīlēja savu dzimteni, kaut arī tā viņam bija darījusi pāri. Mīl jau nevien tos, kas dara labu. Viņš nolēma turpināt cīņu par dzimto cemi. Darīt visu, lai no tās padzītu ir lielniekus, ir vācu ienācējus.

Viņš sirdsklusībā deva zvērstu cīnīties līdz galam. Viņš šo solījumu arī piepildīja.

13. Brieža darbība Maskavā.

Ir cilvēki, kurus grūtības salauž. Citos tās tikai veicina cīņas sparū. Pie tādiem cīnītājiem piederēja arī Briedis. Viņam dzīvot nozīmēja cīnīties. Atdot visu sevi lielai, pašizliedzīgai cīņai. Par dzimteni. Tās skaistu nākotni.

*) V. V. vēlāk apprecējās ar kādu kara ārstu, kurš pēc viņas atzina zināmā kārtā atgādinājis tās cildenās sajūsmas objektu B.

Pirms tam, 1918. g. pavasarī viņa bija ieradies Maskavā pie pulkv. Brieža. Viņš tai ieteica iestāties kādā izlūku nodaļā, kas darbotos pret vāciešiem. Viņa to atteicās darīt un aprīli aizbrauca uz Voronežu. Varbūt viņu bija sarūgtinājušas arī dziļās simpatijas, kuŗas Briedim sāka izrādīt studente Nadežda Lionozova (Br. dēla krustmātes Katrīnas L. māsa). Ārste V., cik zināms, arī tagad atrodies Krievijā.

Viņš vispirms devās uz Vitebsku. Te kāda pareizticīgo mācītāja dzīvoklī sapulcējās apm. 50 latvju virsnieku. Briedis ieteica virsniekiem doties uz Pēterpili, iestāties kādā gardes pulkā (tos krievu virsnieki bija atstājuši) un pēc tam izvest šo pulku uz ielas un aizstāvēt satversmes sapulci. Tai vajadzēja Pēterpili sanākt 1918. g. 6. janvārī.

Šis lielais plāns solīja mazus panākumus. Tā arī izrādījās. Latviešu virsniekus, kas bija pretlielinieciski noskaņoti, gardes pulkos nemaz neielaida. Daži no šiem pulkiem 6. janvārī gan iznāca uz ielas, bet — demonstrēt... lieliniekiem par labu.

Briedis ieradās Pēterpili un palīdzēja noorganizēt pāris savvērestības pret lieliniekiem. Bet savvērnieku starpā nekad netrūka glēvuļu un nodevēju. Tā savvērestības sašķīda, Briedim palika par karstu un viņš devās uz Maskavu.

Te viņam izdevās savākt ap 40 sava pulka virsnieku. Līdz februāra sākumam viņš jau bija saistījies ar vairākām krievu virsnieku organizācijām, kuŗu mērķis bija padzīt lieliniekus no Maskavas.

Bez tam Briedis spēlēja rosīgu lomu „dizmtenes un brīvības glābšanas komitejā“, kas bija nodibinājusi sakarus ar pretlielinieciskām armijām Krievijas dienvidos. Kādu laiku Brieža uzaicināts, šai organizācijā ņēma dalību arī pulkv. Gopers.

Briedis pārzināja tieši **izlūkošanas** nozari. Viņš bija spējis ielikt vai visos lielinieku štābos savus uzticības vīrus, tādēļ tam bija zināms dažs labs lielinieku nodoms.

Bez tam viņš pats dažas dienas bija apmeties kādā vācu militāras delegācijas ieņemtā viesnīcā — lai izspiegotu tās gaitas un varbūtējos nodomus.

Līdzekļu trūkuma dēļ vācu novērošana bija jāizbeidz. Tomēr šinī jaunajā darbā Briedis izrādīja tādu pat apķēribu, aukstlietas, čekistiem nebija grūti atrast paslēpto aploksni.

Bet tāda rīcība viņam izrādījās liktenīga. Viņš nebija ņēmis vērā, ka bija mainījušies cīņas līdzekļi un pretinieku morāle. Viņš svieda liktenim sejā izaicinājumu pēc izaicinājuma, it kā bravūrēdams ar drosmi un spēlēdamies ar briesmām.

Viņa līdzšinējie panākumi to bija it kā par daudz izlutinājuši. Viņš ar parasto vīpsnu — „nieki“ — (pusķeki), devās riskantākos uzņēmumos. Varbūt tā bija lielākā, izcila **v a r o n ī b a!**

Bet daži viņa draugi saka: tai vajadzēja nākt līdz arī lielākai **a p d o m ī b a i**. Tad tik traģiski nebūtu beigušās varoņa gaitas. Tomēr par to var būt arī citās domās. Briedis jau nepildīja tikai savu, bet lielāku, liktenīgu misiju. Tam bija jā-

klūst nevien varonīgam cīnītājam, bet arī traģiskam ciētējam. Viņš ir apzinīgi, ir pa daļai arī neapzinīgi piepildīja šo lielo vēlējumu.

Brieža pārdošo un rosīgo darbību Maskavā varētu atspoguļot tikai īpašs, plašs apskats. Mēs piegriezīsimies vienīgi dažiem spilgtākiem notikumiem. 1918. g. 20. jūnijā viņš gribēja izdarīt Maskavā apvērsumu, kurā ņemtu daļību augšā minēto organizāciju locekli, kā arī pirmā strēlnieku pulka bij. dzelzsrotas instruktori un kareivji.

Dzelzsrotnieki kuŗu starpā bija vairāki nesenie artileristi, iestājās artilerijas pulkā, kas atradās Zvirbuļu kalnos, bet no virsniekiem saformēja triecienu grupas, kuŗām vajadzēja doties uz Kremli un arsenālu. Bet no sacelšanās nekas neiznāca. Viens no organizācijas dalībniekiem, kņ. Meščerskis, apdzērās un krita čekas rokās. Pēc tam čekistiem nebija grūti apciecināt dažus no savvērnieku vadoņiem un aktīvākiem darbiniekiem...

Domājams, ka līdz tam čekas rīcībā par Briedi vēl nebija noteiktāku datu. Maskēdams savu darbību Maskavā, viņš pat uz kādu laiku iestājās pīisētas pāitikas komitejā. Bet pēc kāda laika stāvoklis grozījās.

Kā „Dzimtenes un brīvības glābšanas savienības“ pārstāvis Briedis gribēja nodibināt tiešus sakarus ar ģen. Korņilovu, kas komandēja pretlielinieku spēkus Dienvidkrievijā. Viņš tam norakstīja vēstuli un pielika tai klāt ziņojumu par lielinieku bruņotiem spēkiem Maskavā. Šo vēstuli apņēmas aizvest št.-kapt. Rubis. Viņš šo sūtījumu paslēpa čemodanā, aiz virsējā vāka. Bet viens no organizācijas dalībniekiem — Birziņš (aiz romantiskas greisirdības) nodevis Rubi lieliniekiem. Izkratot viņa lietas, čekistiem nebija grūti atrast paslēpto aploksni.

Rubja liktenis bija izlemts tūlīt pēc viņa apcietināšanas. Viņš, paklausot Brieža norādījumam, bija iestājies kara saimniecības pārvaldē, kur to iecēla par vecāko grāmatvedi. Lai dabūtu atvaļinājumu, Rubis simulēja saslimšanu ar kritamo kaiti. Bet ārstēšanās vietā „slimnieks“ bija sagatavojies doties uz dienvidiem pie Korņilova. Lielinieki apcietināto uzskatīja par spiegu, kas bija ielavījies sarkanarmijas dienestā. Bez tam nopratināšanas laikā R. dažus vecus grēkus atgādināja arī čekas komisārs Pēterss.

Rubis daudzās nopratināšanās neko neizpauða par to, kuŗš bija ar norunātu vārdu parakstījis šo sūtījumu. Tomēr čekas vadītājiem radās noteiktas aizdomas, ka tas bijis Briedis. Vi-

ņam pat ieteica uz laiku pazust no Maskavas. Bet Briedis tikai pamāja ar roku:

„Nieki! (Puskeki!)“

Viņš bija izbraucis arī uz Ribinsku un Jaroslavu noorganizēt sacelšanos pret pademju varu. Pēc tam viņš atkal atgriezās Maskavā un darbojās enerģiski tālāk.

Šai drūmajā laikmetā Briedis piedzīvoja arī dažas priecīgas stundas. Īpaši, kad viņš varēja vājināt lielinieku spēkus, vai arī kad tam padevās labs, pret vāciem vērstis ķēriens. Viņš ar saviem aģentiem izplatīja strēlnieku starpā baumas, ka lie-

Kapt, Rubis, kuŗu lielinieki nošāva apm. vienā laikā ar Briedi.

linieku krišanas stunda vairs nav tālu. Drīz pēc tam padzīs arī vācus no Vidzemes un Kurzemes. Tad sarkanajiem strēlniekiem būs grūti atgriezties dzimtenē. Labāk to izdarīt agrāk nekā par vēlu. Lai mēģina pie pirmās izdevības nokļūt uz Latviju vai arī pēc sagaidāmās demobilizācijas lai cenšas izbraukt uz Sibīriju, kur saformēs kādu nacionālu strēlnieku daļu.

It kā par spīti visiem šķēršļiem, šo nacionālo aģentu pamudinājumiem bija lieli panākumi. Strēlnieki bija ieradušies Maskavā ne tāpēc, ka tie bija lielinieki, bet tāpēc, ka tie bija palikuši bez dzimtenes. Latvijā saimniekoja prūšu majori. Kā viņi vērstu pret tiem durklus! Bet to pašlaik negribēja pielaist lielinieku varas vīri.

Bet par šo aizliegumu bija stiprākas latviskas sirds balsis, kas aicināja cīnīties par dzimteni, kaut arī priekš tā būtu jāsapulcējas kaut Sibīrijā. Pēc tam varēja cerēt nokļūt Latvijā ar Antantes (sabiedroto) palīdzību.

Bez tam vispār prāva strēlnieku daļa sāka atgīsties no sarkaniem maldiem. Kas nav kļūdiņies, nav nekad atradis savu patiesību. Tā arī lielai strēlnieku daļai vajadzēja nostātgāt garus maldū celus, līdz tie atzina, ka par dēliem tie var būt tikai savai dzimtenei, bet lielinieku zemei — vienīgi par algotņiem. Bet katra patiesības noskaidrošana prasa savu laiku. Strēlnieku atveseļošanās gāja gausāki nekā bija noritējusi viņu saslimšana ar sarkano drudzi. Pa to starpu Brieža dzīves drāma jau bija beigusies.

Šī sērā vēsts pa daļai paātrināja atveseļošanās gaitu, sevišķi vienā strēlnieku daļā. Tomēr vairākums sarkano strēlnieku toreiz vēl atradās dažādās pilsoņu kara frontēs. Tie par izrēķināšanos ar Briedi uzzināja samērā vēlu un nepilnīgi. Sevišķi svarīgas frontes nodibinājās pret Koriulovu (vēlāk Denikinū un Vrangeli) dienvidos un Kolčaku austrumos. Strēlnieki, piedalīdamies cīņās pret tiem, palīdzēja satriekt vecās Krievijas atjaunotāju cerības.

Arī Latvijas frontē sarkanie strēlnieki necīnījās tā, kā būtu varējuši, un pie pirmās izdevības viņu vienības pārnāca Latvijas pusē. Viņi varbūt to būtu darījuši jau agrāk, ja vācu karapulki nebūtu tik asinaini izrēķinājušies ar latviešu pārbēdzējiem un pārnācējiem.

Bez tam jāņem vērā, ka nac. armijā 50% no virsnieku un instruktoru sastāva bija vecie strēlnieki, kuŗu lielākais vairums nekad nebija atradies sarkano strēlnieku starpā. Šie strēlnieki savu kaujas praksi un cīņas sparū pilnos apmēros ielika brīvības cīņu vadōņu rokās. Strēlnieki priecājās, ka blakus Misas, Ložmetēju kalna un Nāves salas mirdzumam izauga arī Ventas, Daugavas un Latgales cīņu spožums. Šie bijušie strēlnieki nekad nebija minuši sarkanās takas, bet viņi nenosodīja pārāk bargi tos, kas bija savā laikā aizrāvušies ar lielnieciskiem solījumiem, ja vien tie šo aizraušanos bija dziļi un patiesi nožēlojuši. Citādi tas ir ar tiem strēlniekiem (to mazāko daļu), kas lieliniekiem bija kalpojuši ar sirdi un dvēseli. Ar tiem, kas latvju tīrās cerības satrieca ar netīriem ieročiem.

Netīri ieroči vērsās arī pret Briedi. Tie saucās — nodevība un provokācija. Kad lielinieki apcietināja vienu no Brieža tuvākiem līdzdarbiniekiem — kapt. Pinku, tas Dzeržinskim izstāstīja daudz vairāk, nekā bija vajadzīgs. Par to čekisti vi-

nam dāvāja dzīvību un brīvību, bet par kādu maksu tā bija pirкта?

Neglītu lomu nospēlēja arī kāda strēlnieku grupa, kura sevi nosauca par „zemgaliešiem“. Tie ieradās pie Brieža un jautāja, vai viņš neuzņemtos kāda strēlnieku pulka vadību.

Briedis tuvāki nepainterēsējās, kas sūtījis šos jautātājus. Viņš vēl arvien stipri ticēja latviešiem un strēlniekiem. Bez tam grūti ticams, ka šie vīri vispār bija strēlnieki-zemgalieši. Viņš tiem atbildēja:

Ja strēlnieki aicina, to darišu labprāt. Tikai ja jūs izpildīsiet manus noteikumus un prasības.“

— „Kādas tās ir?“

„Manā pulkā jāizskauž tā saucamā revolūcionārā disciplīna. Pulkam jāklausa tikai man un bez jebkādam ierunām. Tam jācinās tā, kā es to norādīšu. Vienalga, kādā frontē un pret jebkuŗu pretinieku. Vai sapratāt?“

„Sapratām gan,“ atteica apmeklētāji un saskatījās savā starpā: „Bet mums šīs prasības jāpārrunā ar pulka pārstāvjiem. Vai jūs, pulkvedi, varētu tās iedot rakstiskā veidā?“

„Atnāciet pēc tām rītu!“ īsi pateica Briedis.

Nākošās dienas rītā pulkvedis Briedis ieradās pie ģenerāļa Auzāna. Pastāstījis viņam par vakarējo sarunu, nolasīja savu prasību un noteikumu sarakstu. Ģenerālis Auzāns skeptiski aprādīja:

„Nedomāju, ka viņi šīs prasības pieņems. Šis pulks atrodas komūnistu dienestā. Bet jūsu noteikumi paredz, ka to var vest cīņā arī pret padomju varu...“

„Kamdēļ gan nē,“ zīmīgi noteica pulkvedis.

„Nodoms labs. Bet labāk gan nevajadzētu šādas domas izklāstīt uz papīra.“

... Briedis tomēr šo papīru bija atdevis „strēlnieku delegātiem“. Nākošā naktī viņu apcietināja. Nu bija pārāk skaidri — melns uz balta — parādīti viņa īstie nodomi. Kas bija izdomājis šo provokāciju: čekisti? Daži sarkanie strēlnieki? Kas to lai zina? Drīzāk gan pirmie. Tomēr vispār vēl arvien viņa apcietināšanas pamati nav pilnīgi noskaidroti.

Zīmīgi, ka tikko attēlotā provokācija noklusēta čekas līdz šim publicētos materiālos. Tajos galvenā kārtā izcelta Brieža līdzdarbība „Tēvijas un brīvības glābšanas savienībā“, atzīmēta pie bijušā ministra Ņikitina sievas atrastā vēstulē, kurā viņš noraksturots kā šīs organizācijas „izveicīgs spiegotājs“. Pratināšanas protokolos*) minēti arī Pinkas, Rubja, Birzes

*) Šai ziņā sevišķi interesants II protokols. Šeit sniedzam tā raksturīgākos izvilumus:

(Erdmaņa) vārdi. Pinkas loma jau zināma. Droši lielinieki bija atšifrējuši, kas bijis Rubim līdzdotās vēstules autors. Kāda Birzes-Erdmaņa loma? Vai viņu var nosaukt par provokatoru, kas izdevis Briedi čekistiem?

Nez' vai to var darīt tik noteikti, kā tas līdz šim darīts. Birze galvenā kārtā nodarbojās pretvācu organizācijā, bet pārliecināts lielinieku aģents, viņš, domājams, nav bijis. Ne par velti, kad lielinieki noskaidroja Birzes-Erdmaņa īsto raksturu, to noturēja ap 4 mēnešus cietumā, pēc kam viņš aizbēga uz ārzemēm. Birze nevienu vien reizi bija piedalījies ģenerāļu Auzāna, Boldireva, pulkv. Brieža u. c. kopējās apspriedēs. (Gen. Boldirevs pēc kāda laika devās uz austrumiem, kur vēlāk uzņēmās pretlielinieku armijas vadību.) Bet neviens no šo sanāksmju dalībniekiem nebija izdots čekai. Ja B.-E. būtu pārliecināts lielinieks, nodevība taču būtu ārkārtīgi sekmējusi viņa karjēru. Tamdēļ viņa patiesā loma ir vēl noskaidrojama.

Kā lielinieki apcietināja Briedi? Pirms apcietināšanas, 5. augustā, viņi kādu laiku novēroja namu Jermolajeva šķērsielā Nr. 4, kur Briedis bija apmeties Lionozovas dzīvoklī**). Tad čekisti nostājās tieši pie durvīm. Kad Briedis izlaida pa

„Es bijis pulkvedis, Fricis Andreja d. Briedis, 30 g. vecs, dzimis Vietskaskas gub. Polockas apriņķī, Lovšas pagastā, precējies, man ir viens bērns.

No kara dienesta izstājos novembra otrā pusē, pareizi sakot, mani atlaida 1. pulka komiteja tāpēc, ka pa manu atvaļinājuma laiku bija iecelts cits pulka komandieris. Tas bija pirms oktobra revolūcijas. Apmēram novembra vidū es aizbraucu uz Maskavu ārstēt savu slimo roku. 20. janvārī galvenā hospitāla komisija mani atlaida no kara dienesta, ieskaitot II. šķiras zemessargos. Pensiju nesaņēmu. 26. jeb 28. febr. sāku strādāt Pārtikas komitejā. Tur iekļuvi ar rekvizīcijas nodaļas vadītāja Selovra palīdzību. Algu pārtikas komitejā saņēmu 500 rub. Ar šo naudu uzturēju sievu, kuŗa dzīvo Vigolmē. Maijā viņai nosūtīju 800 rub. Pēc tam, apm. mēnesi atpakaļ, sievietai nosūtīju 500 rub. Maija beigās izstājos no Pārtikas komitejas. Tāpēc, ka darbu atradu pāri maniem spēkiem, bez tam bija sagaidāms darbs izlūkos. Tālāk Br. sīkāk aprāda, kā bija noorganizēta izlūkošana pret vāciešiem Maskavā, Ukrainā un Latvijā.

Apmēram jūnija sākumā es aizbraucu uz Kazaņu, organizēt izlūkos no vācu un austriešu kara ģustekņiem. Kazaņā atrados ap 8. jūniju un apmetos viesnīcā „Birža“. Tur nodzīvoju 5 dienas, pēc kam aizbraucu uz Permu, no kurienes atgriezos atpakaļ uz Maskavu.

Ar Birzi nodibināju sakarus apm. maija mēnesī. Es viņam stāstīju, ka nodarbojos ar izlūkošanu pret vāciešiem.

B r i e d i s.

**) Šinī laikmetā pret Briedi dziļu draudzību izjuta Lionozovas kundzes māsa Nadežda. Ar šo apstākli daži mēģinā izskaidrot Brieža uzkavēšanos Maskavā, par spīti vairākiem brīdinājumiem. Tomēr B. Maskavā galvenā kārtā lika palikt viņa patriotiskais pienākums. Ists vīrs neatstāj savu posteni tad, kad briesmas vislielākās.

durvīm kādu paziņu, viņam blakus izauga divi pinkaini vīri ādas svārkos. „Jūs esat apcietināts!“ — tie drūmi noteica.

Briedis gan atrāvās pāris soļus atpakaļ, vēl laikam cerēdams izmantot otru izēju. Bet bija jau par vēlu. Dažas minūtes vēlāk auto drāzās uz Lubjanku, kur atradās čekas galvenais mitekļis. Te Briedi nopratināja. Pēc tam čekas priekšsēdētāja biedrs J. Pēterss protokola malā atzīmēja: „Pagaidām pārvest uz Butirkiem.“ Pie tam viņš salti pasminēja. Tālākais viņam jau bija skaidrs. Pulkvedis bija uzsācis savu Golgatas ceļu.

14. Pulkveža Brieža pēdējās dienas un nāve.

Sarkanais terrrors trako! Katrā cietuma logā, katrā cietumnieka skatā var lasīt mēmu izmisumu. Terrors trako!

Ikvienam dzīvību var izdzēst viens spalvas vilciens. Tūkstoši saļimuši no čekistu lodēm. Simti gaida savu kārtu. Uz cietumiem vēl steidz jauni smagie auto. Tie piepildīti ar cieši kopā saspiestiem stāviem. Apcietināto sejas sastingušas, acīs paslēpies izmisums. Butirku cietums jau pārpildīts ar „lodes kandidātiem“, Kamerās, kur vietas divdesmit pieciem, ieslodzīti piecdesmit. Cietumnieku skaits jau tuvojas četriem tūkstošiem.

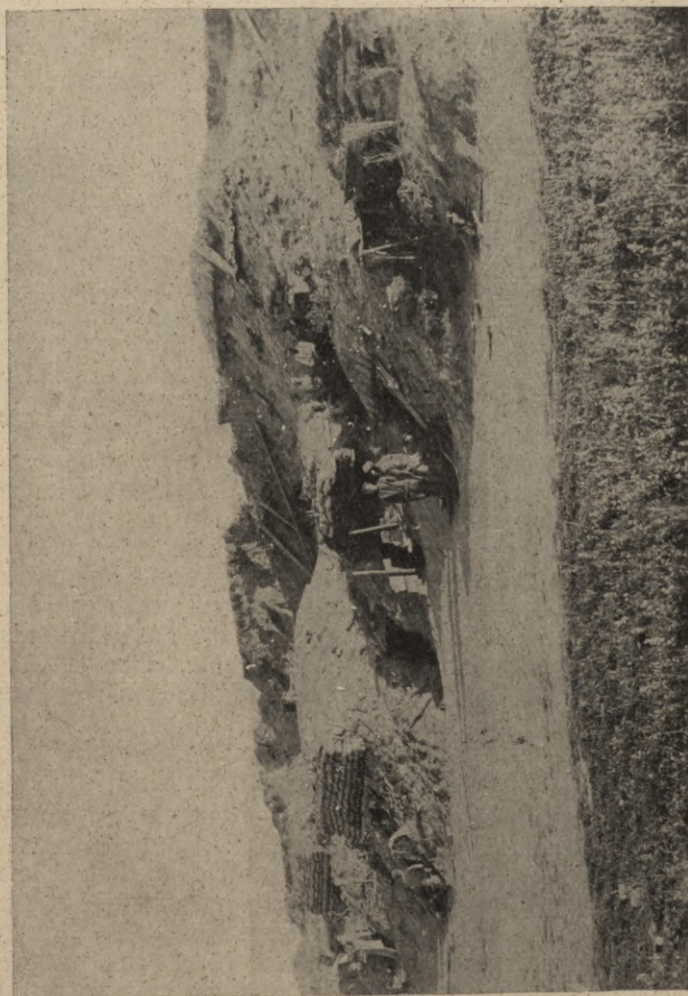
Briedis ievietots II korpusa 39. kamerā. Tā „biedru“ izvēle nav pārāk spīdoša. Laupītāji, slepkavas, zagļi, spekulanti. Pa reizei kamerā iedzina arī kādu virsnieku, vai garīdznieku. Visus vienoja kopējs liktenis: te visi bija nāves kandidāti. Pie tam zagļu un slepkavu stāvoklis bija labāks: tos varēja apžēlot. Virsniekus un sazvērniekus — gandrīz nekad neapžēloja.

Ieslodzīto azaidis bija ļoti trūcīgs: nedaudz sēnalainas maizes, brokastīs — vārīts ūdens, pusdienā — puslitrš zupas, kurā peldēja daži putraini vai dīvainas lapas. Vakariņās karote biežputras vai kumoss aizpuvušas zivs.

Bet tas nebija šausmīgākais. Vēl drausmīgāka par badu bija cietumnieku morālā spīdzināšana. Pratināšanas mokas, nāves gaidu šausmas. Vēl šausmīgāka par nāvi ir tās nemītīgā gaidīšana. Viss gaiss bija it kā piesātināts ar asiņu tvanu, mocēkļu vaidiem un lāstiem.

Asinis te riņķoja neprātīgā ātrumā, te sastinga kā tuvās nāves dvesmas skārtas. Tas sevišķi notika starp plkst. 16—17, kad kameras apstaigāja „nāves komisārs“. Tas izsauca nolemto vārdus. Tos tanī pat vakarā aizveda uz čeku (Lubjanku Nr. 11), kur tie savu kārtu sagaidīja tanī pat naktī, vai pēc

1—2 dienām. Čekas pagrabos nošauto līkus pēc tam aizveda aprakšanai uz Hodinku. Kad atvērās durvis, sākās nervozēšana, vaimanas, Dieva lūgšanas. Tikai rets, izdzirdis savu vārdu, saknieba vēl ciešāk lūpas...

Strēlnieku izbūvētie nocietinājumi Nāves salā. Šeit droši cīnījās 2. un 3. pulki (rīdzinieki un kurzemieki).

Tādos apstākļos pulkvedis Briedis pavadīja sava mūža pēdējās dienas. Viņš zināja, ka tā draugi un domu biedri gādā par viņa atsvabināšanu. Bet viņš zināja arī, ka sarkanā terora dienās tas gandrīz nav iespējams.

Jo rosīga bija Latvijas kareivju nacionālās savienības Maskavas nodaļa. Tās pārstāvji nolēma iesniegt Viskrievijas ārkārtējai pretrevolūcijas apkaņošanas komitejai (čekai) rakstu, kurā protestēja pret Brieža apcietināšanu un viņa varbūtēju nošaušanu bez lietas izmeklēšanas un tiesas: Briedis vienmēr ir pasvītrotis, ka viņš stav par brīvu neatkarīgu Latviju un personīgi neatzīst par iespējamu iejaukties svešu tautu politiskos strīdos. Ierosinājumā bija spilgti izcelti Brieža kaujas nopelni:

Briedim pie Latvijas zemes aizstāvēšanas ir ārkārtīgi nopelni. Plecu pie pleca ar saviem strēlniekiem viņš cīnījies Rīgas frontē septiņās lielās kaujās un vairākas reizes ievainots. Viņa pēdējais nopelns bija 1. strēlnieku pulka ļoti izveicīga izvešana pēc Rīgas krišanas.

Šo rakstu personīgi Pētersam aizvedis Bankavs. Pēterss, ieskatījies ar saltu smīnu rakstā un pateicis: „Atbildi saņemsit vēlāk.“ Bankavu aizturēt viņš nebija uzskatījis par izdevīgu. B. devās tālāk pie Latvijas nacionālo lietu komisāra Kārklīņa. Tas tā neprata apvaldīties kā Pēterss. Tas uzkliedza:

„Kas tas par rakstu? Par tā iesniegšanu vien jūs vajadzētu pielikt pie sienas!“ Tā bija nepārprotama atbilde. Pēc dažām dienām nāca arī Pētersa atbilde. Tā bija iespiesta „Krievijas Cīņas“ 30. augusta numurā: Briedis jau nošauts. Ne par pagātni, bet tagadnes nodarījumiem. Materiālā ziņā B. bijis nodrošināts, bet viņš tomēr traucies kontrrevolūcionāru rindās. Bezbēdīga dzīve, karjēras ilgas nav ļāvušas nodoties ražīgam darbam. Savu piederību pie „Tēvijas un brīvības glābšanas apvienības“ Briedis pie nopratināšanas arī nav noliedzis...

Šis raksts rāda, ka Brieža draugi un glābēji bija griezušies pie to sirdsapziņas, kuriem nebija sirds. Viņi prasīja godīgumu no tiem, kuri sen bija pazaudējuši godu. Tādi kā Briedis toreiz bija palikuši reti, bet viņu soģu — bija miljoni.

Tie bija laiki, kad lielu personību vietā valdīja avantūristi, nodevēji un izlaistais glēvulīgais pūlis. Visu drošo, varonīgo tad centās iemest netīrumu kaudzē, skaļi uzgavilējot lielajam pūlim. Tas vismazāk piedeva to, ka citi iedrošinājās būt la b i un v a r o n ī g i, šai nelabajā nevaroniskajā laikā. Saniknoto un apvazāto ļaužu dusmas niknā atriebē vērsās arī pret Briedi. Tas ir galvenais iemesls viņa vajāšanai, apcietināšanai un nogalināšanai.

Pārējos — formālos iemeslus nāves spriedumam bija atrast pavisam viegli.

Bet vēl sāpīgāk par čekistu vajāšanu Briedis pārdzīvoja

Šeit plosījušās daudzas uguns vētras.

sava mūža darba sabrukšanas traģismu. Viņš bija nācis pie atziņas:

Vadoņi ir tikai tik ilgi vadoņi, kamēr tie droši pārvalda masas. Bet ja masu kareiviskais gars sadrupis, nacionālie ideāli uz laiku aptumšojušies, disciplīna izjukusi, masas novēršas no vadoņiem. Tie paliek vieni, ja viņi neseko masām to pagrimšanas ceļos.

Bet cik skumji, nežēlīgi skumji ir sajust šo pēkšņo vientuļības traģismu! To ar katru dienu vairāk izjuta Briedis. Tikai viņš to neizrādīja. Kādēļ citiem bija jāzin viņa ciešanas. Citiem jau arī nebija labāki...

Viņš pacentīsies ar paceltu galvu nodzīvot dienas, kas viņam vēl bija atlikušas. Tā Butirku cietumā bija izdevies iekļūt latviešu patrietei Zvejnieka jaunkundzei un panākt satikšanos ar Briedi. Viņa teica: „Neviens mūsu starpā nav vācu draugs. Tomēr, varbūt, vienīgais līdzeklis tagad būtu iemantot apliecību, ko izdod vācu „Baltische Komitee“. Ar šīm apliecībām jau daži izbraukuši uz vācu okupēto Latviju.“

Briedis lepnī pacēlis galvu atteica: „Jūs man ieteicat pieņemt no vāciem kādas apliecības? Jūs to esat domājuši labi. Tādēļ piedodu jūsu sievišķīgo vājību...“

Tad Briedis aizsmēķēja papirosu no viņas tikko atnestās

kastītes. Viņš nebija smēķētājs, bet tas jau nenāca par ļaunu nervu nomierināšanai.

Briedis prata cietumā droši, vīrišķīgi apvaldīties. Bet dzelzs nervu jau nav nevienam cilvēkam.

Šinīs dienās jo rosīgi par Brieža atbrīvošanu no čekas varas — ar ieročiem rokās — domāja īpaša patriotu grupa. Tanī visaktīvākie bija virsl. A. Kociņš, stud. L. Ābeltiņš, kapt. Šepko, Štifts, strēln. Jēkabsons, Bļodnieks, Bankavs un vispārdrošākā Nadežda Lionozova.

Šī grupa izmēģināja dažādus veidus, kā atbrīvot Br., līdz par labāko atzina plānu, ko cietumā bija izstrādājis pats B. Viņa kamerā bija ieslodzīts kāds armenis (tas uzdevās par kādu Fjodoru). Šis armenis stāstīja, ka viņš apcietināts par piedalīšanos dažādās spekulācijās. Viņš Briedim pastāstīja arī, ka tam esot labi sakari ar dažiem čekas darbiniekiem un ka pēc izklūšanas brīvībā viņš palīdzētu arī Briedim atbrīvoties. Briedis saviem sakarniekiem lika iedot zināmu summu armenim, lai tas ar šādu kukuli varētu izpirkties no cietuma. Pēc tam šo armeni tiešām izlaida no cietuma, un viņš atnesa Brieža vēstuli tā glābēju grupai. Tanī Briedis rakstīja: Šis armenis stāsies sakaros ar lielnieku izmeklēšanas tiesnesi. Tas mani divu čekistu pavadībā pēc 2 dienām tiks pārvest uz citu cietumu. Tad esiet pie Butirku vārtiem. Mani pavadoņi ļausies viegli pagrūsties sānis.

Pēc tam varēšu ielēkt jūsu mašīnā un doties uz drošu vietu... Glābēju pārstāvji iedeva armenim naudu, ko iemaksāt attiecīgām personām, un tas steidzīgi aizgāja. (Šo naudu — 60.000 domes rubļu no Ukrainas bija atsūtījis kapt. Reinbergs. Pusi no šīs summas, kuŗu neiznāca izlietot, vēlāk aizsūtīja R. atpakaļ.) Pēc tam glābēji enerģiski ķērās pie Brieža izstrādātā plāna realizēšanas. Viņiem piebiedrojās arī kāds Kristiānis, kas bija spējījis uz dažām stundām sadabūt sarkanās divīzijas komandiera automobili. Ar to grupa aktīvāko darbinieku devās uz Butirkiem. Lielā steigā bija spējējuši atnākt N. Lionozova, Kociņš un Ābeltiņš. Viņi satrauktos prātos pārlasīja tikko saņemto Brieža vēstuli.

Bet viņus sagaidīja vilšanās... Drīz tiem kļuva skaidrs, ka šis armenis bijis čekists-provokators. Viņš Brieža plānu bija nodevis čekai, un Briedis iepriekšējā dienā jau bija aizvests projām no Butirkiem.

Bet arī tā šis plāns bija pārāk pārdrošs, lai ar to tiktu galā daži pārdrošnieki. Daži cilvēki bija mēģinājuši nostāties pret čekas bruņoto aparātu.

Bez tam viņi ne visai labi pārzināja pašreizējos apstākļus. Viņiem laikam nebija zināms, ka Butirku un Tagankas cietumi bija izsludināti aplenkšanas stāvoklī. Tas nozīmēja, ka to apsardzību (ir iekšējo, ir ārējo) ārkārtīgi pastiprināja. Bez tam cietumu vārtus slēdza p. 19 un līdz rītam cietumā nevienu neieļāda un nevienu no tā neizļāda. Tāpēc arī nāvei nolemtos uz čeku aizveda jau pirms p. 19. Skaidrs, ka tādēļ jebkāda dežūrēšana cietuma tuvumā vēlā vakarā un naktī bija velta. Upuŗi jau atradās čekistu rokās.

Tāpat ar kritiku jāapvērtē čekistu un izmeklēšanas tiesnešu uzpirkšanas mēģinājumi. Par apcietināto pavadoņiem pieņēma pašus uzticamākos čekistus. Ja arī kādu no tiem varēja uzpirkt, tad ne par nieka summu. Tādas lietas vajadzēja samaksāt ar labu briljantu un zeltlietu kaudzīti. Daži izmeklēšanas tiesneši par spekulanta palaišanu brīvībā prasījuši vismaz „limonu“ (tā toreiz sauca miljonu padomju rubļu). „Kontrevolucionāru“ palaist brīvībā bija daudz bīstamāki. Par to takse (ja kāds lielnieku izm. tiesnesis vispār būtu riskējis), būtu daudz augstāka. Katrā ziņā tāda uzpirkšana nebija izdarāma ar minētiem 60.000 domes rubļiem. Latvju patrioti bija darijuši, ko vien varējuši. Bet neviens no viņiem toreiz neatradās pie lieliem, nepieciešamiem naudās avotiem.

Briedis bija lūdzis arī, lai mēģina viņam iedot revolveri. Tad glābšanās brīdī arī viņš varētu uzsākt uguņošanu. Bet arī šo lūgumu nebija iespējams izpildīt. Cietumsargi pat izdūra silķēm acis, lai pārbaudītu vai zem tām nav apslēpta kāda zimate. Kā tādos apstākļos cietumā varēja iesūtīt ieroci. Pat ja to būtu izdevies iesūtīt, cietumsargi to būtu viegli atraduši kratīšanas laikā, kuŗas cietumā izdarīja diezgan bieži.

Butirku cietums bija, tiešām, pārvērst aplenkta, neieņemamā cietoksnī. Bruņotu ļaužu sauģina nekādā ziņā nevarēja iespaidot cietumnieku likteņus. Briedi būtu varējis izlaist brīvībā tikai viens no varenākiem lielnieku „dūģiem“. Ļeņins vai Dzerģinskis. Protams, ka viņi to nebūtu darijuši un arī neviens pie viņiem nebūtu grieģies. Tik ļauns bija visu ieslodģito stāvoklis, kas sarkanā terrora laikos bija atvesti Maskavas cietumos. Viņus varēja paglābt tikai pārdabiski spēki, vai ārkārtģiga laime.

Pāri Brieģa pierēi turpretim jau bija sabieģējuģas t r a ģ i s - k ā s n o l e m t ģ b a s ē n a s .

*

Cietuma 39. kamera. Agrs rģts. Ieslodģģtie lģdz ar nabadzģģo ēģdienu, bagātģgi saņem „ģarģģo barģģbu“, — daģģus svai-

gus „Izvestija“ numurus. Tais parasti ievietoti nošauto saraksti. Ieslodzītie vispirms pārlasa šos sarakstus. Doma par ēšanu ienāk prātā tikai vēlāk, kad noskaidrojies, ka neviens no tuviniekiem nav cietis čekas kārtējās asinainajās dzīrēs.

Šorīt laikrakstu visiem lasa priekšā pulkvedis B r i e d i s. Viņš piepeši aplust, pusemirkli atvelk elpu, un tad turpina lasīt iespējami mierīgā, — pasvītroti mierīgā balsī:

... nošauts 1. Daugavgrīvas strēlnieku pulka bij. komandieris... bijušais pulkv.-leitn. Frīdrichs B r i e d i s... kopā ar 2. Rīgas str. pulka bij. adjutantu, agrāko štāba kapteini Rubi... par līdzdalību pretrevolucionārā organizācijā „Dzimtenes un brīvības glābšanas savienībā“.

Visu acis pavēršas pret to, kas tikko bija izlasījis savu nāves spriedumu. Tā — viņu priekšā jau stāvēja dzīvs mironis. Smago klusēšanu pirmais pārtrauca B r i e d i s:

„Lūk, — pienākušas beigas.“

„Nē, — tas nevar būt,“ viņu mēģināja apmierināt viens no kameras biedriem: „Tas jau bija nošauto saraksts. Ja esat dzīvs, paliksit dzīvs. Droši, jūs esat apžēloti.“

Bet Briedis negribēja ļauties šiem pašapmānīšanas vārdiem. Viņš atteica: „Šis saraksts neliecina par manu izglābšanos no nāves, bet tikai par kancelejas kļūdu. Iedomājaties, kas tagad darba čekistiem un bendēm! Pašlaik mēs pārdzīvojam sarkanā terora posmu... Vai jābrīnās, ka mani piemirsuši izsaukt ar kārtējo „partiju“? Gan pienāks arī mana kārtā...“

B r i e d i s nebija maldījies. Čeka šo sarakstu laikam nebija publicējusi, lai pārbaudītu, ko par šo ziņu teiks strēlnieki, lai pārkontrolētu viņu noskaņu. Domājams, tā bija tikai publicētāju tehniska kļūda. No kā čekisti būtu baidījušies? Pirmais strēlnieku pulks, kuŗu reiz bija komandējis Briedis, vairs neatradās Maskavā. Bez tam Briedis blakus citiem misekļiem bija izdarījis arī to kļūdu, ka viņš bija pārgājis sarkano privāto iestāžu darbā (vismaz ārēji, maskošanās nolūkos), nevis palicis tiešos sakaros ar kaŗavīru saimi (izņemot pretlielinieciskos kaŗotājus). Ciešāki sakari ar bij. strēlniekiem būtu labi noderējuši kā pagaidu drošības līdzeklis. Bet vai Briedis mēdza daudz domāt par drošību?

Bez tam viņš bija izvēlējis citus sabiedrotos sava mērķa — Latvijas atbrīvošanas, sekmēšanai. No lieliniekiem toreiz nevarēja nekā tādu gaidīt, kas līdzētu parādīties pāri Latvijai l a t v i s k a i saulei. Mazu cerības staru solīja vienīgi krievu „brīvības glābēji“. Varbūt tie spēš satriekt Kremļa mūrus...

Varbūt pēc tam varēs uzsākt pret vāciem cīņu, atbrīvojot Latviju... Varbūt... Viņš bija labi ieskatījies „brīvības glābēju“ organizācijā, pazina viņu lielos plānus un mazos panākumus. Bet ko varēja darīt, ja pēc viņa domām pagaidām labāk sabiedrotā nebija?... Viņš šeit Maskavā bija centies darīt to pašu, ko priekš pāris gadiem bija darījis strēlnieku pulkos. Par Brieža lūpām pārslidēja dzēlīgs smaids:

Tagad vāci savu sīvo, fanātisko pretinieku varēs iznīcināt ar lielinieku rokām!

*

Briedis salocīja avīzi, nolika to uz nārām un atgāja iesāpus. Nekas ārēji neliecināja, ka viņa pierē jau uzkritusi nāves ēna. Viņš mēģināja iegrimt dziļās pārdomās par mūžību, par likteņa vēlējumu. Ne par velti viņš jau kopš pirmām kara-vīru gaitām bija vingrinājies to darīt. Tas tagad noderēja vislabāk...

Vēsti par pulkveža likteni bija izzinājuši arī citi Tagankā un Butirkos ieslodzītie. Tā visvairāk satrieca viņa tuvākos domu biedrus — virsltn. Kevešānu, K. Upīti. Vai tiešām bija pienākušas nenovēršamās beigu beigas?

Pret vakaru Briedis teica:

Es gribētu labi izgulēties šo nakti. Tas atjaunotu manus spēkus. Ja neizdosies, paspēšu pietiekoši izgulēties arī tur...

Drīz pēc tam viņš aizmīga. Viņš elpoja tik klusu un mierīgi, ka nekas neatgādināja nāvei nolemtā miegu. Nākošā rītā viņš pasmaidīja:

„Esmu lieliski izgulējies. Esmu gatavs. Viņi var ierasties...“ Tiešām, šai vakarā lielinieku „nāves komisārs“ Beļinkijs izsauca Brieža vārdu. Brīdi kamerā valdīja klusums. Tad Briedis noteica:

„Neraizējaties par mani! Es tikai dodos pildīt to, ko lēmis liktenis. Čekistiem ir vara tikai pār manu miesu, nevis garu. Manu cilvēcisko pārliecību, manu darbu tie neiznīcinās.

Es neeju mirt. Es eju pretim jaunai dzīvei!

No pirmās dzīves nododu jums pēdējos sveicienus!

Neskumstiet par mani. Nepadarait man grūtāku aiziešanu!.. Nu man jāiet. Vēlreiz sirsnīgākais sveiciens jums visiem!“

Viņa runu pārtrauca cietumnieka elsas, raudāja pat kāds gruziņš, kas bija noslepkavojis 14 cilvēkus. Čekisti drūmi klu-

Cīnītaļu kapenes rīta ausmā.

sēja. Viņi nespēja pārtraukt atvadišanos ar parasto kļiedzienu: „Ātrāk, ātrāk! Kas par pekelēšanos!“

Briedis pēdējā ceļā devās tik vienkārši un arī tik pašlepnī, it kā viņš būtu savu vedēju vadonis, nevis vedamais.

Uz ielas viņus gaidīja auto („Melnais krauklis“). Tas ļauni ieķērcās un aizslidēja Lubjankas virzienā.

Ielās retie gājēji pasitās sāpus. Šo auto sastapt nebija laba zīme. Daži slepus pārmeta krustu.

Nākošā vakarā pie cietuma izbrauktuves ieradās Nadežda L. ar pāris ātrumā „mobilizētiem“ pavadoņiem-glābējiem. Viņi vairākas stundas no vietas novēroja apkārtni. Viss bija velti. „Melnais krauklis“ (auto) nerādījās. Tas savu laupījumu bija aizvedis jau pievakarē.

Pāris dienas vēlāk viņi „Krievijas Cīņā“ izlasīja drausmo ziņu: „Naktī no 27. uz 28. augustu... nošauts...“

Asinainā izrēķināšanās čekas pagrabos jau bija notikusi! Par to šoreiz vairs nebija šaubu.

Šī ziņa pārsteidza un apžilbināja daudzus. Kā zibeņa grieziens tumšā, pārtvikušā naktī. Daudzus prātus tā atmodināja

no sarkanajiem murgiem. Atjēgties no asinainā tvana! Lūk, — cik tālu bija aizgājuši lielinieki. Tie slepkavoja jau latvju labākos, varonīgākos dēlus!

Dievkalpojums kaujas līnijas tuvā aizmugurē.

Starp īstajiem latvjiem un lielinieku algotņiem uz mūžiem bija nogulies pulkveža liķis.

Brieža nāvi nožēloja daudzi cietumnieki. Viņš bija tik populārs, ka apcietinātie krievu mācītāji cietuma baznīcīnā 7. sept. noturēja sēru dievkalpojumu — d v ē s e l e s a i z l ū g u m u.

Briedis pirms nāves katru svētdienu bija apmeklējis šo baznīciņu un dziļā reliģiskā aizgrābtībā piedalījies dievkalpojumā.

Tagad viņa vairs nebija dievlūdzcēju vidū. Viņiem tomēr likās, it kā viņa dārgā ēna ir atslidējusi to vidū. Šķita, ka viņu satrauktās, noskumušās acis no aizmūžības vēro pulkveža skaidrais un laipnais skats.

To pašu arī tagad izjūt daudzi dievlūdzcēji, kas mūsu tautas varoņa piemiņas stundās, garā skata viņa Golgatas ceļu un lielo ciešanu apskaidroto seju.

*

Kā Briedis ticis nošauts? Par to līdz šim trūkst skaidrāku ziņu. Līdz ar Briedi 26. (vai 27.) augustā uz čeku (Lubjanku) nogādāti 3 viņa likteņa biedri. Latvietis Rubis. Krievi: Viļenkins un Lopuchins. Jātnieku poručikam Viļenkinam*) tais dienās bija izdevies paglābties no nenovēršamā likteņa. Pēc dažām dienām viņš atgriezies cietumā un stāstījis, ka Rubis nošauts čekas pagalmā, bet Briedis — pagrabtelpās. Šāvusi īpaša čekistu komanda (ne viens bende, bet vairāki), lai neviens no tiem īsti nezinātu, kuŗa šāviens pirmais atsaucis nāvi.

*

Kā Briedis bija

sagaidījis nāvi?

*) Poručiks Viļenkins bija krievu ievērojamā valstsvīra gr. Vittes sekretāra dēls. Pretlielinieciskā organizācijā viņš bija vadījis jātnieku grupas dibināšanas darbus. Par to viņam piesprieda nāves sodu. Bet pēc viņa aizvešanas čekas telpās Viļenkins grieza čekistu vērību uz to, ka viņš 1905./6. g. g., kara tiesā bija aizstāvējis tagadējo lielinieku dižvīru Kriļenko. Tāpēc arī nāves soda izpildīšanu atlika un Viļenkinu nosūtīja atpakaļ uz cietumu.

Tanī laikā V. māsa bija sadabūjusi viltotu orderi brāļa atbrīvošanai no cietuma. Cietuma priekšnieks, saņēmis šo orderi, tomēr piezvanīja tā „parakstītājam“ uz čeku: „Kā lai rikojos? Nedēļu atpakaļ Viļenkinu gribēja nošaut, nu to pavēl izlaist no cietuma.“ Viņam atbildēja vēsa čekista balss: „Ja to nepaspēja izdarīt nedēļu atpakaļ, tad to izdarīsim šonakt. Šādiem putniņiem nevar atļaut aizlidot.“

Neviens no bendēm pēc tam nav varējis par viņu pazā-
kāties un paņirgāties. Tas norāda, ka viņš nāves sejā ieskatī-
jies tā, kā to dara varoņi un mocekļi. Viņa galva nebija pacelta
prāk augstu un nolaista pārāk zemu, jo viņa ausis jau dzirdēja
likteņa vēlējuma zvanus un acis vēroja mūžības kalngalus.

Tā viņš nedzirdēja pat naganu sausos sprādzienus.

Tālšāvējs dižgabals, kas dragāja vācu aizmuguri Sniega kauju laukā.

Ir norādījumi, ka uz viņu šāvuši „savējie“ — plintiece
Marta Jansone un čekists Liepiņlauzis. Briedis nebija maldī-
jies savā likteņa paredzējumā.

Jā, — labākos labāko starpā nereti pieveic savējie. Arī
pulkvedis Kalpaks 1919. g. 6. martā krita no savu līdzcinātāju
rokas, kaut arī tie bija vācu tērpos un viņu lodes bija vadījis
pārpratums. Arī Žannai d'Ark nāves spriedumu parakstīja
franči (kaut arī angļu okupētā pilsētā). Tāpat Napolēonu pēc
Vaterloo neveiksmes angļiem izdeva savējie — franči. Vēstu-
risko piemēru rindu varētu turpināt. Bet pietiks ar šiem.

Arī bendēm ir sava misija.

Pret Brieža nieri vērsta lode ar savu liesmaino elpu no
v a r o ņ a to pārvērta m o c e k ļ ī. Viņš aizgāja nāvē, lai pie-
pildītos latvju tautas dedzīgākie ideāli.

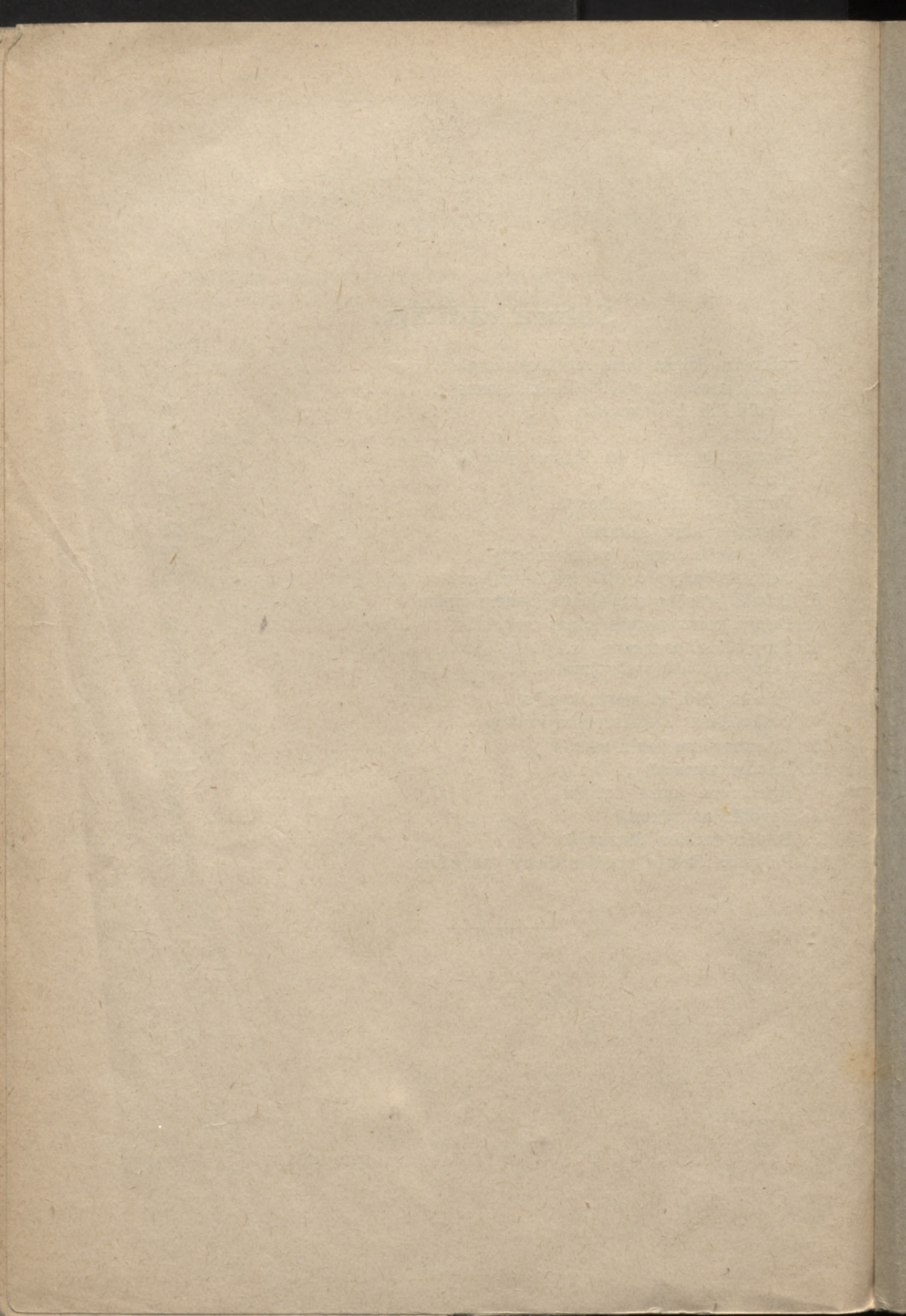
Briedis ar savu dzīvi latvjiem bija rādījis diženuma
priekšzīmi, ar savu nāvi viņš bija sniedzis lielas pašuzpu-
rēšanās piemēru. Tā viņš pārvērtās simbolā jau trīs mē-

nešus pirms Latvijas oficiālās tapšanas. Šī varonības un paš-
aizliedzības simbola nozīme ar katru gadu ir augusi. To tur
acu priekšā latvju cīņu veterāni un viņu māiņa — jaunā pa-
audze.

Briedis dzimtenei ziedoja savu dzīvību. Par to dzimtene
viņam veltīja cēlāko atmaksu, — slavu un nemirstību.

Satura rādītājs:

	Lapp.
1. Pulkveža Brieža loma strēlnieku cīņās	3
2. Brieža ierašanās strēlnieku bataljonos	5
3. Briedis līdz kara gaitām	10
Bērnība	10
Pirmā romantika un lūzums jūtu dzīvē	13
Kara skolā	15
Pirmās virsnieka gaitas	17
4. Pasaules kara sākumā	24
Kā Briedis ieguva zelta zobenu	24
Juņa ordenis pēc otrā izlūku gājienu	25
5. Briedis apmāca strēlniekus jaunām cīņām	36
6. Brieža rotas pirmās cīņas	43
7. Turpmākie panākumi	52
Lielo panakumu apstarojumā	58
8. Briedis 1916. g. marta kaujās	59
9. Gatavošanās Ziemassvētku kaujām	65
10. Ziemassvētku kauju ugunīs	70
11. Briedis slimnīcā	81
Briedis un jaunā Latvija	89
12. Revolūcijas sākumā	90
13. Brieža darbība Maskavā	99
14. Pulkveža Brieža pēdējās dienas un nāve	106

2. -

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307041663

Populāri zinātniskā bagātīgi ilustrēta sērija

„JAUNAIS ZINĀTNIĒKS“

Katra grāmatiņa maksā Ls 1.—

1. J. Delle, Dzimtenes putni. Ar 2 krās. tab. un 40 ilustr.
2. Dr. K. Kasparsons, Starp zvaigznēm un zemes gaisā.
3. Dr. K. Kasparsons, Kaiju valstībā. Ar 1 karti un 30 ilustr.
4. T. Kelšs, Ziedošais ezers. Tulk. K. Vilde. Ar 26 ilustr.
5. M. Sams, Somija un somi. Ar 1 karti un 37 ilustr.
6. Fr. Adamovičs, Karstās joslas mūža meži. Ar 35 ilustr.
7. K. Ašmanis, Gauja. Ar 7 kartēm un 50 ilustr.
8. R. Cukurs, Burtnieku ezers un tā upes. Ar 5 kart. u. 27 ilustr.
9. Fr. Adamovičs, Svešzemju kulturas augi I. Ar 44 ilustr.
10. Fr. Adamovičs, Svešzemju kulturas augi II. Ar 42 il.
11. Fr. Dravnieks, Lielupe. Ar karti un 40 ilustrācijām.
12. J. Delle, Venta un Abava. Ar 5 kartēm un 35 ilustr.
13. M. Sams, Latviešu jūras zvejnieki. Ar karti un 35 ilustr.
14. R. Drillis, Lidmašīna. Ar 52 ilustr.
15. J. Ģirupnieks, Cilvēki zem ūdens. Ar 38 ilustr.
16. I. Šleinis u. c., Daugava. Ar 6 kartēm un 35 ilustrācijām.
17. Z. Lancmanis u. c., Rīgas vārtos. Ar 5 kartēm un 22 ilustr.
18. V. Pelcis, Brīnumu zeme Indija. Ar 1 karti un 42 ilustr.
19. Br. Jirgensons, 1000 jautājumu ap mums. Ar 32 ilustr.
20. E. Mednis, Pulkvedis Briedis. Ar 24 ilustrācijām.
21. J. Siliņš un V. Lamsters, Latvijas rūpuļi un abinieki.
22. J. Ģirupnieks, Reali brīnumi I. Ar 65 ilustrācijām.
23. Ž. Ūnams, Latvijas brīvības cīņu vadoņi. Ar 21 ilustr.
- 24/25. F. E. Stolls, Latvijas sēnes. Ar 5 krās. tab. un 65 zīm.
26. Dr. K. Skulme, Brīnišķīgais cilvēka ķermenī. Ar 32 il.
27. J. Ģirupnieks, Reali brīnumi II. Ar 55 zīmējumiem.
28. J. Juškēvičs, Kurzemes hercogi un viņu laikmets.
29. Fr. Dravnieks, Laiks un tā pareģošana. Ar 28 ilustr.
30. R. Drillis, Filma un kino. Ar 50 ilustr.
31. K. Lejnīeks, Grāmata, tās vēsture, tehnika un nozīme.
32. Ž. Karlsons, Zviedru laiki Vidzemē. Ar 1 karti un 35 il.
33. V. Pampe, Antropoloģija. Ar 47 ilustr.
34. N. Ķaune, Leišu un poļu laikmets Livonijā. Ar 31 ilustr.
35. E. Zeire, Luijs Pastērs. Ar 32 ilustr.
36. Dr. B. Jirgensons, Ikdienas ķīmija un tehnoloģija. Ilustr.
37. J. Siliņš, Latvijas zivis. Ar 50 ilustr.
38. Indr. Sleinis, Jaunlaiku Japāna. Ar 3 kart. un 37 ilustr.

-
39. Ž. Unams, Krievu laiki Latvijā. Ar 34 ilustr.
 40. E. Mednis, Pasaules karš. Ar 3 kartēm un 45 ilustr.
 41. Fr. Rupeiks, Latvijas zvēri. Ar 66 ilustr.
 42. J. Juškēvičs, Vecā Rīga. Ar 34 ilustr.
 43. V. Lamsters, Lielie vēsturiskie ceļojumi. Ar 30 ilustr.
 44. V. Pelcis, Britu pasaules imperija. Ar 25 ilustr.
 45. A. Grēviņa, Viduslaiku pils. Ar 18 ilustracijām.
 46. Ž. Karlsons, Ordeņa laikmets Latvijā. Ar 35 ilustr. un 2 kart.
 47. R. Drillis, Gudrās mašīnas. Ar 45 ilustracijām.
 48. K. Lejnieks, Latviešu draugi senos laikos. Ar 33 ilustr.
 50. J. Greste, Latvijas derīgie izrakteņi. Ar 40 ilustracijām.
 51. Ed. Tomāss, Pededze, Lubāns, Aiviekste. Ar 6 kart. un 48 il.
 52. J. Kārklīšs, Legendarā un modernā Palestīna. Ar 20 uzņē-
mumiem un karti.
 53. E. Zeire, Dzīvības sardze. Ar 31 ilustraciju.
 54. E. Dzērve, Okeani un jūras. Ar 32 ilustracijām.
 55. V. Pelcis, Ķīna, vecākā pasaules lielvalsts. Ar 37 ilustr.
un krāsainu karti.
 56. Dr. chem. Br. Jirgensons, Neredzamās pasaules. Ar 37 il.
 57. M. Štāls, Psiholoģiski vērojumi dzīvnieku valstī. Ar 26 il.
 58. J. Ligotnis, Zigfrīds Meierovics. Ar 17 ilustr.
 59. J. Ģirupnieks, Cilvēks pārveldo dabu. Ar 22 ilustr.

Tuvāko numuru temati:

- Prot. P. Jurevičs, Filozofu silueti.
J. Rutks, Ziemeļpola iekarošana.
N. Ķaune, Vecā Jelgava.
K. Milgrāvis, Latgale, tās daba un iedzīvotāji.
J. Celms, Skaitļu un ciparu valstībā.
K. Veitmane, Sokrats un Aristotelis.
E. Šturms, Latvijas senvēsture.
J. Students, Raksturs.
A. Punka, Nemirstīgās leģendas
L. Slaucītājs, Baltijas jūra
P. Galenieks, Zviedrija un zviedri
J. Mežsēts, Rīgas dārzi, viņu koki un krūmi.
J. Delle, Paleontoloģija un Latvijas izmirušie zvēri.
J. Sleinis, Francija, zeme un kultura.
Doc. K. Ābele, Iedzimtība un izlase dzīvnieku un stādu valstī.
J. Greste, Zemes garozā.

Valtera un Rapas akc. sab.
